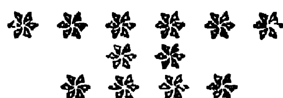
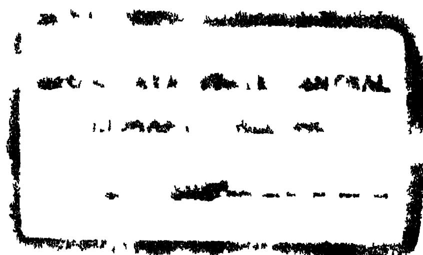
KA RYNGKAP

DA

U REV. MORKHA JOSEPH

KA RYNGKAP
NE
KI POETRY KHASI
DA

U REV. MORKHA JOSEPH

IA KIBA LA THOH LA KUMNO-KUMNO SHUA
IA KA SNEM 1880 HADUH 1916

La pynmih da u ksiew jong u

U BARLOW M. LYNGDOH

Third Edition

La shon ha Saw Lyer Press, Shillong
1988

First Edition : 1967

Second Edition : 1978

U Sirlapalang.

36. "Ah! Ko sim Kyllang Khraw nam
"Iaid ngen, wat kyrdem shuh
"Da sngap ka jinjar, to sngewlem
"Ka mynsiem ba la pluh
"Ko Kynjoin Mawthadraishan,
"Ko Symper Khraw jutang,
"To plie eriong slap ka Iaw Pau
"Kin shoh ia nga kyrpang
"Da Khur Kynteu ka pop ba Khraw
"Ka'n ther ha ba'n da biang."

U Morkha Joseph

FIRST EDITION

KATTO KATNE SHAPHANG U REV. MORKHA JOSEPH

U khun jong I Rev. Morkha Joseph, shiwa ba un pynmih ia kane ka kot ki poetry jong I kpa jong u, u la kwah ia nga ba ngan thoh katto katne shaphang jong I. Ngam lah, na la ka jong ka jingshem ne jingiohi, ban iathuh shaphang ka jinglong khynnah, ne samla jong I, namar I la shiwa shibun ia nga ha ka rta, haduh ba I khun nyngkong jong I, I Sidney Tham, I la shiwa ia nga khyndiat. Hynrei la kumno kumno ngam lah khlem da tip katto katne shaphang la ka jong ka ïng bad la u jong u hynmen arkmie trai.

Kumta nga ai hangne khyndiat kum ka jingpynithuh ia une u rangbah Khasi uba don sap bad uba la leh la ka bynta ha ka jingim jong u, hynrei u bym shym la pynpaw pyrthei ia lade wat tang ha la i pyrthei Khasi barit jong ngi, ia uba nga hi pat nga sngew kumba nga lah ban ong ba u la long kum uta—

U tiewmationg tawah diengbah
Ha 'law rudnong haba kynjah;
Kyrphum i phieng sha bym poi peit,
Iwbih suhsieng tang sha bneng beit.

I Kongbah Morkha I long I khun nyngkong jong I Meisan jong nga, I Satimai, iba long I hynmen trai jong I Mei jong nga. I Bonmai, na ka jait Khain kaba ka thymmei jong ka ka long na Mawsynram, na kata ka Iaw Khain kaba ki khun ki ksiew jong ka ki la sapra nangta sha ki lum ba marjan bad sha ki them Ri War Shala, Mustoh, Nongwar, Nongkroh bad shawei. Ka ïng jong ngi ka long na kito kiba la wan sha them Ri War, kiba la shongneh shong khien shato haduh la kham mynbarim, bad kiba la ia don bynta kaba khraw ha kaba seng ia ki shnong bad ki hima ha kito ki thain. Kumta ngi long ki War, la ki kur jong ngi ki don sha lum ruh.

Nga sngewthuh ba kine ki kmie jong ngi ki la long Kristan naduh ba ki dang khynnah. Ngam tip la' la kha Khristan ia ki, ne la ialam ia ki sha ka niam Khristan haba ki dang rit. La kumno-kumno ki la ioh jinghikai pule kot naduh ki dang khynnah, lem bad ka jinghikai ia ka jingim babha kaba, la pynlong ruh ia ki ban long ki 'riewngeit kiba shisha, kiba la iaid ha ka lynti kaba bha bad kaba dei naduh ba ki dang rit, bad ki bym shym la kynriah na ka haduh kin da tymmen. Kumta ia I Rev. Morkha Joseph bad ia ki para jong I baroh la kha Khristan ia ki.

I Kpa jong I Morkha Joseph I long ita I Jom Tham iba la pawnam ha ki thain Ri Sohra kum u 'riewdonnia-donjutang, uba shai uba sian, bad uba la pdiang ruh ia ka jingshai ka niam Khristan. Ia u kynja rangbah uba shai uba sngewthuh kum ma I, ka ju long kaba eh shibun ba un iehnoh ia la ka niam bad ban wan sha ka niam Khristan lymda ka long na ka jingkynduh bad ka jingshem mynsiem kaba shisha. Bad kumta hi ka la long bad I.

Kumta kam long kaba phylla ba kum na kata ka ïng yn mih ki briew kum I Rev. Morkha Joseph, bad I Rev. Amirkha, kiba la long ki radbah shisha ha la i jylli Khasi barit jong ngi, bad ki shotshan ka Balang Khristan ha ka Ri, kiba la pyrshang ruh ban leh eiei na ka bynta la ka Ri da ka jingialap-iakhana, bad da ka jingthoh kot thoh sla ruh. Lah ruh ban kynthoh hangne ba I J. Lovely Chyne, iba thoh ia ka 'Midwifery' ha ka ktien Khasi, bad I Dr. J. Benoni Chyne, iba long iwei na ki Doktor kiba nyngkong ha ka Ri kiba da ia pass na skul, ki long ki para jong kitei ki rangbah.

Nga la ju sngewthuh ba I Kongbah Morkha naduh ba I dang khynnah rit bad khynnah samla ruh I la long iba bha iba iaid beit iba bat skhem ia kaei kaei kaba I la sngew ba ka long kaba bha bad kaba dei.

Kumta ka la jia ba ia u samla uba kum uta, ka pyrthei ruh ka ñiah ia u ban shat khmat ia I samla iba bha eh na ka ïng Khristan Sohra kaba don burom eh, ban ia long kha long man, bad iba da long ruh shisha ka jingiarap ia la u lok

bad ka jingkyrkhu ia la 'ka ling. Ita I Kong Lymphuin jait Tham, I lyyumen jong I Um Soso Tham, u nongthoh Phawar (Poetry) ba pawham jong ka Ri Khasi Ri Pnar] bad jong I kong Anamon Tham; I kynthei Khasi iba nyngkong ban pass ia ka Entrance Examination bad ka F.A jong ka Calcutta University, iba nalor ka Assam Scholarship kaba kumba ju ioh, I la pyndonburom ia la 'ka jait Khasi da kaba ioh sa ia ka Scholarship kaba kyrpang na la ka College na ka bynta ka jingjop ba ha khlieh eh na la ka College. Hynrei ka met jong I kam shym shah ba in pyndep ia ka B.A. bad I la dei ban kein noh ka jingpule.

Shaphang ki poetry jong I Rev. Morkha Joseph ia kiba la lum ha ine I kitab ngan ym thoh ei ei namar nga sngewthuh ba la shimti ia ka da ki samla kiba shemphang bad kiba tbit bha ban ai ki jingkynthoh kiba dondor shaphang jong ki. Nga shu ong tang kane kawei, ba haba nga dang khynnah rit, la 70 snem mynta, nga la sngap da ka jingsngew tynnat ba um mynsiem ka bym lah ong haba I rwai shaphang U Sier Lapalang ha ki ktien bad ka sur sngewsynei kaba I thaw hi: namar nalor ba I nang ban thaw ia ki ktien. I nang ruh ban thaw ka sur kaba iadei bad ki ktien, bad ban rwai de ka rukom kaba, sngewtynnad eh, namar I don ka sap kaba kham kyrpang ha ka jingrwai ruh.

I Rev. Morkha Joseph I la ioh ka jingshong skul kaba la biang kat kum ka lad kaba lah ban ioh ha ka Ri ha kito ki por, namar I la nang bha ia ka ktien Phareng hapoh ka jinghikai ki Missionary ha ka Normal School ha Sohra. Kumba na la ka jinglong tynrai jong I hi ba I long uba skuin jingmut eh ban wad jingtip bad ban wad bniah ruh kane ka jingnang pule bad jingsngewthuh Phareng ka la long ka lad kaba khraw eh ia I ba in lum ia ki jingtip kiba bun rukom katba I lah naduh ka jingtip shaphang ka niam lyngba ka jingiarap kaba da ki kot niam kiba bun, haduh ia ka jingtip ia kiwei pat kiei kiei kiba I kwah bad I sngewdonkam ban tip, khamtam kum ia ka mineralogy bad kiwei. I sngewthuh bad nang bha ban trei ia ki kynja nar. I sngewbha eh ruh de ban wad bad ban pynshang ia kiei kiei kiba thymmai. I long uwei na kito

kiba nyngkong ban la trei par dewiong ha Lum Lawbah Sohra,. Ia ka thung ka tep ruh iba don jingmut shibun. I la long uwei na kito kiba- nyngkong ban iathung dieng sohphoh Nongkhlaw bad kiwei kiwei ki dieng soh Phareng ha Shillong. Katba I Babu Jebon Roy I thung ha Umsohsun bad Mawprem I ruh I la thung ha Mission Compound bad harud surok Mawlai khlieh Wei - long. Ngam tip mano ba thung shiwa, namar sngewmat ki por ki ia syriem; bad kiba bun kiwei ki sa ia bud. Hadien ba ka Sor ka la kynriah noh na Sohra sha Shillong, I la wan sha Shillong, bad hadien katto katne por, lehse kumba ha ka snem 1882, I la wan rah kyrteng ha ka Balang Mawkhar. Hynrei ym shym slem hadien kata, haba la don ka jingwer ka Sorkar ia kiba nang kot nang sla, ban leit sha Burma ryngkat bad ka jinghiar thma kaba lai ki Phareng sha Burma, ha ka snem 1885-86. I la leit da kaba sngewbha. Hadien ba la jop ia u Syiem Thibaw. I la ioh lad ban leit peit ia ka ing-Syiem jong u kaba ki ong ba ia ki mawkynroh la pyndait bad ka ksiar de. Ha ka jingdon jong I shato shipor, imat I la ioh ka lad ban peit thuh ia ki lum ki wah bad ki jingdon jong ki, sa ba iba don ka jingkwah tip bad iba don ruh ka sap ban sngewthuh, I la ioh jingmut shibun shaphang ki kynja mar poh khyndew kiba kordor kat haduh ba in da la wan phai noh nangta, hadien ki jingpang, I la ioh na shane pat ia ka kynja prospective licence ban wad ia ki mar kordor poh khyndew. Hynrei ka jingring kaba shisha bad kaba khamjur ia I ka long ban trei ia ka kam niam. Kumta I la leit ban trei kum u nonghikai ha Mawnai, Laitdom, bad Nongrmai, ha ka Hima Khadsawphra. bad I la pynbit ia lade ha ka Ministry ka Balang Presbyterian bad la ordain Pastor ia I ha ka snem 1900, ryngkat bad ki jong I Lear Sirdar bad I Sorkin Singh. Ryngkat bad ka jingtrei jong I kum U Pastor ki Balang, I la pyndonkam bha ruh ia la ki jingtip bad ka jingshemphang jong I shaphang ka dawai dashin bad ka jingiarap ia kiba pang ba shitom. Bun ruh ki la pyrto ia I ha kata ka liang ruh.

Haba la wan ka Rivival (ka jingshitrhem niam kaba jur jong ki Balang Presbyterian) ha Ri Khasi ha ka snem

1905, I la long U Pastor ka Balang Nongrmai. Shaphang Ka jingngeit jong I ia ka Rivival, ngi lah ban sngewthuh na ka poetry jong I hi shaphang kata. Ka la jia ba ha kito ki por ba dang shit bha ka rivival, iwei I kynthei I la wan sha I ban ong ba I la ioh jingpynshai na U Blei ba I Rev. Morkha im dei ban mih noh na Nongrmai bad ban leit sha kawei pat ka jaka. Hadien sa khyndiat por sa iwei pat I kynthei ruh I la wan ban ai ia kajuh ka khubor bad ka jingmaham ba im bit ban kynriah na Nongrmai. Kumta I la shim ia kata ka jingmaham ba ka long shisha ka mon U Blei ba in ym iehnoh ia ka Nongrmai. Hynrei ka la jia ba hadien katto katne por ki Missionary kiba pyniaid ia ka kam Balang sha kito ki thain ki la sngewdonkam ban phah ia I shawei pat, bad im shym sngew dei ban kohnguh ia kata ka jingphah jong ki. Kaba mih nangta ka long ba la pynsangeh noh ia ka kam jong I u Pastor. Namar kane ka jingsahngeh ryngkhat, I la shah shitom shibun. Hynrei u Raja Kine Singh, uba long U Syiem jong kato ka Hima, u la thaw lad shibun ban iarap ia I, bad nalor kata I la dei ruh ban pyndonkam ia ka jingsngewthuh dawai jong I da kaba die ia ki dawai ban kyrshan ia lade.

Ynda ki khun baroh ki la iasan ia rangbah bad ki la wan sha Shillong (Jaiaw) bad ynda ia lade ruh I la noh tymmen, I la wan lang noh bad ki khun sha Shillong ban shongthait bad ki shipor, khadduh tymmen. Bad hadien ar ne lai snem ha ka snem 1920, I la khlad noh ban leit sha kawei pat ka pyrthei kaba I la ngeit bad I la kyrmen baroh shi lynter ka jingim jong I.

JISMOT CHYNE.
8th July 1966

KI UMPOHLIEW NA MIHSNGITHIANG

La ai ha nga de (kum ha nga) ban pule ia kine ki manuscrips ki poetry I Rev. Morkha Joseph ban ia ai jingmut lem shaphang jong ki bad nga la leh da ka jingsngewtieng burom ia ka bor iingmut jong une u rangbah uba kine ki jingthoh jong u ki dawa. Ha ki sngi jong une u rangbah ka jinghikai kot ha ka ri ka dang lung eh hynrei ka jingpaw pyrthei jong kine ki jingrwai mynta ka iathuh ba ha ine i ri barit jong ngi don ki poet-ba-la-kha kiba sah ha jingdum bad ha barieh. Ka juk jong ka jingstad mynta ka dei ban sngewthuh ia u khun jong I Rev. Morkha Joseph, U H.James Tham, uba la lah ban lum ban lang ia ki jingthoh ba kordor bam shym iohi ia ka jingshai ka sngi ha ki 60, 70 snem. Ka jingmih jong ki ha kane ka por ha kaba ka jingkyrduh literature Khasi ka long kaba khraw bad ba bynniaw eh hapdeng ki nonghikai ha ki skul bah ka long kawei na ki jingpyndap ia kata kaba duna bad kan long ka nongrim ha kito ki bastad bad bawad bad nang shem ia ka spah jong ka jingtip ba la buhrieh ha kine ki jingrwai.

Nga la pule ia ka poetry u Sier Lapalang ha ka jinglong khynnah ha ka snem 1891 bad naduh kata ka por nga la tip ia u-kum u khynnah u bam tip ei ei ia ka poetry hynrei ka jingshon hapoh ka jingmut ia ka jingbang jong ka khanatang ba la buh ha ki dkhot ka long kaba khraw bad kaba neh. Ngam lah ban ong ba ka rukom iambriew hapdeng ki Khasi ka sdang na kano ka pateng hynrei ka jingiohsngew, ha la ki sngi la jong, ia ka jingiambriew ki kmie ki kiaw ba ka syriem bad jan eh ia ka jingiam ka kmie u Sier Lapang; ka long ka niewtang bad jingwallam lut ha ka jingkynmaw ia ka jingim u briew bad katno ka shoh bad dap da ki jingsngewlem kat haduh ba bun ki lok ki jor, kiba iaieit iajan, ki kher ki mer ki iaiam lang.

Shaphang ka jingbit jingbiang jong ki ain ka poetry (Prosody) ki riewstad kane ka por ha kane ka liang kin

ia ong bad bishar ma ki da kaba buh ha ka jingpyrkhat ia ka 60, 70 snem mynshuwa ha kaba ka pyrthei jong ngi kam pat da tip eh bad sngewthuh shaphang jong ka. Kum ha kata ka por I Rev. Morkha Joseph I la buh ia ka jingiathuhkhana ha ka peotry kaba ka ri kam klet shuh.

I Rev. Morkha Joseph, kumba ka kyrteng jong I ka pynpaw, I dei u riewniam bad ka jingtrei jong I ka longkaniam, kumta ka jingmut jong I ka ring sha kata ka jinglong bad ka dur. Ki jingrwai "Ka jingdem jngoh Phylla ki Angel," "Ka jingwan i U Blei ia ka ri" ne "Ka jinghiar U Mynsiem ha ri Khasi" bad kiwei ki iathuh ia kata ka jingshisha. Ym bun kiba ithuh ia I ha kito ki por namar ka jingtrei jong I ka long jarjar ha nongkyndong ha ki thain Sepngi.

Ka bor jong I ban pynkylla ia ka Poetry na kiwei pat ki ktien sha ka ktien Khasi ruh ka long kaba paw. Ki poetry kiba I la pynkylla kin long ka jingpule bathymmai hapdeng kiba bun; ka jingai jong I ia ka "Virginia" ka pyni ia u kynja Milton ba-dang mer (in the making) ha ka ri jong ngi. Ha kane ka jingtrei jong I ka jingduh kaba khraw ka long ha ka jingjot noh ki bynta ha ki manuscripts bad kine kin iaisah ka jingduh bam lah pyndap.

Dated "Mihsngithiang"
18th July, 1966. Sd/- W. READE.

KA JINGRUID-PHANG IA KI POETRY U REV. MORKHA JOSEPH

Ka jingwan iohi biang ia ki poetry ba thoh da I Rev. Morkha Joseph hadien ka jingwan paw pyrthei jong U Sirlapalang ha "U Nongkit Khubor" ka snem 1891 ka la pynsngewtynnat bad pynsngewbha mynsiem shibun eh, nga ngeit, ym tang ia ngi uwei ar hynrei ia u paid nongpule baroh. La kumba sawphew san snem mynshuwa la leit iohi ngut-nget ia ki jingthoh basngewtynnat shaphang u jumai bah bad ka Ribaibal, hynrei kane ka jingjia iohi kaba mynta ka la nang kham rah shuh shuh ia ka jingsngewkordor shaphang jong ki, kumno ba dei na kine ki poetri ba la shu pyni harieh hangne hangtai la pyllait ia u namphang ka jingstad thoh poetri ha ka ktien Khasi nylla.

Ngin pyrshang katto katne ban tai ia ka jingnang bad jingbang thoh poetri une u poet jong ngi. Namar ba u long u riewlum uba la aiti ia la ka jingim ha kata ka liang, ki poetri jong u ki ringsur niam shibun, ym kum ki poetri jong kiwei kiwei pat ki poet kiba wan mih hadien jong u. Kane ka shibynta jong ka longbriew manbriew jong u ka kham paw tyngkrein bha ha ki poetri "KA JINGKHA IA U JISU KHRIST". "KA SPAH BARIEH", "KA JINGDEM JNGOH PHYLLA KI ANGEL" BAD "KA JINGHIAR U MYNSIEM TER TER". Kine ki rah bad kyntiew shibun ia ka mynsiem ki nongpule sha kine kiei kiba kham kordor jong ka lawei.

Ngin shim nyngkong nyngshab eh shaphang "U Sirlapalang kat kumba ka paw ha "U Nongkit Khubor" December 1891. Ki lai dkhot kiba nyngkong ki kien lam jingmut ia kaei ba la khein ba la iatip lang baroh shipyrthei Khasi. Ka sdang pat sha ka jingiathuhkhana beit u poet shaphang ka jingsumar sukher ka kmie sier la u khun (dkhot 3-9). Na ka dkhot 10 la pynkren ia ka kmie sier kam kano kano hi ka kmie briew kumno ba ka sumar ia u

khun ha kti ha kjat, haduh ka dkhot 12. Nangta sdang pa sdang biang ka jingai jingiathuh u poet ha ka dkhot 13 haduh 15. Ha ki dkhot 16 bad 17 la pyniakreh ia u sier bad ka kmie sier bad u poet u iathuh ia ka jingwan ki nongsiat khnam bad ka jingpyniakrem ia ki. Na ka dkhot 20 la ong ba ka bud dien ka kmie ia u khun sha no u jah bad ka lap ia u ha krong. Hangta ka sdang ka jingiambriew ka kmie sier ia la u khun tam-sneng, ka da niewtang ia la ka jingsumar sukher jong ka naduh u dang khunlung haduh ba kan da buh ia ka jingshaniah ha u bad ba tang mynhynnin ka sngi u jah bad wan iap artat-ka jingiambriew ba ioh buit u khunbynriew ban iam.

Ka jingthoh ia ka dkhot kaba 41 kan pynpyrkhat ia ki nongpule la u poet u mut ia ka jingiakhlad shiphang sngi hangne ha ka pyrthei ne ia ka jingkhlad lynduh da ka jingiap.

Kane ka poetri ka don 51 tylli ki dkhot kiba saw lain kawei, bad kiba iapher ka jingiatara jong ki, bad ka jingpynbeit ka long sawkhup jiamdien ba pyniapom bad ka laikhup sohtyngkdom, la ki don ki jingkylla hangne hangtai.

Ka jingiathuhkhana I Pahep Rabon Singh pat da ka prose ha ka kot jong i "Ka Kitab Phawar" ka wan paw pyrthei hadien ka jingmih pyrthei jong kane ka poetri.

Ha kane ka poetri don ki assonance kum 'nur' bad 'hun', 'shitom' bad 'don' ; lane khmih nuksa dkhot 20 kumne :—

Lashai mynstep kam shem l'u *khun*
Ka shem tang syrwet bad ka *snam*.
Ka lynhiar hangno u la *don*
Ka i u tai la ban ha *rynsan*.

Don ruh ki bam ia raim, kaba pyni ba u poet, kum u Milton, um da salia eh ia ki tara, tangba ka wanrah ia ka jingmut ba shisha jong ka, kum ha ka dkhot 44, kumne :—

Balei ba ki snem kim tyllep ia nga,
Kin sait ram ki ummat umpung ?
Ban klet ia ka dor ka rynieng jong phi;
Haba ryngkat bad phi ngam ioh shong.

Ia ka 'umpung' bad 'shong' lah ban ong ba ki long ki nuksa jong ka assonance.

Ha "U Sirlapalang" ba la ribais pat hadien, ngi ioh ia ka jingiathuh kaba shoh shibun shaphang ka jingiadon lang markti ka kmie bad u khun, bad ka iohi ia u khun ba la rah ha ka krong. Ka jingiam paitdohnud jong ka ha ka jingiap u khun jong ka ka la long shisha ka jingai jinghikai ia u khun bynriew kumno ban iam briew ha ka jingkhlad noh u khun tam-sneng ka kmie. Ka jingiathuh ia kane ka bynta ka la long kaba bniah kham bniah ban ia kino kino ki poetri ba la wan mih pyrthei haduh kine ki sngi.

Ha U Sirlapalang ka edishon nyngkong ngi ioh 51 dkhot kiba 4 lain kawei, kata 204 lain baroh. Ha U Sirlapalang ba la ribais don 38 dkhot kiba 10 lain kawei, (lait noh ka dkhot 32 kaba 8 lain), kumta ka don baroh 378 lain, lajan arshah la pynheh pyniar ia katei ka banyngkong. Kum ka jingpyni nuksa la leh kumne :— Ia ki dkhot 16-18 la pyniar bun bun lain na ki dkhot 10-14 jong kaba hadien. Ki dkhot 27-30 jong kaba hadien la thoh tam thymmai, katba ka dkhot 31 ka kem ia ka 37 mynshuwa bad na ki 33 bad 38 bamynshuwa wan mih ka dkhot 34 hadien ba la pyntam sa ar lain. Kumta ngi shem ba ia ki 8 lain jong ki 2 tylli ki dkhot bamynshuwa la pyntam sa ar lain ban long ka dkhot thymmai kaba 10 lain, bad kumta ter ter.

Ka rukom pynhap raim (rhyme-scheme) jong u poet ka long kaba ha la ka rukom, kaba kham pher na kiba ngi la ju kham iohi wat ha ki poetri Phareng hi ruh. Ki don

bun ki nuksa jong ki jingpyniajan ia ka jingkynud tara ba ki ong "assonance". Ki ktien tymmen tien-rim la pyndonkam kyrhai ha-kane kumjuh kum ha ki poetry ki babud. Ki rukom buh ia ki ktien ha ki jingjia ki long kiba shoh, shai bad shynna bha khrek. Ka jingpynsnoh sha ka jingngeit niam rim, ne ka jingkhot sakhi ia ka Diengiei ne ki lum radbah ka ri ki long kiba ai jingpyrkhat ia ki longdien ban bud rukom bad nuksa.

Ka prosodi ha kane ka la iakylla na kaba mynshwa, kata na ka saw khup jiamdien ba la pyniapom bad ka lai khup sohtyngkdom ryngkat bad ki jingpynkylla hangne hangtai la pynkylla ballad beit, kata sawkhup jiamdien ba la pvniapom da ki laikhup jiamdien. Shim nuksa kum kine:-

4. Na lum/shalum/na them/sha them,
Ka Sir/ka ialam/la i khun;
Ka wad/u langlung/ka wad/u langjem
Da shyrkhei/de ia ki/nongshun.

26. Nga la ong/to bam/da u khah/u 'lyngnai;
Ynnai/u jangew/u jathang;
Phi ong/shaba dem/ka mon/wat khuslai;
Ia/iakiew/sha ryngngi/Shillong.

Ianujor pat bad kane kaba hadien:-

4. Na lum/sha lum/na them/sha them
Ka Sir/ka lam/l'ukhun
Ka wad/'langlung/ka wad/'langjem,
Ban ieh/noh hi/kam hun.
Bunsien/shalor/ki lum/ka lam
Sharud, ki wah/nur um,
Sha ri/rai-eh/sha ri/rai-dam,
Ri kyn/-jah ri/sangam
Hajar/jingshep/-tieng jing/-ma tam
Ka ri/kyndong/l'u khun.

Ha ka khriang ne jingkynud iakiew jahjar (rhythm), ngi sngew ka jop ha kaba mynshuwa, namar kam iaid ryntih than kumba kyrdem kjat ki shipai iaid surok ba pynsngew, thait bad btai ban iai sngap ia kajuh shi kajuh ha ka poetry bajrong kum kane kaba hadien; la shisha ngi sngewnguh bad sngewpyrto kaba khraw ia ka jingshna pynjlih da kaba shniah tiak shi tiak ne niad randa phluin phloin ha kane kaba hadien, ryngkat bad kaba wallam ki jingthoh tam bad ki dur kiba shoh jingmut bad ba pynsngewtynnat shibun eh, ia kiba ngin sngewbynnud bad sahnud lada jia ba kin shu jah lngaid noh shano ma.

Khmih nuksa pat kum kine;-

"Naduh Muluk Khadar Lyngdoh", "Ka lung ka pashor ki la ngiah", "Ha kyllai bym iohi," "Dap tang ki bingkyndit ruma,' Tang ban shu shah ryndang." "Kumta ym don ka bor ban lait ka buit kan long ha phang," Palat shitengrta lam ka kmie da ka jingstad jingsian," Ha lum Raitong kim shong," "Win irr ka Iew Luri Lura, la kieh ki lei Shillong, ba mih ka dum ka ieng saiphla i'u khun ka iuh jutang."

12. Ki leit ban wad i'u khun marwei,
U khun ka iuh jutang,
Ban wad ka kyput ka dum, b'la ai
Hukum ki 'lei Shillong.
Ki dem ki nguh ryngkew basa,
Ia ki 'lei lum 'lei wah,
Ki pan ka hok na jrong na tbian,
Ki rah tiar ki panpoh,
Ki ksan rngiew ki kyrkhu kyrdoh,
Ki ieng ban risa shaw.

14. Ki ranab, Lum Paring Shillong,
Ka Nongksen Nongumlong,
Ki lum Sadew Kynrong hajrong
Ka thiep Umiam khongpong
Kyllain ki them ka Umlyngka,
Ka khlawbah Pomshala,
Baroh ki ar ki them Laban
U sied kum ha madan
Bhabriew khyrwait u rang-baba,
Tyngeh ka bor samla.

Kumta ter shi ter, ba ngim angew nang pynkut.

"U Jumai Bah ha Ri Khasi" imat u long ka jingthoh poetri kaba la da tai bniah bha, ba la lum na kylleng ki jingiathuh ha ka ri. Ki rukom batai ki long kiba shon shibun ia ka jingmut jingpyrkhat jong ngi ki nongpule. Ngin ai tang kawei ar ki nuksa hangne :—

La snoh h'u maw 'ne pangah tyllun noh
U dieng jynrat la ki thied u'm shah snoh
Shibit ang ka khyndew ba'n klun hangta,
Ka kbum pat khak pyrjeh nguid sha niamra.

Ki khun nongrep ki dang tiewja ha ding
Ka ja dang kyrkah, i'u khiew la kynting
La lwet ka d'pei, ki mawbyrsiew la rat
La khohlah ki um, ka ing ka la ngat.

Bad ter shi ter ba ym iai lah don jaka ban buh hangne.

Kumba la ong haneng, namar dei u poet niam, um lah khlem wallam ia kata ka dur jong U Abraham ka Sodom, ne U Jonah ka Ninebe, lane ban wad ka thnong Soar.

Ki Simile ba pyndonkam ruh ki long kiba sngewtynnat kum :—

"La pra lyngkrang reit kumba krad ka s'iar"
Ne "Byrthen kum ba sngi bishar ka sa lap"
Lane "Kum ka thma bah ba la iw bthing bha pew".

Ha "Ka jinghiar U Mynsiem ha ri Khasi" ruh, ngi lap shibun ki nuksa na ka liang ka art jong ka poetri ba u poet u pyndonkam. Ngin buh nuksa hangne khyndiat khynsoit :—

Kum b'U Dabid u nang shad
Bad U Trai ha Seion,
Haduh mynta kein artat
Ki Mikhail bah ki don.

Kane ka long ka nuksa jong ka "Allusion" kumjuh ruh dkhot 36, 46, 47, 72, 76, 78, 81, 84, 86.

Ka nuksa jong ka "assonance" pat kum kane :—

Ka burom Assembli sakhi
Ki nonghikai ryngkat
U panangiat shain ka Assembli
U Doktor John Roberts.

Ka nuksa jong ka "barbarism" kum kane :—
"Kam dei ka Revival Bilat"

Ka nuksa jong ka "metonymy" kum kane :—
La rah ki mynsiem lut sha neng
Sah sa ki suh ha tbian.

Ka nuksa jong ka "Metaphor" kum kane :—
"Ki ngap buaid sohliang".

Kumjuh ruh ha ka dkhot 11, 26, 47.

Ki nuksa jong ka "simile" lei-lei ki bun than. Ngin ai nuksa kawei kaba iajan Milton ne Homer :—

Kum i khynnah bathait mynsiem,
Ha b'i kynjoh jinbam,
Na kti u kpa, tad i'm kot shim,
I kyllon noh, i iam.

Shaphang ka jinglah ringdur jong une u poet yn pyni nuksa kine khyndiat:-

Ki tymmen bad ki dongkhylliat
Ki rah patied sha neng;
Bad ki syngkai b'la panpoh piat
Ki shad rynsied kylleng.

Ki khunlung rit ki shad kynjih.
Halor ba bah ki kmie;
Ki kynud rwai bad ki kynthih
Bad ka jingkaweh kti.

Don ki ba patied stet kynjing
Ba'n iaid da ki slajat
Shu kum ba kie sawdong ka iing;
Khlem rah kawei ka kjat.

Khatduh khatwai u poet u ai ka jingialap ha ki dkhot 93-95, u sneng kyntu ha ki dkhot 96,97 bad u pynkut ha ki jingduwai ha ki dkhot 98 bad 99.

Ngin phai noh sha ki *translation* lane ki poetri ba dei shaphang kiwei pat ki ri ba shabar ri Khasi.

Ki jingpynkylla ia ki poetri ka Mem Felicia Hemans "Ki Jingtep jong kiba ha iing," "Ka Jingkynshew ka Duriaw" ki long kiba pynlyngngoh shibun. La tip ia ka Miss Hemans kum ka nongthoh poetri ba pynsngewbha mynsiem tam kum ba long u Charles Dickens pat ha ka *prose*. Hynrei kine ki jingpynkylla ktien pa ktien kumba shu ong noh, naduh ka jingthew khup, haduh ka jingpyniadei tara ki long kiba phylla kiba lam lynti ia ki poetri u Walter Scott bad kiwei da ki poet Khasi kiba hadien.

Lehse ka jingpynkylla Khasi ia u "Kasabianka" jong kajuh ka poet da u Dr. John Roberts D.D., ka la ai mynsiem shibun ia une u poet ban pyrshang sa kiwei kiwei de ki jong ka kiba kham khia jingmut bad kham eh ba iadei ia ki rangbah ym ia ki khynnah. Ki ktien tymmen tien-rim ba la pyndonkam da u poet hangne kum "lingpad slim"

"kem khlepnud", "pyrdah ki shnong", "Iiwarbata jong" kin pynpyrkhat bad ai iingmut shibun ia ki longdien hadien.

Ki ktien basoh jingmut ruh kim duna hangne ruh. "Ki paila lieh khlein," "Ki pnar shat-sympyllieng", "maw lynnai shai khlur," "Ksiar ding nylla," "u jingieit ka kynthei" ki long napdeng kiba shoh jingmut ba pynpyrkhat slem ha ka jingmut jingpyrkhat ki nongpule.

Ka poetri shaphang "U William Tell" ka long kaba ai mynsiem shibun ia ki nongpule ban phai khmat barabor sha U Blei Nongthaw.

U Blei ba hok, U Blei ba bha,
Ki khraw kin jah burom,
Ki rangli ki juki u'n da
Iaroh ia U jiwnom.

Ka jingpule ia kane ka poetri ka rah ia ngi sha ka jingjia jong ki lai ngut ki lok U Danial ha ka lawar ding U Nebukhadnessar. Ka jingshlur bad jingiaw mynsiem u khun, ka jingbeit siat jong u kp', ka jingrisa iaroh u paid ba ap bad ka jingbat la ka juban lak jong U Gesler ki long ki jingai jingmut bakordor shibun. Ngi sngew ban ong ba kane ka la kham rah shibun ia ka bor jong ka poetri ym tang kum u John Gilpin jong U William Cowper.

Ka poetri "U Boiraki ka ri them" ka long kaba sngewtynnat ha la ka rukom, bad hangne ngi iohi ia ka liang babiria-rai u poet shaphang ki kam ialang samla kum u tymmen-briew. Ka long kaba sngewshongkhia kaba pyni ba ka jingieit ba shisha ka thom ia ki jingeh baroh phar jong ka jingim.

"Mynta ngan bat skhem ieit jinduh,
Iehnoh apot jinjar;
Bad ngin nym khlad, nym iakhlad shuh,
Ma nga bad jong nga phar.

Em, 'duh mynta ngi'm khlad shuh pat,
    Ngin shong ieit tam bare ;
Ka pait dohnud, phi pait, un pait
    U Edwin jong phi de.

Ha ki *translation* kiba dei shaphang "Ka jingiambriew ha lum jingtep iingmane" bad "Ka miet shuwa ka Thma Waterloo" ki la long kiba pynlyngoh kumno ba une u poet naduh ki por jong u, u la nud bad shlan ban pyrshang buh ia ki ha ka ktien Khasi, kaba ngi ngeit ki long ki bynta kiba eh shibun. Ki la long ki jingpyrshang ki bam kai shuh. Katno ka por bad ka bor la pynlut ha ka ban kot bad kynjoh sha kane ka kyrdan ka sah sa tang ha ki jingmut marwei marwei ban pyrkhat. Hangne ngin sngewkwah ban ioh sngew ki ktien kumba ong uwei pat u poet u bam duna ha ka jingpawnam "lynrum lynruh-ki shyieng masi ha lum bam ju don ba hikai ia nga ban tylliat ai sboh ia ki Lyngkha ka Ktien Khasi".

Ka poetri kaba dei shaphang "Ka Phawer Ki Roman Hyndai kaba la thaw ha ka snem 360 jong ka shnong Rom" la ka long ka *translation*, hynrei ka long ka poetri kaba kordor shibun eh. Ka banyngkong ka long eh na ka jingai mynsiem ia kano kano ka jaitbynriew ban don ki riew shlur kiba kum kine. Ka ba ar ka long ba la lah ban buh ha ka dur kaba sngew kumba da iohi ia ka jingiapom-khlieh jong ki riewshlur hapdeng jingkieng. Kaba lai pat ka jingiathuh bniah naduh iba rit ria kan ai bor ai mynsiem ia ki nongbud rukom hadien habud ban pynmih la ki epik jong ki ha ki rta ki ban dang wan.

Ka poetri jong "Ka virginia" ka long kaba la nang pynsngewlyngngoh shuh shuh ia ka bor u poet ban wanrah ia kane ka poetri Latin sha ka poetri Khasi, wat la ki jah ki dak bad jingthoh shadien sha khmat. Ka jingsngewtynnat bad jingbang jong ka ka pynkynmaw ia U Samuel Taylor Coleridge uba la lah ban thoh tang khyndiat eh ia ka poetri "Kubla Khan" ia kaba la ngeit ka babha tam na ki jong u baroh, tang namar ka jingwan shongkai noh u lok jong u shikynta hamar ka por ba u

dang sdang trud ia ki lain jong ka hamar ka jingioh mynsiem ban thoh. Kumjuh ruh la ong ba U John Keats, uba la iap noh ha ka rta kaba dang 25 snem, ba lada u la lah pyndep ia ka "Hyperion" ka lah ban palat lehse wat ia ka "Paradise Lost" U John Milton.

Kawei pat ka jingjah ktien na sha khmat shadien ka pynkynmaw ia U Sheikh Faizi, u poet, bad Abdul Fazl, u historian, ki shipara jong ka iingsyiem U Patsha Akbar. Kawei ka jingthoh badonnam jong U Icfabani ka shah thang ha ka ding mar shiteng na khlieh ha kjat. U Abdul Fazl u pyndap biang ia ka bad ynda hadien la lap biang ia kawei ka kopi ba la thoh hi da u nongthoh bad ynda la ianujor la shem ba ki ia sriem hi thik, lajan kumjuh kumjuh hi, teng teng kham bha pynban.

Khatduh khatwai ka jingiathuhkhana ka lam ia ka jingmut jingpyrkhat sha ka jingkñia U Jepthah ia la ka khun ban pyndep ia la ka jingsmai, la ha ka jingsngewmyllung lehse kane kan kham shoh palat pynban. U kpa ha ka jaka ba kan duh la ka long sotti jong ka ha u riewrunar riew banbor u la khamjied ban dung iap ia la ka khunsotti la jong ha khmat ka dorbar bishar jong uba kum uta u riewlehbor.

Ngi ioh ki ktien shoh jingmut u poet jong ngi kiba sngewthiang kum kine "Ki thei pankhyllong bsein," "thaba samrkhie ka khmat," "Shano ma, phi pashat doh pyut, kynkaw jam ka tyngab", bad

Mar kumta, kumba phniang shipor ka miet iong synnia khnai'

Mihpaw khrek ka khynnah bhabriew kumba tyngshain lurshai.

Khatduh khatwai ngi sngew ba ngi dei ban sngew-kmen ba kine ki mar kordor ia kiba la tharai ba kin shu jah noh sha ka lawei ka por, ki la wan mih pyrthei biang mynta ban ai bor ai mynsiem ia ki pateng ki ban dang khie ban bteng ia u prew ka jingshai lyngba ki rta ka jingdum synñia.

JAIAW SHILLONG
20.5.66.

FRANK M PUGH

***

SHIKYNTIEN - ARKYNTIEN

Kum ka pyrthei Khasi-Pnar ngi don daw ban sngewnguh ba la phah shon biang ia ka "Ryngkap" i Rev. Morkha Joseph, namar bun na ki **nam-kslar** ki ba i la shna bad pynjlih ki long ki ba dei ban iaroh. I la long shisha u nongmait lynti jong ka thoh poetry ha ka dur ka ba ngi kham sngewthuh ha kine ki por - kata, ki jingthoh ki ba don ka **jingshobtaar** (la bad ki rhymes ne khlem ma ki ruh), ki ba don ruh ki dkhot kiba iaryntih ha ka jingjrong bad jingbun jong ki lain.

Ka jingmut jong ka ktien "poetry" ka long ka ba iar shibun. Kawei na ki jingbatai shaphang jong ka lehse ngin ong ba ka long "ka jingsuitrong ia ki jingsngew ba jylliew eh jong ka dohnud briew da ki ktien bad ki kyntien ki ba don ka bor ban pynkhih kumjuh ia ka dohnud u nongsngap ne u nongpule". Haba ngi pule ha ka **poem** u Sier Lapalang kaba i Rev. Morkha Joseph i la thoh, kham tam ia ki jingud-jingiam ka kmie-sier, ngin shem ba ka don ka bor ban ktah ia ka jingsngewsynei jong ngi mynta ruh. Kane ka long ka sap u poet u ba shisha bad u ba nang bha.

Ka jaitbynriew jong ngi kam kyrduh ha ki nongrwai ki ba don ia kane ka bor. Wat shwa ban sdang ka thoh ka tar ha ngi, ki la don lpa. Ngim kynmaw shuh ia uta u **poet** Khasi jong ki spah-snem kiba la leit noh u ba la kren nyngkong shaphang u "tiew dohmaw laiphew na ar jingmut". Phra tylli ki ktien kiba ngi ju pyndonkam khlieh ka sngi, hynrei ha katei ka kyrteng ki ai jingmut shaphang ka jinglong une u syntiew bad ka jingjuh jong u ha ki jaka sngem bad kynjah, jngai na ki huri-hura ka pyrthei ki ba lah ban pynwit ia ki jingpyrkhat ba jylliew jong u.

Ngi ju iohsngew bunsien shaphang ki nongrwai jong ki juk kiba la leit noh shaphang ki minstrel Khasi kiba lah ban tem ha ki ksai ka dohnud ki nongsngap kumba ki tem ha ki ksai ki marynthing, ki maryng-od bad ki duitara jong ki, ban pynrkhie ne ban pynjawummat katba ki nang kynud ia ki jingiathuhkhana jong ki. Na ki jingkynthoh i Bah Jismot Chyne (I Bah J. kumba ia tip baroh ia i ha Laban), ngi iohi ba i Rev. Morkha Joseph ruh i la don ka sap kaba kham kyrpang ha kane ka liang. Hynrei ki por ki la nang rong noh iwei hadien iwei ia ki nongrwai-don-sap kum kine, bad na kane ka daw nga sngew ba nga dei ban sngewnguh junom ba nga la lah ban iohsngew ia u minstrel kum i Ma Haridon na Laitkynsew katto katne shwa ba in khlad noh.

Katba nang iaid ki por, ka jingwan kyrthep ki dustur sohshnong ha ka Ri jong ngi ka la man long ka daw-bah ba ia kane ka art tynrai u khun Khasi-Khara ym shym la lah ban pynroi ne ban sah ruh, sngew ba ka jingpyndkut ia une u ·Sai-ksiar u ba ka jingsdang jong u ka la long bad ka jaitbynriew hi ka long kawei na ki daw ba kongsan jong ka jinghiar jong ngi kum ka jaitbynriew, namar ba ngim tip shuh ba ka thymmei jong ngi ka long ha ki aiom Ksiar hi. Lymda ngi kheinkor ia la ka jaitbynriew, ngi la shu dei ban pynkhreh jingmut noh ialade bad la ki khun-ki kti, ia ki para-ki pyrsa, ba ngin ym lyngngoh shuh lada jia ba ngi jah kyndam noh na ka sla-pyrthei. Na ka hima Isreal ngi ioh ia kawei pat ka nuksa - ka nuksa jong ka jaitbynriew ka ba la neh da ki hajar snem wat hadien ki jingtynjuh kiba khia bad shyrkhei, bad ka daw ka long beit tang kane : ba ka long ka jaitbynriew kaba don ka jingieit bad jingsarong ialade, ka jaitbynriew kaba don ka jingithuhpaw !

Na ngi ruh, namar kata, lada ngi kwah ban iaineh bad iaisah, dawa ia ki juh ki jingsngew bad kine hi kin pynbor ia ngi ban smat ha kaba lum, rot-shi-rot, ia ki ksiar kiba dang sah kyndong hangno-re khnang ba ngin

Ioh pat ban aiti ia ki pateng kiba bud. U briew uba stad da shisha dei uta uba lah ban kiew kum ba kiew u 'skylark' shaduh ki tnum ka bneng, hynrei u bym klet pat ia ka thymmei na kaba u mih.

I Rev. Morkha i la long uwei na kito ki ba la kdew ia kane ka lynti. Bun na ki **poems** jong i shisha ki long ki ba i la shu pynkylla Khasi, hynrei ha kaba i thoh ia u "Sier-lapalang" i la pyndonkam ia la ka sap tynrai jong bad ka dor jong ka lehse ka shong hangne. Kum ka lyric ne poem ka ba pynpaw ia ka jingsngew kaba naduh ohnud, ka long kawei na kiba khyndiat eh kiba ngi don da la ka jong ka ktien. Haba ngi kynmaw ia kane ka poem ka la paw pyrthei naduh ka snem 1891, ngi sngew-Phuh ba i long u nongmaitlynti ha ka thoh poetry Khasi, ti ba nyngkong ban pyni ba ka thoh poetry kam dei ka kam kai hynrei ka **art** kaba dawa ia ka por, ia ka bor mynsiem u nongthoh. Ia kane ka burom ngi dei ban ai ha i wat la ngi la ioh pat hadien jong i ia U Rynñiaw uba kum I Babu Soso Tham, u Myllung-ka-Ki ne, kumba ong i Professor R. R. Thomas, u 'poet-laureate' ka jaitbynriew.

Namar ba ki jingthoh i Rev. Morkha ki long ki ba la rim ngi iohi ba ki don ki jingiapher ha ka jingspel-dak ia ki katto-katne ki ktien. La katta ruh, ym don jingiapher, namar ka ju long kumta ha kiwei ki jait-ktien ruh. Ka jingthoh ia ka ktien Khasi ka la sdang kumba ka long la palat 130 snem mynshwa. Ngin lyngngoh lei lada ngi iohi ia ka jingkylla hangne-hangtai lyngba kine ki snem. Wat mynta ruh ym pat duh ka jingiapher ka jingspel dak hapdeng ki nongthoh. Iaei ngin pdiang ? ia ka "ieit" ? ia ka "ieid" ne ia ka "ieij" ? To, kam lei-lei haba ia sngewthuh ia ka jingmut. La katta ruh, ngi sngew ba ka rukom spel ha ka spah snem ba la leit ka lah ban ai jingmut ei-ei shaphang ka rukom kynnoh ha ki por ki por, Na ki lehse ngi lah ban ioh jingmut shaphang ki nongthoh Khasi ki barim, ki dei kiba nangno, na Wales ? na ki thain War ? ne nangno ? Ieh ki **philologist** Khasi kin ia wad dientrai ban lap ia ka jingshisha.

Nga kyrmen ba ka "Ryngkap" kan ioh ban rung ha ki rympei kylleng ka Ri, ba ngin ia ioh ban bishar ia ka jingriewspah bad ka jingthiang ka Ktien jong ngi. Hangta ngi lah ban kheinkor ia la ka jait ka kynja, ban ri ia la ka burom khnang ba u mynder un ym ioh ban rkhie bein shuh ia ngi. Lym kumta "hangno ngin im lada ka Ri kan iap!"

Umjaiur
5. 8. 77

I. M. SIMON

SHIKYNTIEN

Ia ka jingsan jong ka jaidbynriew lah ban thew da ki dieng-thew kiba pher ba pher. Lah ban ong ba ka jaidbynriew ka la san haba ka la lah ban pynmih bun ki mar poh-khyndew; lah ban ong ba ka la san haba ka la lah ban pynmih bun ki mar bam; lah ban ong ba ka la san haba ka la lah ban pynmih bun ki mar khlaw, bad kumta ter-ter. Hynrei lah ruh ban ong ba ka jaidbynriew ka la san haba ka la lah ban pynmih bun ki nongthohkot kiba kyrsiew ia ka jaidbynriew na ka jingiohthiah khlem por lane pynpeit-mat ia ka jaidbynriew kaba don ha ka jingsamthiah sah lane ai mynsiem ia ka jaidbynriew ba kan nang iaid shaphrang.

Shaphang u nongthoh bad ki jingthoh kiba don ha "KA-RYNGKAP" te ngam sngewdon ei-ei shuh ban kynthoh, namar ki 'khnam' ki la biang, bad ki jingkynthoh jong ki 'riew rangbah ba la shon ha kane hi ka kot ki long ki nia shei-sohpdung kiba shong-sbai; ka shong satang ha ki 'nongsiat' ban shim na "KA RYNGKAP" ia ki 'khnam', ban siat bad ban pyndei ha ka bynta kaba dei ban dei. Kaba don ban pynpaw hangne, ka long ka jingsngewburom ia u Bah Barlow (Bah Barlow M. Lyngdoh) uba la kloi ban shimti ia ka jingkitkhlieh ban pynmih biang ia kane ka "RYNGKAP" ha ka dur jong ka "Second Edition" kum ba ka long mynta. Kawei na ki jingma kiba khraw tam ia kano - kano ka iing ne ka shnong ne ka hima ne ka jaidbynriew ka long ka jing-khein khyndew thala ia kiei-kiei kiba bha ba la ioh pateng na ki longshuwa. U Bah Barlow u la leh ia kaba dei eh ban pynneh pynsah ia ki mat-ti jong u Pahep Morkha Joseph (Rev. Morkha Joseph), uba long uwei na ki mawlynnai ba kordor bad 'tiew dieng khlaw ba kordor, uba ia ka dor jong u 'la pyrshang pynshongdor, bad ba ka jaidbynriew ruh ka la lah ban ia ioh jingmyntoi em na kata ka jinglong kaba kordor jong u. Ngi sngew-buhkhoh kum Jaidbynriew ioh—

"Don bun mawkordor hapoh duriaw bah,
Ha krem bad ha kroh hangta ki shu sah;
Don bun ki 'tiew dieng ha ka jingkynjah,
Ki phuh lehnohei hapdeng ki "law bah".

Sa shisien, nga pynpaw ia ka jingsngewburom ia u Bah Barlow na ka bynta ka jingkut jingmut jong u ban pynmih biang ia "KA RYNGKAP". Kyrmen ba ka jaidbynriew kan niewkor ia ki kam jong ki briew baroh kiba la pynpaw ia kata ka jingieit da ki jingpyrshang jong ki, la ki long haba rieh ne haba paw, la ki long kiba rit ne kiba khraw.

Dated : Shillong
The 21st July 1978

L.G. SHULLAI

"KA RYNGKAP"-- (Second Edition)

KA "TIEN LAMPHRANG

Nga dap da ka jingkmen kaba khraw ba nga la lah ban pynmih ia ka Edition kaba ar jong ka kot I Parad (Rev. Morkha Josph) kaba I la ai kyrteng "KA RYNG-KAP" Dei I Pa (Mr.H.James Tham) iba la pynmih ia ka Edition kaba nyngkong ha ka snem 1967. I Pa i la thmu ba ia ka Edition kaba ar in pynrung ruh ia ki bynta ba thymmai jong ka "Virginia" ba la pyni ha ka Lynnong XVI bad kumjuh ruh ia ki sur jingrwai "U Sier Lapalang" ia kaba la thaw da I Pasan (Mr. J. Seraiah Tham) bad ba la buh ryntih ia ka sur jingrwai ha ka tonic solfa da I Mr. Victor G. Bareh ba la shon ha ka sla ba khadduh jong kane ka kot. Hynrei shuwa ban ioh pyndep ia la ka jingthmu, I Pa i la khlad noh na ka pyrthei ha ka 18 tarik November 1975.

Kumta, nga u khun nyngkong nga la shimti ban pyndep ia ka jingthmu jong I Pa bad pynmih ruh ia kane ka Edition kaba ar.

Nga pynpaw hangne ia ka jingsngewnguh jong nga ia u Rev. T.B. Phillips, Mr. Ivan M. Simon, Mr. Victor G. Bareh bad Mr. L. Gilbert Shullai na ka bynta ka jingiarap jong ki ha kiba bun ki bynta.

Khublei.

Mawlai Iewrynghep,
Shillong - 793008
The 22nd July 1978.

BARLOW M. LYNGDOH

THIRD EDITION

Ka Ryngkap ka la palat arphew snem naduh ba la shon nyngkong ia ka ha ka snem 1967. Ka jingdawa ban pule ia ka da kiba bun ki nongpule, ki nonghikai bad ki khynnah skul ka pynpaw ba ka jingdon jong ka ka long ka jingmyntoi ia kiba bun.

Kane ka sien shon kaba lai ka kynthup shuh shuh sa kawei ka jingrwai i Parad (Rev. Morkha Joseph) kaba kyrteng "Ka Lyngkha Ka Ri Wales" ha ka lynnong XIX bad artylli ki jingrwai i Pa ka "Thandiani Shnong Pyngad" bad ka "Ootacamond Ne Ooty" ha ki XX bad XXI.

KHUBLEI.

Iewrynghep Barlow M. Lyngdoh.

KI JINGKDEW

KA SPAH BARIEH

1. To leh ka kam babha kumne,
   Phin ioh la ka bainong.
   La ei ei ruh phi'm ioh hangne;
   To khmied katei sha jrong.

2. Wat dem h'u briew uba sarong
   B'u'n ai bainong noh hi,
   Wat khmih lynti ba u'n pynlong;
   U b'la kyrkhu ia phi.

3. La phi im duk raitong shirta;
   Wat kyrkieh ba u'n siew
   Ai jingtep jong phi kan dawa,
   Ka ram n'u khun bynriw.

4. Jing'eh bha jong phi ai kan long,
   Shaduh palat ki khmat;
   Ai bainong jong phi ruh ka'n shong ;
   Sah bad U Blei ryngkat.

5. "Kat ba'm put don ka jingkynshew
   Ki spah ki'm neh", ki ong,
   Ha-i jaka thik ba phi kynshew,
   Hangta dohnud kan long.

6 Wei dohnud long ha u la biang,
   Bymkai ka spah la lang,
   Ka jingkynshew bym bam ka khniang
   Ka spah bym bam sarang.

2

KA JINGKHA IA U JISU KHRIST

1. I'U S'im bneng yn sa kha,
Yn kha ha ka pyrthei;
La slem, shaphang jong U la bna
Bad jingpynim kan shlei.

Iaroh haleliwia i' U Emmanuel !
U long hi U Jehoba, U Nongpynim jongngi.

2. Balei wan ki Angel,
Ban lei wan ki riewstad,
Balei ialap ia ka Gospel---
La kha to ngin ia shad !

3. Ba ri badum jong ngi,
Shong kyrni U Soitan ;
Ngi sngew jingpyrta na Sepngi
"To kmen ba nga la wan".

4. Na jhiliang ka duriaw,
Ngi'm jiw phi hsniew ia ki,
Jingnguh ia ki b'U phah kyntiw
Sharud duriaw Mihngi.

5. Na tyrpait ki nongrep
Shaduh ka khet ki S'iem,
Jinggieit jong U ha ki U thep
Theh lut na ka mynsiem.

6. Baroh shi khlum ka bneng,
Satlak pyrthei kane,
Ki n nguh, ki'n dem, baroh ki'n iong
"Burom burom ia Me".

III

KA JINGDEMJNGOH PHYLLA KI ANGEL

1. Ei ki thie ba seng ha Seion
Ki jaid phar kynja bynriw,
Stet na diengphna Kalb'ri ki wan
Shaduh khet U Blei ba'n kiew?

"Kine kita kiba la wan
Na kata ka jinjar bah,
Ki b'la sait khuid jainkup jong ki
Ha ka snam U Khun Langbrot."

2. Ei ki thie ba shah ka shitom
Ia ka jingiap bein sarong,
Ba'n kyrtiang ki'm mon shuh junom,
Lei lei ki'm kwah shuh ban shong·

3 Ei ki thie ha ka kyrduh khait,
Ki b'la suk eh hi ban ai :
Na jingim jong ki ba ki lait
Ki la noh phar ha U Trai.

4. Ei ki thie ba ialeh bitar
Bad ka bor bah U Bymman:
Ki b'la tleh jingim jong ki phar,
Kum jingainguh dih U Trai.

5. Ki thie dei ki Khun trai U Blei,
Ki angel ki ap ia ki.
Shibit shen ki'n shah ha pyrthei,
Ki'n ioh wan pat lem bad ngi.

6. Long ka burom U Blei jongngi
Bad ka jong U Khun Langbrot,
Tem to shad bad duitara hi,
Sawdong sawdong ia ka khet.

▪▪▪▪▪▪▪▪▪

IV

"U JUMAI BAH HA RI KHASI"

The 12th June 1897-5 P.M. Sngi Saitjain

1. Jai thanda ka lyer ha kata ka sngi
Khuid khriang ka bneng bad jar sngap ka pyrth
Sawa jem ki wah ha ki them baroh phar
Ka sngi ka la noh baroh kynjah 'jar.

2. Ki tnat ki sla dieng kim khih kumba sngap.
Lyngngai ngiah ha lum u phlang u syrtap
Ei se ba tip, ka'n shu jia kyndit thred,
Ka jinjar, jingduh bad jingiap ba stet ?

3. Naba na khrum jylliew bah ka ñiamra
Jingngan ka ding rhem khraw bah ba tyrha.
Ka khun ka kyrhuh, ka kyan ba ka'n bythei
Buk napoh ki mawsiang bah ka pyrthei.

4. Naba don ka ding iong rhem ba bamngem
Bym lip hapoh um ne khlem lyer hapoh kiem
'Da halai ka khie klang ding bah U Blei
Ka byrngem kynting ki lum ba shyrkhei.

5. Ki mrad ki la tip i'u jumai, ihmat,
Jingpah ki sim phi'n iohsngew shano pat.
Leh phoi ki jingri ha lum bad ha ing,
Ha ba'n poi ka sngi khraw bah ba ihtieng.

6. Tang u briew, te em, ei ei u'm pyrkhat
Ka iap ka im ki'n shu jia thred ryngkhat
Baroh ki la leit shane bad shatai,
Sa tymmen kro bad khynnah ialehkai.

7. Kynsan thrait la win ka jingkhih ba jur,
Kum ba'n hap ka sngi u bnai bad ki khlur :
Jam ha ki lum khih sawa saw u phlang
Kum ka 'langthari jong u 'nai Rymphang.

8, Ym don Abraham ka Sodom ba'n said,
Ym don Jona ka Ninebe ba'n lait,
Kyndit thred ka wan kum ka sngi bishar,
Shu lyngngoh, lamwir, manbieit baroh phar.

9. Ym lah kyrshan shuh ban ieng beit hajuh.
Tang ba'n shong khop ne pyrkup dem khohmuh
Ka kynting, kynther, ka kyrih kyrjiaw,
Kumba kynting dew ka jhad ha duriaw.

10, La snoh h'u maw 'ne pangah tyllun noh,
U ding jynrat la ki thied, u'm shah snoh,
Shibit ang ka khyndew ban klun hangta,
Ka kbum pat khnk pyrjah nguid sha niamra.

11. Dang ia bam ia dih, dang iathung iatep ;
Ki dulan ki paki la dang pyndep,
Ki bri ki khyndew ka jingthung byllin
Baroh, tang shi khyllipmat ka um hin.

12. Ki khun nongrep ki dang tiew ja ha ding,
Ka ja dang kyikah, i'u khiew la kynting,
La lwet ka d'pei. Ki mawbyrsiew la rat.
La khohlah ki um. Ka ing ka la ngat.

13. Ki mawthung mawshieng, ki mot, ki kynton
Ingmaw bad ingdieng, baroh la kyllon,
Ka matti briew kat b'u shna baroh phar,
La pra lyngkrang reit kumba krad ka s'iar.

14. Ki lum katno ki skhem, nga phylla,
Kumba la sah prek, lada kim snoh bha,
La krei kum u sh'iap ha ka shalani
Phar ki'n lyngkien kum ka kper ha ka ri.

15. Nongtrei bapli, hapoh krem par dewiong,
Syndon la jinsut ki lum na sha jrong.
Ki trei la ka hok. Shet phon ka Ram-ew,
Set dam kum ki khnai ha khrum ka khyndew.

16. Ym don ba nud nalor ba'n krad, ki'n tur.
Lynter u jumai um sangeh, nang jur.
Mar pajih ieng lynñiar ki tynga ki khun.
Ba tep im ia ki hapoh krem ki lum,

17. Ki krem ki iar, tang na khmat lehse khang,
Laiphew jait ki lad lamwir ki'n pyrshang,
Ka lyer la set op ba kyrshan ba'n im
Shiphang ki'n thiah khop ba'n kut ki mynsien

18. Ade ! kh'mih kai ka bor bah jumai,
Ki lum ki la or pdang na khlieh sha trai;
Ki ahor jyrsieh l i kylla ryngkew;
Ki lynti wah la set dam ka khyndew,

19. Khmih sha ri War kaba ihshirkhei tam.
Ka ri kaba dap da ki riat ki ram ;
Kaba khah ki shnong bad ba shong bun briew,
Ban peit ki khmat te la ihma syrngiew

20. Ah ! ka ri War kaba la dap kyrhai,
Laiphew jaid ki diengsoh la mynhyndai,
Kaba la kup da ka spah ka hajar,
Lyngkhuid la law bad la khohsnep lut phar.

21. Kum ka thma bah ba la iew bthing bha pew
Tip katno iap, katno im ba'n ia niew.
Man ha l'i shnong ki ialum shijaka ;
Kumno ba'n leh ki ia tuklar hangta.

22. Kiwei ki mong, khein bad ki mynsaw jur ;
Kiwei set kut ki ing ba ki'm lah tur;
Kiwei shiteng ka met ban ka kynroh ;
Bad kiwei la tep, ki iap-kut hapoh.

23. Shibit wan poi sa na bri na lyngkha,
Ki kylli, ki wad, ki khet, ki pyrta.
Baroh kat ki bym don shuh ba ki lap,
Beit, shu khein ba ki'm im shuh, ki la iap.

24. Hardom ! u lynther man ka khyllipmat.
Bad u slap u nang hap jur de artad ;
Ki kynthei ki shong kdup khun kdup para
Ki shinrang ki khih ban thaw ki dara.

25. Shano khaw dohkha, shano ding ne um,
Pashait shung ha tbian, Kumno pat phin'n lum?
Bad sup bad thiar la khongdeh ha madan,
Bad khyndew bad shiap la khleh baroh plan.

26. Dur lanot ! "Kylla jaiñnep ka pyrthei."
La pawshai tyngkrein ka ksangti U Blei,
Ki bakhraw batri khun binong bishon,
Shi khyllip ka khmat ki kylla nongkhrong.

27. Ym lah kat ba'n pyrshang ka thma ihtieng,
Mynsim tyrkhong khait-u bakhor khlem ding.
Shano ki'n wad kput, ki'n thap la ki khlih.
U Trai nongleh la ka kti u buhrih.

28. Bun ki ia phet kyma ba'n wad ka shnong Soar!
Ki tharai Sodom la ki shnong shi por.
Ki'n da shem kumjuh hi kylleng sawdong,
Sa kyndit bynriw, ki leit phai din pong.

29. Kyrphu phum ka khyndew, saw hain ki lum,
Nongbah bad nongrit baroh la lko pum
Lynti khohruh ram, ki ranab phat rhew
Iwkhong kyndok hak jinreh ka Ram-ew.

30. 'Jar 'jot jar luksan jingduh bad jingiap ;
Kine lynter tait ka mynsiem ki kjap
Pluh shaid ka dohnud napoh shit tyrha ;
Ka'n bthei phar ha madan b'da don ka th'ma.

31. Khmih ha ki iew mih ki mar ki mata ;
Ka khor ka khriam bad ka ksiar ka rupa ;
Ki pniang ki luta la byndi nongra,
Die tat die ur tang ban ioh ia ka ja.

Ka kamai kajih, nongtymmen nongsan,
Na kyndong ki mih lilam ha madan.
Ki peisa tyngka ha ka pla ba thep,
32. Ki kylla mulot pein khaw shi miet-step.

33. Nalor ka jinjar, ka kordit ba iaid,
Kyrthom sa ka pang bad iap laiphew jaid,
Iap jur ki rangbah nongkamai nongbysa,
Sah bun ki khunswet, ki rangli ma kia.

34. Khmih kein ! shatei sha ki Mangkashiang iong
Khoh det ki lum naduh tbian sha jrong ;
Ei kein ban leit sih i'U Khrist ka nishan,
Ban kaweh h'ki lum ba thiang ka Bhutan ?

35. Ym don shuh ki blei khun Khasi ban rap ;
Byrthen kum ba Sngi Bishar ka'n sa lap,
Ha khlieh ieng ka rasong U Jisu Trai,
Dem khrup bun hajar ki Khristan jumai.

36. Sngap ! ka jingkyrhuh win jam u jumai
Ba tied sawa umdum u pyrthat rngai
U da iaid lymbub shathie bad shatei :
Mihngi bad sepngi ha khrum ka pyrthei.

37. Sngap kein ! ba win ki jingtwa sha rud-nong,
Bad miet bad sngi ia ki shnong kum ba'n rong.
Ki briew ki iathiah ia shong khlem da kiuh ;
Ngiah sa ka jingiap ba'n byrngem kurhuh.

38. Dam lin ki nur wah barit bad bakhraw ;
Lyngruh ram ki them khyndew bad ki maw,
Kumno hadien ki wah ki krad pat war,
Ki weng pliah lut ki mawbah mawsan phar.

9

KA MAIAN SHONGSKUL

1. To minot, iaiminot,
Minot demdiap jai,
Thap kum ia ka sim ba'n kem ñiat,
Kum ka miaw kem khnai.
Shi kynrup ong phi ioh;
Ter la ksaw ka ioh;
Mar shisien thew, ong phi la lait,
Phi'n hap phet skul blait.

2. Nyngkong eh, lur tyngeh
Ka jingkynmaw spel.
Dei kane ka thiar bah baheh
Bad nguid im lynter.
Kum u thlen ka masi
B'u shu klun tylli;
B'n thiah thai shem snem synñia sngi,
Ka shu um suki.

3. Dang shu shai synñia khnai,
Sei ka bor shit rhem
Tang phi la jop ka step phyrnai,
Ka sngi tyngshain kan dem,
Kum u dieng soh wei khet na trai
Ki soh la ioh hajem
Bad ka khie step tang lah shibnai,
Phin jop baroh shisnem.

4. To minot, nangminot,
Minot jur tyngeh;
Jin da king ka jabieng khlieh pat
Kan sa mlien sa neh.
Lympat kum ka panjung,
Lynshop kat ba lah
Ka'n sa khylluh bor bah itieng
Ka jabieng Ramhah,

5. To minot, wat sheptieng,
Barit shallangmat.
Ym dei tang uba khraw jabieng
Ba'n ioh nang ioh stad.
La phim nang laiphew skit
Ki jingstad baroh;
Ha ka wei ar eh phi phi bit,
Phar ki'm kot kynjoh.

6. Ka la eh, ka la rnem
Ka jabieng rangbah;
Phi'm da lur bha kein mar shisnem,
Man jabieng khynnah.
Ka dur briew maian bah,
Ka main Blei ka long
Ka bieit, ka bor bad ka jinglah,
Dei ka kian na jrong.

7. I jingnang tang khyndiat,
Ha ka rit jingstad
Man ki rangbah meng sarong kiat,
Man thei lir pynshad.
Ka sala shisien sait
Wei kam khuid bha khlir,
Ka jingtngit rong jngem ka la dait
Pynkhuid pat la dier.

"U WILLIAM TELL"

1. Le, sngap ia nga, sngap bha na jan,
Nga'n iathuh shi lyntèr,
I'u riewdonnam ka Switzerland,
Kyrteng u William Tell.

2. Harud wah Rews, man la ka sngi
U ñiah ki kynhun blang,
U trei minot, lehsian, tipsngi,
Ja la ka kpoh ba'n kdang.

3. **U long u nong behmrad ba khraw ;**
Ha Uri ñiar shisha.
Ban bud dinkhiat shong tyngkhapmaw,
Ka khmat ba shai shinna.

4. Ha ing u khun jong u u long
Bi biria itynnad,
Ba shait, ba khlain, ba smat, ba sting
Ka ing kumba ka shad.

5. U ialok ieit la ki langbrot
U khot kyrteng ia ki ;
Ha bi ki sid kyrtoh, u phet
Ba'n ioh sid lem bad ki.

6. Kumta kynjai ki suk suki,
Ka khuslai ka'm lyngkhuh ;
Ki khur jingbha baroh shi sngi,
La shai ki kyimen shuh.

7. Shiphang ka step Jymmang khriang khriang
Shiba la dum pat ngain :
Shibun ki ing ba suk kynhiang,
Ka sngi jynjar ka sain.

8. Ka Switzerland ka'm put wan phngoh,
Ka sngi ka jinglait-luid ;
Ka lyngkor nongwei khia ka snoh,
Ka bin tyngeh khlem pud.

9. I'u wei la phoh u nongsynshar,
Ba'n synshar nam Austria;
Uba sngewkhraw, u ba riewnar
U wan sarong koppia.

10. Shisin u iaid leh meng sngewbha,
U rah tupia shajrong;
"Dem dem, ko mraw," ki nang pyrta
"Jar ba pyneh u'n iap."

11. an poi u William Tell ryngkhat,
Dang step u mih na ing,
Bad l'u khun rit, u lam ryngkat
Sha shnong Altorf khlem tieng.

12. Namar u khun u jiw ih teng
I'u kpa b'u wan ioh miad,
U ong, u'n bud beh mrad kylleng,
Ynda ki leit beh pat.

13. Bad bunsien ha ki miet ki shong
Ki ialap kam shlur tam
U bat ryntih l'u kpa ba'n long
U nongbeh mrad don nam.

14. Kumta ki leit sha ktem ki khiat,
U khun u rwai khlem kein
U kpa u nang sngewjew sohsat;
Ka Uri ba shah bein.

15. Tai u paidbah, ka tupia rah,
U nongsynshai peit dom,
Bad ki sangot ki pyrta sah,
"Hei dem, ko mraw, to dem."

16. U Gesler u peit shin i'U Tell,
U mut katta u'n dem;
Phewse ka tlai aiuh, ha thor
la u ka'n ieng beit tam.

17. "Nga'n dem khohsiew," u kren kynjai,
"Tang ha U Blei ha jrong,
Ka jingim shim ha me nga ai,
Ka mon te la ka jong".

18. "Kem! kem! shipai," ong u Gesler
U thlun bitar atkhu,
"U bein ia nga, bein nongsynshar,
U'n iap nongshet kylla,"

19. "Shuh ho, ki Swiss kiba tbit tam,
Hana," ki ong baroh,
"Uto khynnah sangsot, ba lam,
Mynta ngin thew tynjuh".

20. Ia u ki teh da pyrdet khop
Ha u dieng sohmyndong,
Ki buh apple ha khlieh de top
U peit lyngngoh sawdong.

21. Ka pop ha nga, "da don ka pop"
U Tell u pyrta shla,
H'u rangbah-briew ka kput kan hap
Ah, ieh i'u khun jong nga.

22. "Koit, koit nga'n lei ia u khynnah",
Ong u Gesler arsap,
"Da phlei ka snam jong u ha tbian,
Me kein u nongpyniap."

23. "Pyrkhung bha triang la ka ryntih,
Shim u 'nam-jlud' 'nam-thang.
Tai u apple me'n siat ha khlieh
Tyndi me'n lait thangsang".

24. Shu win bha irr ha u paidbah,
Khleh bittar sngewsih tam,
Ia tim pohsah sa ki rangbah,
Ki kyrthei ki iam jam.

25. Sanphew kodom n'u khun nangta
Ieng bat ryntih u kpa,
U kyrbam trait, ki khmat ba shla
U wiat, u thew shinna.

26. Adur ! ka pyrthei pop kane,
La laiphew jaid ka jia
Ban kat kane ka sat hangne,
Ym pat jiw ih satia.

27. U khynnah shlur u ieng hi thik,
Ki ngap khlem kjap ka tieng,
"Siat, siat, ko pa, da thew beit thik,
Me'm lait hangne, siat biang"

18. Khublei ko khun, nga'n ym bynniaw,
Me shlur, nga sngewrem riaw".
Ha skhor u wiat, u pyllait thiaw,
U phngoh artad de liaw.

29. "La bha ! la bha !" pyrta u pait,
"Khynnah u im, la bha !"
U para briew u iuh pohjat,
Tang U Blei u'n iada."

30. Namar u khnam u beit hi sar
Kumba da khring U Blei
Sid u apple da arliang phar
Phiah u 'nampliang ba dei.

31. Phi shlur la biang", ong u Gesler
"La ka 'tin hok nga bat,
Bad kpa bad khun phi la leh shlur,
Khie ap la ki langbrot".

32. "Me sbun makna ruh nga'm sngewnguh,"
Kren jew u Tell pat sew,
"Tang ia U Blei hi nga'n iaroh,
Ka burom nga'n kyntiew".

33. "To tip, ko sarong pleh me'n iap,
'Da nga'n bakla ka thew,
Tang iap u khun, me me la ep
Ka sngi ha ka khyndew"

34. "Ha khmih, u khnam ba ar ung,
Tang sniw, u'n poi sha me,"
To khie, to nguh i'U Trai ka bneng,
La kit bok u 'namthaung".

35. **U Blei ba hok U Blei ba bha**
Ki khraw ki'n jah burom,
Ki rangli ki juki U'n da
Iaroh ia U jiwnom !

VII

KA JINGHIAR U MYNSIEM HA RI KHASI LANE
KA JINGWAN IH U BLEI JONG NGI

1905

1. Ka dak ha Nongsawlia ka s'dang,
La shit ka Asembli,
U ei ba tip ba ding kan klang,
Ba'n pluh ka ri Khasi?

2. Ka jingduai u paidbah baroh,
Ki synjuk lang kawei;
Ia U Mynsiem Bakhuid ki'n ioh,
B'un theh kyrhai U Blei.

3. Ka burom Asembli sakhi
Ki nonghikai ryngkat,
U pansngiat shain ka Asembli,
U Doktor John Roberts.

4. Te ia ka Welsh Mission, jong ngi,
Ki nonghikai Bilat,
'Roh shityllup ka ri Khasi
Ngi nguh burom pallat.

5. Ngi kyntiw burom eh ia ki,
Ki long ki kpa ki kmie.
Ba'n ia b'U'n ym kyrkhu ia ki,
U'n tim kham bha ia ngi.

6. *Da ki khun, te k'im kham burom,*
Tymmen ki kpa ki kmie,
Bun khatteng ki'n syrdoh shitom
U ksai ka bok jong ki.

7. Ka jinghiar Mynsiem ha Khasi
Dang ka dang hiar nyngkong,
Shu pluh kyndit mynmiet ngi ih
Ka jingiaseng Pariong.

8. "Kam dei ki Revival Bilat,"
Ki Nonghikai ki ong
Ka long ka lyer ba beh tohkhat
Na mynhyndai kulong.

9. Ki jingduai bashitrhem ki her,
Rhem bad ka pyrta jam;
Nang jam, nang shitrhem shilynte ,
Poi artad sha ka iam.

10. Kum i khynnah bathait mynsiem,
Hi b'i kynjoh jingbam,
Na kti u kpa, tad im k ot shim,
I kyllon noh i iam.

11. La ihphylla ka jingiaseng
Kumba tyndep khawiang;
La rah ki mynsiem lut sha neng
Sah sa ki ruh ha tbian.

12. Kloi-lan nga mih na jingiaseng,
Kloi-lan nga khot na ing,
Ki'n khmih ba hiar U Trai na neng;
Phylla bad ihsheptieng.

13. Naba wat tang ba sngewtynnad,
Ki riewblei ki shait ong,
"U Trai bad ngi u don ryngkat
Kane ka jingiaseng".

14. La ym put don ka jingkhynñiuh,
Ne ka jingihthuhpaw,
Ka kti U Trai la shu sngewthuh
Ka jingsngewphing bakhraw.

15. Ba ka mynsiem ka khih pisa,
Ka dohnud kum ba'n pait
Ym lah tyngkan shu kum pyrta,
Tang ioh iaroh, la lait.

16. Katno phin ong ka jingphylla,
Kat ha kata ka miet,
Na kaba julong shi katta,
Pher bak la ihkyndit.

17. La hun ngi dih na U Mynsiem,
La bang ka jingkhawai.
Ngi pyrdah khaid la iap la im,
Ngim pyllait shuh, Ah Trai.

18. 'Da wai ka jingiaseng Pariong,
Ar'tien sahnud ngi phai.
Ngi'm poi pyrkhat ei pat ka'n long,
Ka ba la leh U Trai.

19. Lada na khlieh u lum la pydang
Haba khynñiuh jumai,
Ym slem ka ri ka'n twa win jlang,
Ka'n tuid kyrhuh sha trai.

20. Tang wan poi tiap na jingiaseng,
Rangbah, khynnah, kynthei,
Plie-tuh ki ingmane kylleng
Kwah dwai katlah-katiai.

21. Kiwei kumta, kiwei kumta,
Shu kum kita suda.
Bit thit n'u wei h'u uwei shu riang;
Ki ngap buaid sohliang.

22. Te khlem kut shuh ki jingiaseng,
Mynmiet mynmiet ki long,
Khlem tied baje ki la wan ieng
La jan baroh ka shnong.

23. Shu kum ka briw kaba suh khun,
B'la poi ka por ba'n kha,
Ka'm don por shuh ba'n khreh shibun,
Ka khih pisa hangta.

24. Ka jingkhuslai pisa ka thnam,
Ka'n pait noh ka shadem,
Shibit ka bthei sha ka jingiam
Ki nongpop bah barem !

25. Nyngkong kem ka jingsngewsih pop,
Bad jingthiang jur ba'n dwai
Kum ha ka ahor bah b'la ngop
Ki ksaid khlem kynduh trai.

26. Ki ingdwai ki nangjur nangjur,
Ka jingieit Blei nang khraw.
Jingrhem ka ding ba meh kynbur.
Byrshem ki dieng tyllaw.

27. Hadien ka trei ka jingieit Blei
Kaba la trei pallat,
Jingshah U Khrist ki ihsynei
Kumba da ih markhmat.

28. Ki ktin synei i'U Jisu Trai
Ki ring jingiam lynñiar;
Ki ktin iaroh ha ki jingruai
Ki thiang la sngewhun phngar.

29. Khmih kein hangto kiba ia iam,
Khmih kiba nang lynñiar,
Kiwei ki kyang, ki pyrta jam,
Ba'n peit, la ih kulmar.

30. Sia sia ki wan sha jingiaseng.
Kum kiba bitar briew,
Ka mut aiu? Phim tip hi, pleng,
Kitai leit dem khohsiew.

31. Ka jingieid Blei shisin ka hap,
Pluh shaid ha Kalbari;
Mynba U Jisu Khrist u iap,
Namar ka pop jong ngi.

32. Ka jingriw Kalbari ka suin,
Ka sur thiang sngewsynei,
Ka kyntiw ngiw ka jingsngewskuin,
Ia ka sngi iap U Blei.

33. Shu kum u narsaw bah ha khlieh
B'u iaid kylleng ka ri;
Ki mynsiem kum ka bthing ki khih,
Um hin ka ri Khasi.

34. Syndon ka jingieit Blei ka kem,
Kyllon ki khynnah rit.
Ka jingiap ler ka bat kham slem,
Hadien ki sa kyndit.

35. Kane ka met ka'm lah ba'n shah,
Ka jingieit jur U Blei,
Ka dohnud briew ba'n shan ka'm lah,
Ka'n pait phar ka'n bythei.

36. Ka jingiapler nangbun, nangjur,
Bad shinrang, bad kynthei,
Kumba shoh iap ia ki Ashur
U angel mynhyndai.

37. Ka jingiap te toi ka jingiap,
Ka jingiap suk bathiang,
Ih kumba kim put da sngewdap
Shiphong la pyngngad khriang.

38. Ki briew ki ring bad ki khynñiuh.
Da pyllup khop ki hap,
'Da u ba pang u'n ring kumjuh
Sa shisien ring u'n iap.

39. Tang ki shu khie joit na jingiap,
Ki shad arjat arti.
I'U Soitan tymmen bah la jop,
Jop thiaw ha Kalbari !

40. Khmih kein, hangto ki ba ia shad
Khmih ki ba da mastih,
Kumno ki ingmane ki'm kad
Ba kynsan ki ia khih ?

41. Weng noh ki ben weng ki shuki,
Pyllait ka lyer pyngngad;
Naba ki ingmane jong ngi
Ki'n kylla pyndem shad.

42. Naba ki thied kjat bad thied kti,
Ki ring pajait ba'n shad,
Bad ki ryndang ki tyrsiang ni
Ba'n iaroh i'U Kynrad.

43. Ba'n iaroh jam I'U Kynrad,
Na kaba shong ngi'n ieng,
Ba'n da don ki thapniang, ngi'n shad
Ngi'n her artet shaneng.

44. Katba nangshad prip ki khynnah,
Ha shnong Jerusalem,
Nang khang padan pat ki rangbah;
Ki kti ba khlem sngewlem.

45. Ka jingieit-Blei baieit khyllah
Ka pyrthei ka'm jiw ih
Ka trei kynrang pli ka bor bah
"B'U ieit shiwa ia ngi."

45, Kiwei ki nang pynsleh i'U Trai
Ka jingiwbih kordor,
Kiwei ki tohmet than pakai
Ka jingsyrwa khlem por.

47. Lada ki briew te ki'm iaroh,
Ki maw hi ki'n sa kyang.
Ki dieng ki siej ki'n sa ryngkoh.
Ki'n khih sawa win jlang.

48 Ki Nongpyrshah, kum ka 'iar-kmie
Ba puh pylleng khun han;
Ki khun baroh sha wah ki jngi,
Ka phroh ryngkew ki'm wan.

49. 'Da shad lynther baroh shimet,
Bad ka rwai kynsan jam.
Nang khlain ki kjat, nangsting ka met,
Nang lait ryndang shitam.

50. Ka jinglaplah jur ka mynsiem,
Ka jinglakloi ki kjat,
H ka jingiaroh Nongpynim,
Ki iaroh kynting shad.

51. Nyngkong 'sha don ka set sara
Bin kren ym ia sngewthuh :
Donkam ka iakren ia khana,
Pasiaw kum ki nongtuh.

52. Hadien la lait ki ryndang pat,
La khlain ka bor pat biang.
Ki shinrang riw kum ki pyrthat
Ki kynthei kum ki phiang.

53. Khmih 'tai ki tymmen bah ki shah,
Ki rah ki kti sha jrong,
Ki'm tip briw shuh ba sngewtynnad,
Nang khynwin ki iarong.

54. Ki tymmen bad ki dongkhylliat
Ki rah patied sha neng;
Bad ki syngkai b'la panpoh piat,
Ki shad rynsied kylleng.

55. Ki khunlung rit ki shad kynjih,
Halor ba bah ki kmie;
Ki kynud rwai bad ki kynthih
Bad ka jingkaweh kti.

56. Ka lyer aiuh ka her ha suin,
Ka jinhaw bih siat jngai,
I khunlung rit i ba dang buin,
I iap iohthiah lyngngai.

57. Don ki ba patied stet kynjing
Ba'n iaid da ki slajat,
Shu kum ba kie sawdong ka ing;
Khlem rah kawei ka kjat.

58. Kiwei ki kyang ki pyrta jam,
Ki ktien donkam U Trai
Ki ktien byrngem bad jingmaham
Kum ki balang hyndai.

59. Kito ki ba ioh ktien n'U Trai;
Ki'n kren ki'n ym tyngkai.
Lada ki bein ne kyntait shai,
Ha kiwei noh u'n ai.

60. Don ki ba sawphew sngi phewmiet
Jan kyntang it hi'tydot.
Matlah ki khmat, ki shah jingit,
Khlem raikhoh, khlem ih tlot.

61. Lada ki met ka'm mon ban shad,
Ki kti ki kli shadem,
Suh jnang ki kjat, ki khih pathat,
Ki sied ban shad kyrdem.

62. Don ki riew eh riew syngrang khait,
Nongshun ba ihshyrkhei;
Shu kem ka bor shu kynsan thrait,
Ki shad iaroh i'U Blei.

63. Ka don ka jingiaieit khyllah,
Para ba ia khynñiuh;
Ki nongwei sohshnong jngai bah
Kum para baihthuh.

64. Haba la shad lang paidbah shaid,
Bad ka jingrwai kyrhuh
Da sngew kumba her sha neng joit,
Ki kjat khlem kynduh shuh.

65. Ryngkat ki kti shrak ki kaweh,
Ki jingkaweh kyntiw.
Ki kjat ruh ryngkat ki pynnoh,
Kat sur sawa ba riw.

66. Oho ! 'tai ki bieit ba jarjar
Ki la ieng joit ba'n shad !
Pyllait ki shad lang da sumar
Don akor ihtynnad.

67. Naba baroh kat ki ba shad,
Ki'm shad ka shad bynriw
Ka don hi ka bor ba kem ñiat
Na kjat bad ki khohsiew.

68. Ki nongtrei ki ba thait ba jrem,
Thynrang ka sngi ba shit,
Ha kaba dei ba'n thiah ba'n dem,
Ki shad jahthait mynmiet.

69. Ka jingsawa ka lyer kyrhuh,
Ka lyer ba shit tyrha,
Ka khyndew kum ba ka kh, nñiuh
Ka tdem lynguh pisa.

70. Wei ka la shit ka ding Blei shaid
Ba hiar jur U Mynsiem,
Hangta kein U Soitan dakaid,
U paw tynneng syrim.

71. 'Tai U Soitan U Nongmudui,
U rkhie pharep iap-ang,
U mrad khraw bniat ba iongpring tui,
Ki khmat saw ding kyrang.

72. Kum u angel bah ka jingshai,
Ba kylla eh ka rong,
Dang peit, dang peit, u ih phyrnai,
Shibit u kylla iong.

73. Kane ka por bnalad kylleng
Kum ka por jei dohkha,
Ki kynja mrad sih bam pylleng,
Ki boi byrsieh hangta.

74. Ki kynja niam Tang Sohmen-blei,
Ki Turoi-Tuh-Suin,
Ki Balang-iaid-mon hangamei,
U Kpa ka Niam Romi.

75. Kum b'U Dabid u nang shad
Bad U Trai ha Seion,
Haduh mynta kein artat
Ki Mikhail bah ki don.

76. Ka ktien pyrta U Trai kylleng,
Ka long, "**Hei wat bishar**"
Namar kum ngi bishar kylliang,
Ia ngi pat yn bishar.

77. Namar ia U Mynsiem Bakhaid,
Ki kynnoh krenboin sang
Ki pyrta stad, "U Ksuid ! U Ksuid !"
Mar kumta ki'n jot lang.

78. Ia ka bor U Blei ban tuid sh'U Ksuid,
Ñiamrem U Blei shisha,
"Ba'n krenbein i'U Mynsiem Bakhuid
Nym map ha la karta."

79, Ia ki kam bah phylla jindei,
Ki briew ki nang thaw buit;
Haba ki'm bhoh ba'n burom Blei,
Ki tei pynnang sh'U Ksuid.

80. Kumba pyrta u 'khar matlah
B'u khrong harud lynti,
Kumta la sngew ha u paidbah
Ka ktien U Trai jongngi.

81. U Gulap kyrhui ha Sharon,
U Lili ka pynthor,
U iwbih thiang 'tiw Lasubon
Bad 'tiw Pathaikhubor.

82. Kito kiba la trei mynsiem,
Kiba pyneh pyniaw;
Ki tang shu iw ki iap tyndaw,
Ki kylla dohnud maw.

83. Lip jar ka jingriewblei jong ki,
Ka dohnud runar dom.
Pyrshah U Blei ka makynti,
Kylla nongpynshitom.

84. Kito ki Jiw sarong hyndai,
Ki thew pynrem i'U Trai,
Ki'm lah ba'n kynnoh briew ne Blei,
Tang shu ksuid Bah kitei.

85. Lada U Blei u'n slew pyndep
Ka bainong sngi hangne.
Sumar ! ka thma ka'n khlem da pep
Ka kulmar sohsat de.

86. *Ki don kiba khie ksuid hyndai,*
Jia tohkhat-let ha shnong
U paid khie Mynsiem Blei kyrhai
Jan pliah ki jingiaseng.

87. Ihmat ki khraw ki'm don bynta,
Bun ki khynnah khunlung,
Ka liang rangbah ki kham duna,
Jam ki 'thei dohnud lung.

88. Tang rwai ka jingrwai sngewsynei,
Tang sngew ka sur baiam,
Ka met ka triem rem ka shirkhei
Syndon ki kyllon kram.

89. Naba ka dur mynsiem ka paw
Halor ka dingphyna.
U Khrist ka snam sawhain ka jaw,
U shah kordit hangta !

90. Hangta lyngngeh u iap kynsha,
Kit sah ka pop pyrthei.
Jar uba ngeit tyndi mynta,
U ioh map syndon ei !

91. Naba u long hi u 'lang-kñia
B'la kñia ha Kalbari,
La um ka snam U Blei hangta
Namar ka pop jong ngi.

92. Ka jingleh phylla soi U Blei,
Ha ri Khasi shiphang,
Naduh myndang long ka pyrthei,
Ym pat jiw sot jiw tang.

93. Ka hok ki jingkñia jingkyrpad,
Tang h'U Khun Blei la thong .
Ba'n khleh lang ka snam Blei snam mrad,
Ka sang byrsieh ka long.

94. **Ba shu kyrsan roh, U Soitan**
Ba'n ksia u khun Khasi
Phewse ka kuna Blei pynban
Lah dep ha Kalbari.

95. Ia ka kuna kaba lah dep,
Da don ba siw myntoi,
U Soitan u ba'n diangti klep,
Ia kynthet buhrieh kloi.

96. To dem khohsiew, ko Khasi,
U Jisu dei U Trai,
Ki khmat shinna phi la iohih,
Ki shkor phi la sngew shai.

97. Ka mon jingihbit U Kynrad,
Ka ri Khasi jong ngi,
Ki War bad ri Lum iaynnad,
Ki'n kylla Kalbari.

98. Ah Blei, klet noh ki pop jong ngi,
Ka jingklet Blei jingduh;
Ynda poi por ba'n khein ia ki,
Junom wat kynmaw shuh.

99. Ah Blei, theh jur ia l'U Mynsiem,
Shongneh junom bad ngi,
Pynmih ka reng ka Jingpynim,
Na ka ri Kalbari.

VIII

KA PHAWAR KI ROMAN HYNDAI KABA LA THAW HA KA SNEM CCCLX JONG KA SHNONG ROM

1. U Lars Porsena Klusium
U smai ha Khyndai-blei,
Ba ka ing bah ki Tarkuin
Ka'n ym shah bein jindei
U smai ha ki Khyndai-blei,
U buh ka ia ka sngi,
U phah ki sangot ba'n pyrta,
Mihngi, sepngi, shatei, shathie,
Ba'n hajir ha ka thma.

2. Mihngi, sepngi, shatei, shathie,
Ki sangot ki her kloi,
Ki kut ki shnong bad ki ingbri,
Ki sngew la put turoi.
Khlemrain u Etruskan shukor
B'u'n lyngngiar ha la ing
Haba u Porsena Klusium
U nang hiar thma sha Rom.

3. Ki trupswar bad ki shipai
Ki nang tuid lien shi lien
Na jaka iew bah kyrhai,
Na thor seisoh byllien,
Na ki ingtrep ba marwei,
Harud kseh bad sohum,
Kum ki skum khlieng halor syntai
U Apenine jirngum.

4. Na Bolaterre hangngamei
Ba phieng ka kut khrawnam,
Da ka bor bah ki mar ki tei
Ia ki sim blei hyndai,
Na Populonia khapwah,
Ba ih ki samtari
Ia ki lum Sardinia tap thah,
Ki shrong sahit shathie,

5. Na duwar Pisai sarong,
Ka siim jiwar sepngi,
Ha lingpad Massilia tynrong,
Khia da ki mraw shiuh ni
Naba wir ka Klanis ba thiang
Sha kew, sha wain, sha syntiew,
Na Kortona ba kiw kyndiang
Ki kut u tampasei.

6. Ki sning jrong kynian ki noh shling
Ha i wah Auser iong,
Ki skei ba sngaid ki dhai 'nat dieng
Ha Kirminia 'um dong,
Ka Klitumnus baieit tam eh
U nongsharai jingri,
Ka pung riamsim babha tam eh,
Long ka bir Bolsinia.

7. Mynta ym don ba pom diong shuh,
Harud i wah Auser,
Ym don ba bud dienjat skei shuh
Ha them lum kiminia,
Lyngkar halor lum kliumnus
Bam phlang ki 'si khemdud,
Ki'n tieng lei pat ki sim ki'n ngam
Ha ka bir Bolsinia.

8. U kew jong ka Arretium
Ki'n ot sa ki tymmen,
Ki khynnah Umbro mynta snem
Ki'n pdem ka 'lang kyrthat;
Bad ha ki pipa Luna,
Ka um wain kan sa thnam
Ha ki kjat lih ki thei-samla,
Ki kypa jong ki sha Rom.

9. Don laiphew nongkhein kynsai.
Ki stad tam na ka ri,
Ba ieng synran i'U Porsena
Na step ha ban da miet,

Bad miet bad step ki Laiphew
Ki minot demdiap jai,
Dang na kamon ka linen lieh
Jong ki nongkheiñ hyndai.

10. Tang shi kyntien ki Laiphew
Ki jubab synjuk lang;
"To khie, to khie, ko Porsena,
To khie, ko khun ka Bneng,
Khie, wan pat bad ka burom
Sha dolan siim Klusium;
Wan wah ha duwan Nershia
Ia ki stih ksiar ka Rom."

11. Te na ki shnong baroh sawdong,
La phah jingkheiñ paidbah;
Ki shipai phraphew hajar,
Shiphew hajar trupswar;
Ha khmat ki khyrdop Sutrium,
Wan shem u pait byllien;
La meng. kyrïep u Porsena,
Ha kata ka sngi ia.

12. B'u pyrton Etruskan kyrhai,
U ieng ha khmat jong u,
Bad bun ki Roman kylla jaid;
Bun ruh ki lok bashlur,
Uwei pat ruh bad ki nongbud,
U wan soh lang byllien,
U Mamilius Tuskulan;
U siim kyrteng Latin.

13. Hynrei pat harud Tiber,
La bira, la jinjar;
Na ki shnong baroh sawdong;
Sha Rom ki phet-iap phar,
Shi mail baroh sawdong ka shnong
Khapngiah u paid thyllia
La ihlyngngoh, la thapbaiong,
Haduh armiet arsngi.

14. Ki tymmen shanduh ruh bun,
Ki kynthei ba pohbah,
Ki kmie ba iam lala ki khun,
Ba nangrkhie haba bah,
Bad ki nongpang ba bah duli;
Halor tyrpeng ki mraw,
Bad u paitbah nongrep thang-sngi
Bad diengduh bad rashi.

15. Kynhun gadda bad khashor,
Ba kit ki lwa snieh wain,
Khlem kut ki blang ki langbrot,
Khlem kut kynhun masi,
Khlem kut iaid ter ki gali
Ki kyriat ba khia eh,
Da byrni kew, ki tum ki tam;
Ki phngiam ha khyrdop win.

16. Te, nalor u maw Tarpeian,
Ki briew ki ih shinna,
Pluh ter ki shnong ba marjan,
Saw haiñ shiteng synñia;
Ki kypa kata ka nongbah,
Synñia sngi ki shong duh,
Shiphang shiphang la wan iathuh;
Byni don jingkyrmen shuh.

17. Sha mihngi bad sha sepngi,
Pra ki shipai Tuskan;
Ym shan ing ym shan sem hi,
Ha ri Krustumerium
U Berbena sha Ostria,
U sar ka ri madan,
Auster la jop Janikulum,
Ki nongap shlur la pon.

18. Nga tip, ha Senate baroh,
Ym don ba shlur kum u,
Kyndeh mynsiem la lyngngoh;
Tang la iathuh kumta,

Ieng kynsan joit U Lyngskor;
Ieng joit ki kpa biroh.
La ki saia ki panpoh,
Ki phet sha ka kynroh.

19. Ki seng ka dorbar da ieng,
Ha khmat ka Khyrdop Wah,
Ki'n ioh iakren katno hangta,
Ha ka por kyrkieh bah,
Syn kren tyngeh U Lyngskor,
"Pynhap kloi ka jingkieng,
Dang duh ka Janikulum
Ym lah im shuh ka shnong."

20. Mar kumta wan u pida,
U wan her iap her im,
"To tiar! to tiar! ko Lyngskor,
U Porsena une!"
Sha ki lum them sha sepngi
Peitshain shlip U Lyngskor,
Lynguh ka tdem ka khyndew,
La dum ka sahit bneng.

21. Bad nang khamjan nang khamjan,
Ka langthari sawhem,
Bad nang khamjan nang khamjan,
Ki ronsing, ki jingtem,
Hapoh u l'oh tdem khyndew,
La sngew jingput thma sarong
Bad ka jingiaid kyrdem,
Shibit la kham shai kham shai:
La nang paw naba dum,
Teng teng phyrnai thaba iaiong,
Phyrnai shrip u pait tupia nar,
Ki lynter sum ruh shar.

22. Bad nang kham shai nang kham shai,
Ha khlieh u pait phyrnai,
La lah iohih ia ki lama
Ki jong ki Khadar Shnong

Ka lama U Klusium sarong
Ia baroh tam ka jrong,
Uba shyrkhei ki Umbria.
Uba shyrkhei ki Gaul.

23. Ka nang kham shai nang kham shai,,
Nang ithuh ia ki sohshnong,
Ka dur, ka riam, kulai tupia,
Ki Lukummo domriang
'Tai U Klitumnus Arretium
U shong h'u kulai saw;
U Auster stih saw syrtap,
U kieng la ka waitlam bakhraw.
U Tolumnius l'u ksiar-tabah,
U Barbena iong na ka kut
Ha Thrasimin longkhah.

24. Ha syndah ka lama sim,
Hapdeng u pait shipai,
Shong U Porsena Klusium
Ha gali bniat hati,
Na sha kamon U Mamilius,
U Sim kyrteng Latin,
Sha kadiang U Sekstus beiman,
Ba leh ka kam khlemrain.

25. Tang paw ka khmat U Sekstos
Ha khmat la ki nongshun,
La kyang win jlang ka sahit bneng
Na shnong baroh kawei.
Ki kynthei nalor ki paki
Ki bynthiw ki kynshi,
Hi khynnah ruh ki tim ki tla
La jingkaweh rit kti.

26. La tyrkhong U Lyngskor khait,
U kren ruh la rit ria;
U peit tuh leng sha kynroh.
Peit leng sha ki nongshun,
Kitai na khmat ki'n poi ha ngi
'Da'm' hap kloi ka jingkieng,
Ki'n tang shu lait blur na jingkieng,
Ka shnong kam im shuh hi!''

27. Syn kren u Harashio bashlur,
U kaptan ka Khyrdop ;
"U briew baroh ha ka pyrthei,
Mar shisien iap, la dep,
Katno u briew donnam shisha
Ba'n iap haba kumne lei
Namar ka dpei la ki kypa
Bad ki ing la ki blei."

28. Namar la ka kmie bashun
B'la kynoi thiah ia u,
Namar ka tnga ba ai buin,
L'i khun ha ka shadem;
Namar ki 'theisamla 'theisang
Ba ri ia ka ding blei:
Ban lait n'u Sekstos beiman,
Ba leh ka kam khlemrain?"

29. "Nang khet ka jingkieng Lyngskor,
Pynstet kloi katba lah;
Manga bad arngut ki'n rap bor,
Ia kitai ngi'n ia ktah,
Hangtai ha khim 'da shuhajar,
Ngin khang hi tang laingut
Ei ba mon ba'n ia ieng ryngkat
Ba'n khang jingkieng bad nga?"

30. Syn kren U Spurios Larshios
U nong Ramnia sarong.
"Nga sha ka kamon ngan ieng, ho lih.
Ngi'n ap jingkieng ap lang".
Kren pat s'U Herminious bakhlain
U kynja snam Tishia
"Nga sha kadiang jongme, ho lih,
Ngi'n ap jingkieng to ia".

31. "Horashio,"ong U Lyngskor,
"To long kumta kumba me ong",
Bad, beit pyrshah u pyrton bah,
Leit ki Symboh lai sor.

Ki Roman te ha ka ialeh
Ki'm tyngkai bri ne ksiar,
Ne tnga, ne khun, ne met mynsiem
Ha ki sngi shlur hyndai.

32. Ki'm kwah tang shimet hi ba'n suk,
'Nrei ban suk 'roh shi muluk ;
U bakhraw u 'rap i'u ba duk
U baduk u ieit pli,
Ka khyndew teh da sam mar biang
Lute da die marbiang ;
Ki Roman te kum shipara
Ha ki sngi shlur hyndai

33. Mynta para Roman pat,
I'u nongshun ruh ym paw !
Ki kpa ki bein ia ki barit,
Kiba rit ia kiba khraw
Ngi ia shit eh ha ka kajia,
Ha ka thma ngi leh btai .
Kumta kin ialeh shuh shano
Kum ki sngi shlur hyndai.

34. Katba ki lai nang ia phong,
Sopti nar ha ki met,
U Lyngskor long uba ha phang
B'an shimti la ka wait.
Ki kpi lem bad u paitbah,
Ki la shim wait shim sdie ;
Ki pom ia ki lyntang na neng,
Nang law jingshan nangthie.

35. Shibit u pait shipai Tuskan,
La ihshyrkhei hi rem ;
Thaba shaid shiteng sngi ki wan,
Pyllon ki iaid kum jiwar bah,
Ka duriaw ksiar phyrnai,
Sawspah sawa ki turoi,
Khyrwin ka tamsa thma,

Nangwan u pait ba jam ryngkat,
Nang shur ki sum, ner ki lama,
Suki ki poi hakhmat jingkieng,
Ba ieng ki Symboh lai.

36. Ki lai ki shu ia ieng jar,
Shu peit ia ki nongshun,
La rkhie kynha kynsan shar,
Na khmat u paidbah bun ;
Laingut mih ki rangbah blar ;
Hakhmat u pyrton bah
Ki rynsied, ki khalai wait ;
Ki king ki stih, shaneng ki her,
Ba'n tur h'i lynti khim.

37. U Annus na Tiphernum jirngam,
U sim ki lum dieng wain :
U Seios badon phraspah ki mraw ;
Ba pang ha par Ilba ;
U Pikos u mraw U Klusium,
Ha ka suk bad ka thma ;
Ba lam la ki shipai Umbria
Na ka riat ba tawiar kut,
Ka kut Nekwinum ba peit dom,
Halor jiwar ka Nar.

38. Pynthung khongpong U Larshios
I'U Annus sha poh wah:
Thlieh kynsan phrak, U Hermenius
I'U Seios na ki bniat;
Shi tynrah phlar U Horashio
I'U Pikos pei-ba blait
Bad ka 'pengbah Umbria sarong,
Hap lyngngeit ha ka snam.

39. Tur pat s'U Oknos Phelari
Sha ki Roman Lai thiaw,
U Lasulus na Urgo,
U nongtuh ka duriaw

U Aruns na Bolsinum,
Ba pyniap u 'niangkwang,
U 'niangkwang bah ba shong ha krem
Ki khah ka 'law Kosa,
La tmang ki lum u bam briew,
Ha Gad ka Albinia,

40. Pam u Herminios i'U Aruns;
U Larshios i'U Oknos,
Namar shlipnud U Lasulus
Tynrah U Horashio.
"Shim", u ong "khun ka nongtuh !
Ki briew ki'm sheptieng shuh.
Na kynroh Ostria nang iohih
Me wan bad lieng ba pynjot duh,
Ki skei Kampania kim phet shuh
Sha khlaw sha krem ba ih me wan,
Bad lieng apot lieng tuh.

41 Jinorkhie kynha la jah jar,
Jak jar ha ki nongshun,
Jingpyrta lamwir bittar
Mih na ki shipai phrang.
Hynriew jathi na khyrdop,
Ieng sah u pyrton bah,
Ha shiphang bah jingngan pohsah,
Ba'n tur ha'i lynti khim.

42. Sngap la byrthen U Auster
La kad u paid shipai;
U Daloi bah ka Luna,
U iaid jam thanda jai.
Halor ki tyrpeng bah jong u
Tied ka stieh saw syrtap,
Ha la ka kti u king ka wait;
Bym don ba lah tang u,

43. U rkhie ki Roman shlur kita
Jingrkhie sammeng rangbah;
U peit la Tuskan bym kylla,
U ihbeiñ katba lah
"'Tai i khun suri," u ong,
"I la poi ha khim khak;
Phi nud, phi'n bud, 'da U Auster
U'n lam hi hangtai bak ?"

44. Syn talain lep ka wait bah,
Baroh arti shaneng.
U tur sh'U Horashio pyrshah,
U pom ther kynsan thiaw;
Bad stieh bad wait U Horashio
U da pynphalang ber,
La ka phalang, na khlieh lait blen,
Phlain, ka hap ha ka lbong den.
La risa ki Tuskan shaw;
Ba tuid saw hain ka snam.

45. Widlwid h'U Herminious u shan,
U shaniah tang shipor,
Bad, kum u miawwa thap-baiong;
U sied pat h'U Auster thrait,
Bad tupia nar, bad khlieh bad bniat,
U thlieh jaibor pait phar;
Ka wait ka paw sa tang shi kti
Na snieh khlieh U Tuskan.

46. U Daloi bah ka Luna,
Tang shiwait u la pat,
Kum ba pat ha lum Alvernos
Ka sning ba pam pyrthat.
Lympen ha khlaw ba kheiñ khylliah
U thiah ia kyrbeit kti,
Ki nongshun ki kum ia thnum sah,
Ki peit ka khlieh b'la pait.

47. N'i sohkhawryndang U Auster,
Iuh shan U Horashio
U kynjut lai wad saw wad,
Bym lah sei shuh ka wait.
"Hei khmih" u ong, "ngi khot sngewbha,
'Le lok, ngi ap ia phi !'
Don Lukumo donburom shuh ?
'Le ! ngi'n iamad sngewbha".

48. Ynd'U la beiñ sarong kumta,
La thnum la bynñiaw sah ;
La khleh ka rain, ka tieng, ka shla,
N'u pait phyrnai phrang bah,
Ym duh hi ki riewshlur hangta,
Ki khun bakhraw batri ;
Ki khun binong Etruria ruh
Ieng sangeh prem hangta.

49. Ki khun binong Etruria ruh
Ki la jem rngiew ba'n ih
Ha tbian ki met kyrsum snam,
Ha lynti ki Symboh Lai.
Ningta na khyrdop itriem
Ba ieng ki rang Roman,
Ki ran kum ki khynnah beliskei
Ba dang buddien ha khlaw khlem tip,
Shu poi kyndit hakhmat ka kren,
Ba dem ksaid u 'ngiem tymmen bah,
Ha ki shieng bad ka snam.

50. Ym don ba nud koppia shlur,
B'an ialeh shuh ki'm shlan ;
Nadien ki ia ong "To tur !"
Na khmat ki ong "Hei ran !"
Shadien shadien, sha khmat sha khmat
Shu khih u pait lymbung ;
Halor duriaw syrti phyrnai
Shad ki nishan lyngshung,
Ka jingput jop ki ronsing ruh
Ka shu iap syndon jar.

51. Dap shiphong sa uwei pat,
U ieng ha khmat u puit ;
Uba ithuh bha ki Laingut,
Ki la khublei pynshait.
Khublei, khublei, 'le Sekstos
'Le noh kloi sha la shnong
Balei me ieng me phai dien noh ?
Kane ka lynti Rom."

52. Lai wat u peit ia ka shnong,
Laiwat ia ki met iap ;
Laiwat u tur kynsan roit,
Laiwat u kynran bak.
Ka khmat ka blad, sheptieng ia shun,
Bitar i'i lynti khim.
Ba ki Tuskan bashlur tam eh.
Thiah kyrsum ha ka snam.

53. Shiphang ka wait u shalyngka
La sartok la ki kam ;
Bad ka jingkieng la dot-dot
Halor ka wah bathnam,
" 'Le noh, 'le noh, Horashio !"
Khot jam ki kpa baroh.
" 'Le noh Lashios !' le noh Herminios !
'Le kloi ioh lap ba sniew !"

54. Thar her U Spurios Larshios,
U Herminios ruh thar ;
Ki sngew tang lait shuliang 'jat bak.
Shu noh ka jingkieng iar,
Ynda ki ia kyrtieng pat,
Ki ih ha shilliang wah,
S'U Horashio marwei u ieng,
Kat ba'n phet pat shatai.

55. Shu win jrim kum u pyrthat,
Lait ki dieng shan baroh ;
Kum ka kynton ka jingkheiñ bah.
Ka hap pyngkiang ha wah,

Win jlang ka jingrisa jingjop
Na ki kynroh ka Rom,
Ba shaduh kliar ki mustul jrong
Pashait ka wah ba thnam.

56. Bad, shu kum u kulai dom
Ba dang kynjut lakam,
Ka wah ka dung ka khyrñiom
Kyrphum u ñiuh ryndang
Ka dung, ka khun, ka rynsied,
Ka kmen ba ka la lait.
Ka phet ihtriem, ka shad lyngwid,
Bad dieng, bad lyntang, bad paia,
Ka jyndat sha duriaw.

57, Marwei hi ieng U Horashio
Ka dohnud ruh ka skhem
Na khmat ieng khyndai phew hajar,
Şhadien ka wah bathnam,
"Shim hangto", ong u Sekstos,
U wiat samrkhie de muiñ,
"Dem kloi", ong U Porsena,
"Dem kloi, tang ba me'n im".

58. U peit sawdong, u'm suidñiew,
I'uta u paid pohjaid,
U'm kren i'U Lars Porsena,
I'U Sekstos ruh u'm kren,
U ih ha Palatina,
L'i ing baranda lieh
U dwai ha ka wah bah ba tuid.
Na khap kynroh ka Rom.

59. "Ah Tiber ! ko mei Tiber !
Ha pha duwai ki Roman,
Ka mynsiem Roman bad ki tiar
To ri mynta ka sngi".
Tang kren kumta, u suh ha sop
La ka wait donbok bah,
Bad phongnar bad ki tiar synrop
U thung baji sha wah,

60. Jah jar jingkmen jingsngewsih,
Na baroh arliang wah.
Lyngngoh bad lok bad nongshun,
Ki ang tyngheng ki peit sah
Ha thwei ba u la jah.
Shibit halor ka thnam bah
Paw ka tupia syntai,
La risa ki Roman shaw,
Bad wat ki shipai Tuskan ruh,
Kim banse, ki risa.

61. Ih runar her ka um bah,
Ka dap ba lapbah eh,
Nan.mih ka snam de hien hien,
U pang la kordit eh,
Khia pat sa ka sopti nar,
U thait b'u dang ialeh ;
La mut, la mut, b,u la ngam,
Phewse u dang pyneh.

62. Waw ! ngam ju tip nongjngi shuh,
Kat ha kane ka sat ;
U pam pyngkhat ka lad - lad,
Blait shaduh shilliang wah,
Ia ka met shlur ka kynting eh,
Ka dohnud ding napoh ;
Bad ka Mei - mei Tiber jong ngi,
Ka kyntiew ia ka tmoh.

63. "Tim hangto", ong u Sekstos,
"Khun ka pap ka'm pat iap ?
'Da'm tud kumne mynta ka sngi,
Ka shnong ngi'm pat lah jop ?"
"Rap blei", ong, u Porsena,
U'n lait ryngkew hi biang,
Ka kambah dohiap kat kane
Ym pat jiw sot jiw tang",

64. **Shibit u la kynduh khyndew;**
Shibit u ieng ryngkew;
Sawdong ia u ki kpa ki lum
Ba'n khem ki kti bit snam;
Bad jingrisa jingthap kti,
Bad jingsawa iam jam,
U rung lyngba ka Khyrdop Wah
Ba rah u pait ba kmen.

65. Ki ai ia u ka pynthor,
Ba dei na ka ri raj,
Katba shihar' si khlain ki'n lur
Baroh shi-sngi-iamiet
Ki thawdur mawlein kynshreng,
Ki buh i'u ta ha jrong
Hangta ka don haduh mynta,
Ioh phi ong nga danda.

66. Ka ieng ha ka Komishiom,
Iohih shynna ki briew.
U Horashio bad la ka riam,
U ieng kyrshan khohsiew,
Hangthie ha kjat pat la thoh,
Da ki dak ksiar phyrnai,
I'u shynrang bah khang jingkieng Wah
Ha ki sngi shlur hyndai.

67 Tang sngew ia u la phngiep nger
Ki Rom haduh mynta,
Tang sngew turoi ba put ba'n ther.
Ki Bolsian sha la ing;
Ki kmie ha ka Juno ki duwai
Ba'n ioh khun rangbah kloi,
Kiba shlur kum u Horashio
Ha ki sngi shlur hyndai.

68, Ha ki miet tlang ba sam sni,
Ba beh ka lyer daitthah;
Jingpah wiar jlew ki suri,
Ba sngew hapdeng u thah;
Haba sawdong I ing kynjah
Kyrhuh ka eriong bah,
Bad ki tyllaw ding Algidus
Ki meh kynbur hapoh.

69, Haba plie ia ki pipa rim,
Bad haba thang musa;
Haba rhem hai ka ding ha dpei,
Bad haba syang dohblang;
Haba iashong sawdong ka dpei
Bad tymmen bad samla;
Khynnah kynthei ki thain kriah,
Shynrang nang khud ryntih.

70. Haba u kpa u shna phong nar,
Bad u pynbeit thuia.
Haba ka kmie ka nang thain jain,
Bad ka thir ksai sngew bha;
Haba iam bad haba kmen,
Ki thuhthaw khana kai;
Ba khang jingkieng u Horashio,
Ha ki sngi shlur hyndai,

IX

"U SIRLAPALANG"

1. Ah ka jingpangnud ka kmie
Ka pyrthei sngi shiphang.
Nusip u khun marwei phrangsngi
Kum U Sirlapalang.
Ka jingiam paitdohnud jong ka.
Ka sah h'u khun bynriew.
La hiar pateng iathuh-khana
Ka niam rukom iam briew,
Bad la bat u khun Khasi
Ka jingput sharati,

2. Ah ! shisha la sep ka sngi
Jingkyrmen ruh la duh,
U khun ba thep mynsiem bapli,
Shu iap khynraw dang phuh.
Jingiam ka kmie sawa hyndai
Ha ryngi lum Shillong'
Ki ummat ksiar la tlor khlem trai
Ha ri Khyndai - Umtong.
Nangta marwei jinjar khuslai
Ka lanot bym lah ong.

3. Na muluk Khadar Lyngdoh
Ki wan ba'n kiew nyngkong.
Ka lung ka pashor ki la ngiah
Ki poi ha lum Shillong.
Ki wad ia u 'langlung 'langni
Ia u jangew jathang.
Ba'n dih um na ki spung Khasi.
Ki umpohliew ba thiang.
Ba'n ioh shong ka ri eh paka
Ba'n ioh long sier khynna.

4. Na lum sha lum na them sha them
Ka sier ka lam l'u khun.
Ka wad 'langlung ka wad 'langjem,
Ba'n iehnoh hi kam hun.
Bunsien shalor ki lum ka lam
Sharud ki wah nur um,
Sha ri raieh sha ri raidam,
Ri kynjah ri sangam.
Hajar jingsheptieng jingma tam,
Ka ri kyndong l'u khun.

5. Hateng l'u khun ka ju pynthiah
H'i jaka rieh hajan.
La kynjah, ka'm hun, ka'm shaniah
Ioh u nongshun u wan.
Hateng ha ki jaka dymmiew,
H'u lang jyrngam ba ni,
Ha bym don dienjat mrad ne briew,
Ha kyllai bym iohi.
Ha'i jaka tngen ba'm shoñ ka lyer.
Ne ka jingshit ka sngi.

6. Hajan ba thaw skum u lyngtriang
Ba phuh u tiw japang,
Naba ih hajar lum wianging,
Rud um ba shang r.sang,
Hangta la tngen la shyngain shisha,
By'm ryngkhat sniew jindei,
Hir hir ka syier ia ki jingma,
Pynthiah sahnud ka mei.
Dap tang ki jingkyndit ruma
Bad ka jing-ihsynei,

7. "Sumar ho khun, mynta kynmaw"
La ong ka kmie "To sngap,
"Shihajar sngi ba lait mynsaw,
Tang mar shisngi ba'n iap.
U khla u don tyrsim, u dait,
U mynthna u don reng ;
Ha u khraw bor nga te nga'm lait
Tang ba'n shu shah ryndang.
Kumta by'm don ka bor ban lait,
Ka buit ka'n long hapdeng".

8. "Mynta 'le bud ia nga, to bud,
Nga'n lam katba nang hi.
La lyngngam, kynsha bad bymnud
Tip hi ma nga ka kmie."
Kumta biang sumar bha ka kmie
Dang rit jin u'n da san.
Lynter ka jingim suk jong ki
Ka nang synran hajan.
Palat shiteng 'rta lam ka kmie.
Da ka jingstad jingsian.

9. Hakhmat ka Iew Luri Lura
Wan mih ka dum (dome) ryngkat.
Kum ka dustur ka iew ka hat,
Ka wan pyrsia-pyrkat.
I 'tungrymbai ba ka wan die
Baroh ki iuh bein lang.
U kmai nonglehbein ka bapli
Dei u Sirlapalang.
La beh ki 'lei Shillong, ki ong,
"Phet na Khyndai Umtong."

10. Hadien hadien 'da bun ki sngi,
Ka khmih l'u khun ih shngain.
La poi ki sngi b'u'n sumar pli
Ba'n da ka jot khlemrain.
Na ri sangam pat ki kynriah,
Ha lum Raitong ki'm shong.
U 'langñiuh 'langk'hain ki la ngiah.
Ki kwah jangew jathang.
Ki phet na thain Khadar Lyngdoh,
Poi ha Khyndai Umtong.

11. Win irr ka lew Luri Lura,
La kieh ki 'lei Shillong.
Ba mih ka dum ka ieng saiphla
I'u khun ka iuh jutang.
"To bishar hok, ko khun bynriew"
Wan nguh ka dum arti,
"Ka tungrymbai b'u iuh, nga'n iew,
To nang ap ktem maphi,"
Syn-pra u paid sawdong ki lum,
Ki syngit lum ryngngi.

12. Ki leit ban wad i'u khun maiwei,
U khun ka iuh jutang ;
Ba'n wad ha kyput ka dum, b'la ai
Hukum ki 'lei Shillong.
Ki dem ki nguh ryngkew basa,
Ia ki 'lei-lum 'lei-wah.
Ki pan ka hok na jrong na tbian,
Ki rah tiar ki panpoh,
Ki ksan rngiew ki kyrkhu kyrdoh,
Ki ieng ban risa shaw.

13. Ha sngap ! ko mei, pyrta, nga sngew
Sawa sharum shaneng,
Kyrkait ka dum, katta ka iiw
Ki dionjat ba ngi ieng,
Kitai, ko khun, nga ih ki sum
Thaba sha diang sha mon,
Kitai ki briew ryntih bad khnam
Ia phet iap shi-syndon !
Syn mareh U Sirlapalang
Sted kum ba her u khnam !

14. Ki ranab Lumparing Shillong,
Ka Nongkseh Nongumlong,
Ki lum Sadew Kynrong hajrong,
Ka thiep Umiam khongpong,
Kyllain ki them ka Umlyngka
Ka khlaw bah Pomshala,
Baroh ki at ki them Laban,
U sied kum ha madan,
Bhabriaw khyrwain u rang-baba
Tyngeh ka bor samla.

15. Syn bud din ter ka dumjhi sak
Ha ranab lum Shillong,
Ym don jaka ha lum ha them
Ia U Sirlapalang.
To khang, to khang, ki ong, ho lok
Hangne la lap la biang,
Tang shi pynnoh 'namblei ka hok,
Shu pat u kyllon khru.
Ka kmie ka phet kyndit eh bak,
Ka'm nang, ka'm tipbriew shuh.

16. La shai mynstep ka'm shem i'u khun,
Tang syrwet bad ka snam.
Ka lynñiar kthang hangno u don ?
Tai la bah ha rynsan
Pajih ka bud ia u paitbah
Risa kynhoi ba kmen,
Utai i'u khun halor la bah,
Nangiam ka kmie nadien,
Ka kyang ka khet, ka pyrta sah,
Kum ia uba dang im.

17. "Ko khun Sirlapalang ka mei,
"Ah ko Sirlapalang,
"Ko khun rangbah jong nga marwei,
"Mynta phi don ha ei ?
"Adur ! ka jingpangnud jong nga
"Ka shu da lehnohei.
"Ba nga'n iohi ngam kyrmen shuh
"Hangne ha ka pyrthei.
"Ah lano ngin dang iashem pat
"Ko khun jong nga, haei ?"

18. La ieng lyngngoh u paid byllien
Ba sngew ia ka ba iam.
Ki'm nang jam shuh, kum kyrtiang dien,
Bynshet ka rynsan kram,
"Ki la sei u 'nam-sarang, khun,
"Synjuk u siem kamar,
"La bam ka pommai jong ka dum,
"Kyllon ha ka bishar,
"Hangta sep soit ia phi ia nga
"Ka pyrthei sngi mynta".

19. "Shano mynta phi leit, ko khun ?
Hangno phi shem jaka ?
"Phi ieh ka mei pukir, phi hun
"Ha ka jinjar suda,
"Ong, u la bam u 'namsarang,
"La bam ka 'tihpongdeng,
"Ha ka muluk nongwei shiphang,
"Sep ei la ka rymieng.
"Nga ong katta ka suk kynjai,
"Khat-ei ka jinjar du !"

20. "Nga ong, to bam u khah lyngnai
"Yn-nai jangew jathang,
"Phi ong, "Dem ka mon, wat khuslai
'Ia kiew ryngi Shillong,"
"Rai u Pasoh u Mausir blei
":Iaphi te khun, ki ong",
'Me iuh ka dum ka shipung kti,
'Phet na Khyndai Umtong.
"Men kiew hangne la sep ka sngi."
'Men ioh la ka bainong'.

21. "Nga ong, khun, wei ki ong kumta
"Yn nai ba bang ba thiang
"Ngi'n ieh kane muluk mynta,
"Ia kynriah noh shilliang.
"Phi ngeit tien sneng jong nga ka kmie
"La ieh ka ri ba eh
"La bam, ka lung ka pashor hi
"Bad u 'langkhaiñ 'langñiuh
"Jar duk shu suk ha la ka sngi
"Bym don jingsheptieng shuh."

22. "Dap shemsnem phi kylla jutang.
"Ah ! bijar aiu, khun ?
"Phi ong, palung pashor nga'm bang,
"Syllad hormot ka dum.
"Nga kohnguh sor kumba kwah khnang
"Jinjar katne ngan shem
"Keiñ noh kito ki sngi kheiñ bnai,
"La kheiñ-tap khlem myntoi
"Ki jingkyrmen duh-ei la wai,
"Ki sngi jinjar la poi."

23. "Kito ki sngi khuslai jong nga,
"Nga iohi jngai jngai noh.
"Ki jingkyrmen thehsei thala
"Dang hynnin nga dang ioh,
"I'u ksai jingim la shain tuma,
"Ym lah ia byrshem shuh,
"La dier ia ki baroh shisha.
"La dier nadong shadong;
"Nga'n khur kyllum ia ki mynta,
"Bret kum ka synrum lang."

24. "Nga ih ki sngi jin rim kitai,
"Ki khlad kum phi kumjuh,
"Nga kyrtiang dien ban ong, khublei,
"Ia phi ngam donkam shuh,
"Ngan wir sha lum sha wah, ko khun,
"Sha ki rai-eh rai-dam,
"Khyllait maphi ka sngi la sep,
"Sha ri khlaw bah nga'n iam,
"H'u khla ngan bret la ka nusip,
"Bad ki suri thngan bam,

25. "Balei 'n tyllep ki snem ia nga.
"Ban niad ummat umpung,
"Ban klet ka dur rynieng jong phi,
"Ryngkat nga'n ioh ba'n shong ?
"Nga'n phai nangne ban leit sha ing,
"Nga'n ieh kine ki lum;
"Ban poi sha khlaw barim nga'n ieng,
"Ym bad phi shuh, ko khun.
"Nyngkong nga dap nga shngain kyrhai,
"Lymbiang mynta nga'n poi."

26. "Mynta ki jingkyrmen ba thiang,
"Jingkwah sliang ka jingim,
"Bad ka khyrdop jingsuk la khang,
"Lait tang ban ring mynsiem,
"Naduh ka sngi ba phi dang buin,
"Ha sngi shaiong hynnin;
"Nga dap, kynthup iaphi, ko khun,
"Phi kynthet noh da dien,
"Ngam don pyrthei shuh, Waw ! ko khun,
"La lwet ka dohnud jin."

27. "Ko khun U Blei ! Ko Trai Nongthaw!
"Ba long u Rangiarkhat,
"Balei ji phlei-snam Blei Bakhraw
"Katne ka pap sohsat?
"Ko khun U Blei, ko Ranglarkhat,
"Pynshai ka miet badum,
"To kyrsiew ia u khun bynriew
"Katta un thiah thai loi?"
"Kan tynshain noh ka sngi ka hok;
"La ngiah shoin ka pyrthei."

28. "Mynno nga leh tohmet ia phi,
"Ko khun binong bishon ?
"Mynno nga pynlah shi kynti
"Jingsneng katba phi don ?
"La hlar ki ri taich sha them
"La kiew ki lum sha jrong,
"Ryngkat bad phi manga ruh lem,
"Synrop synrop ngi long.
"Ah ! kyndit te mynta marwei
"U Khun jong nga, haei ?"

29 "Aja ! ka duk ka shitom sat
"Ka'n bud ia nga ryngkat;
"Shi lyntor hi ka'n beh, ka'n dait,
"Jin lano seh nga'n lait ?
"Toi te, tada shu jan ngong ngong
"Ki sngi ba nga'n iap noh,
"Nga'n sngewsih lei, ich katba long,
La sem sep lang baroh,
"To ai kan tep ka jinjar trah,
"To pah ko ñiangkynjah!"

30. "U ñiangñiuh iong u iap ha sop,
"Mih pat ka thapbalieh.
"I'u bynriew lei jingiap ka'm jop;
"La khyndai wat u'n mih,
"Hinrei nga seh ka mrad pohjait,
"Ym don jingkyrmen shuh,
"Wei iap, la dep. Shano im pat?
"Junom ngi'm ia shem shuh.
"To koit ia nga ka mrad ka mreng,
"L'U Trai Nongthaw nga'n nguh."

31. "I'u tiew-japang, u tiew-phattem,
"Ka lalyngngi-pep-shad,
"Shiphang ka pyrthei sngi ka iam,
"Toi ummat ki dang rngat;
"Hinrei lano u khun jong nga
"U'n sei u'n khie lung pat?
"Jar tep ka pop ka sang kynsha,
"Ka'n phlei mei Ramew pat,
"Ah ! ruma nga skai leh nohei
"La sep la ka pyrthei."

32. "Ah! ko' tiew japang sohmen
"kyrngeh ha sharing lum
"Mynno nga kheit mynno nga sien
"Ba phi shu jillop noh ?
"Ong ko 'tiew - myngngor syngun
"Thaba ka bakisha.
"Hynnin hynne phi 'shain pyllun
Balei lip noh mynta ?"

33. "Shano u Karikor ba nang
"U'n ruid ka dur lynti ?
"Nga'n tip hangno mynta phi shong
"Kumne nga'n wan noh hi
"Ah, suk kita kiba kyrmen
"Ba'n dang ioh iashem pat
"Bad kiba ieit ba thoin ha shen,
"Ba'n ioh iashong ryngkat ;
"Toi shisha nga'n ym bynnud keiñ,
"Balei nga'n sngewsih sat ?

34. "Khubor seh khun, hangno phi don,
"Ha ka mei-'lieng mei-ap ;
"La nga'm iohi ki khmat na-jan,
"Tang da ki shkor nga'n sngap.
"Ah ba'n da shu tyndi tynda ;
"Bad phi nga'n iashem pat
"Shiphang nga'n phlei ka jingsngewbha,
"Kat junom bhor ryngkat.
"Ah kata te ka'm lah shem shuh,
"Ka mei rangli jong phi."

35. "Ko lyer batesi betamon,
"To ñiad ki lyoh badum,
"Kan her ka jinjar ba nga don,
"Hangne halor ki lum.
"To kah ko Diengiei jrong kynian
"Kyriaiñ ha shiteng suin,
"Wat ai ka sngi ka'n shoh kynsan,
"Halor ka khlieh ba ñiun.
"Ah ihsynei ko byneng, khyndew
"Ko ba miet, ko ba shai."

36. "Ah ! ko siim Kyllang khraw nam,
"Iaid ngen, wat kyrdem shuh ;
"Da sngap ka jinjar, to sngewlem
"Ka mynsiem ba pluh.
"Ko kynjoin Mawthadraishan,
"Ko Symper khraw jutang,
"To plie eriong slap ka Iaw Paw
"Ki'n shoh ia nga kyrpang.
"Da khur kyntei ka pop bakhraw,
"Ka'n ther ha ban da biang".

37. "Nga kiew sha kliar ki lum bajrong,
"Ba'n ring ki lyer pyngngad,
"Pynhiar mynsiem hangta phi'm long
"Hajan bad nga ryngkat,
"Hangta nga peit kylleng ka ri,
"Ud jylliew pang dohnud
"Tad-da la dum ki khmat nga'm ih
"Kah ki ummat ba tuid,
"Bad tang shu khih ki sla dieng sar,
"Ka thlien ka mynsiem har",

38. Pheit ! ka jingiap jrong tyrsim
"Ba jlawnguid ang ryngheng.
"Iiw ! ka Daini iong itriem,
"Pha shang pynjot kylleng,
"U khun U Blei U'n khum khylliah,
"Pyrdet ki mat khongpong,

'Ka sni U'n sot, ki bniat u'n sliah,
"Ki khmat u'n khlong jalhong,
'U bynriew u'n pyrto i'U Blei,
"Ha satlak ka pyrthei."

X

KA MIET SHUA KA THMA WATERLOO.

1. La don ka jingrisa meit khynwin jlang,
Mynba ka sor ki Belgium ka pynlang
Ki thei samla bad ki 'rang shlur kynsai,
Pliah kdar ki sharak halor ki khmat shai
Jong ki thei subani bad ki 'rang-kyrwain,
Shihajar mynsiem kyndeh shit sngewbha hain
Ki jingtem jingput la win jlang noh hi,
Jylliep ki ia peit khmat ieit jemjani,
Baroh kyrhai kum ka sngi shongkurim,
'Nrei sngap ! sngap ! riew jling, jling, kum ka wiang tied jam.

2. Phim iaiohsngew mo ? Em ; ka lyer khynraw.
Ne ba kynkhram kali ha surok maw.
Ehe-h ! shad, shad, ia kmen wat pynsalia.
Pura samla shaiashai ngi'm thiah satia ;
Beh ia ka sngewbha da ki kjat ba her.
Sngap ! sngap ! sa shisien la sawa jam thret,
Kat ban sawa ki lyoh ka suin bneng pat.
Ka nang jam, nangshai, nangsngewtriem sngewphieng,
To tiar, to tiar, ka long, ka long, ka tup kyrhuh angheng.

3. Hapoh pongshai kyndop tai paki jrong
Shong u rangbah Brunswick sniewbok, nyngkong
Ma u kein ba sngew hapdeng ka tamsa,
U sngew da ki shkor urlong jingiap ma,
Katba u ong ka jan, ki nang be'n sniew,
Kham tip ma u ia kata ka jingriw
Kabá la pynthiah krong i'u kypa jong u toin.
U la ieng dukhi wad kput marwei ngon
U tur thrait ialeh ha phrang eh, u sa kyllon.

4. Ah, khram la kyrkieh shane bad shatai,
Khmih, kiba ia iam bad khynniuh khuslai,
Ki ngap ki shu blad phar, deng myntan taiew
Saw kyrang hain hain ba sngewroh bhabriew,
Shu kynsan ia khlad kat ba'n mih noh phlait
Ki mynsiem samla, b'la ring tyrkhong khait,
Ym ia nang batai shuh, u ei ba tip
Ki'n dang lah ia ih pat ma jingieit jlep ;
Ba katta thiang ka miet shu ktbang jlah ngat ka step.

5. Kyrkieh khrak ka shong kulai, bad ka riam,
Ki khashwan bad ki kali ba khrum khram.
Shaphrang ki la ia tur stet tyngeh bha.
Khruk khrak komorban, ieng riang ba ka thma
Sha jngai riew pyrthat tied ban jling shi jling
Hajan pat khynwin jlang ka nakra ksing
Ba kyrsiew shipai dang ym pat mih lurshai,
Mih lang u pait shnong ieng lyngngoh pynban,
Bad ka pasiaw kynslip artad, nongshun ki wan, ki wan.

6. Riew jam siiang jingput pynlang Kameron.
Ka sur thma Lokhial la iohsngew syndon.
Ki lum Albin sngew ki nongshun Saxon kliang
Ba mynsynñia ka riew khot shalyngiang.
Jam sngew runar ! Bad kumba dap pyrsat,
Ki pla jingput katta dap riewlum pat,
Da ka jingshlur ihtriem kaba wan pjiar
Ka jingkynmaw khlepnud shihajar snem ter,
Ba riew jam ka nam Evan bad Donal ba ki shkor.

7. Ka dienglieng jirngam ka kaweh sla pynshait,
'Reit ummat umjer katba ki nang iaid.
Ka iam ha la ka rukom jingiam dieng
Halor ki dohiap ki ba'n ym wan phai ing.
Ah, lasyit sa iuh ia ki kum i'u phlang
Ba mynta ki dang iuh u'n sa tap kylliang
Ia ki yn d'u san, tadda ka ding bah them
Jingshlur ba im sha ki nongshun theh jam,
Bad ki jingklang jingkyrmen bah ka'n sa khriat pjah sam.

8. Sngi hynnin ki dang im pahuh pahai,
'Da miet ka shad kynting syllok kyrhai
Shiteng synnia sngew la riew ka jingialeh,
Dang step la ieng riang ban iatur tyngeh,
Bad mynsngi shyrkhei rem ka thma bah shit haiñ,
Shu dum ngain u lyoh pyrthat, tang shu phngain
Lyko pum ka pyrthei ka dew kynroi jin
Ba khalah khyndew hi ryben bad skhem plin,
Kulai bad nongshong, lok bad nongshun shi jingtep
saw pliah lin.

—==—

XI

KI JINGTEP JONG KIBA HA ING

1. Ki san parum pareh te riang,
Jingkmen ha ing ka shong,—
Jingtep pat sawdong ki saphriang
Lum, wah bad duriaw iong.

2. Mynmiet ka kymi ba ieit ka nguh
Lor shalangmat bhabriew ;
Ka don ha khmat ki 'tiew dang phuh—
Mynta ka sah weibriew.

7. Uwei ha pdeng 'lawbah sepngi
Pynthiah hatud wah iong—
I'i jaka tep Indian u ih,
Jngai hapoh kedar jrong.

5. Ha duriaw iong tmang thiah uwei
Tilliew ha ktem paila ;
Uba ieit kynsai tam, te ei
'N leit iam niamra hangta.

5. 'Wei iap ha thma rangbah shathie,
U thiah ha ri thaw wain ;
Ha shadem ka nishan u kli,
Ha thma phlei snam ka Spain.

6. Kawei halor ber sla myrtle
 Ba beh ka lyer bajom ;
Ka tlor pdong ki tiew Italy—
 Ka khun khadduh ehtam.

7. Kumto sakhriang ki nonglehkai
 Poh u juh dieng jirngam ;
Lang riew ki ktien kat dang la dwai
 Lyngwiar khohsiew ka kmie.

8. Kito tang r'khie shngain ing katno,
 Ki rwai ka dpei ka rhem—
Adur jingieit ! 'da kut katto,
 Waw Pyrthei ! khyllait khlem.

F. Hemans.

XII

KI JINGKYNSHEW KA DURIAW

1. Pha tyngkai spah aiuh ha krem bah ihtieng
 Pha, ko duriaw pongding ihthawsha ?
Ki paila lich khlein, ki pnar shat sympyllieng,
 Mawkordor thaba bà tyngshain ei makna !—
Buh, buh la ki spah, ko duriaw bah ihphieng
 Ngi'm bhoh hi pha na pha.

2. 'Nrei shuh, dang don shuh ! spah bym lah long shuh.
 Phyrnai ki thiah 'poh jngain jngain duriaw bah.
Don mawlynnai shai khlur, ksiar ding nylla iuh,
 B'la knieh na shiphew hajar lingpad sim
Kyrhuh lor la dangle duriaw atlukhi,
 Ym rad don ba pan shuh.

3. 'Nrei shuh, dang don shuh !, ki dew ki iuh
 Nalor ki shnong bah ka pyrthei hyndai
Ki paki dulan la tep shiap jinduh !
 La sop pailon ki jingshad ialehkai .
Lor jong ki, duriaw, sakhuh kaba mon !
 Briew 'nohra pyut syndoh.

4. 'Nrel shuh ! ki dew ki thwei ki dang don shuh !
Ha kpoh jongpha don ki khun binong riewshlur!
Mynta ki'm sngewthuh duriaw win kyrhuh,
Kyndit shuh la win pyrkhat thma bajur,
Buh khop la ksiar la bira, ko jingtep dew !
Am noh riewhok riewshlur.

5. Lam noh ki nongiap baieit, ia kiba
Dang buh slem pliang bam ja jong ki ha ing,
Ki jingdwai dang pynher 'pdeng 'dum shiteng synnia,
Kem khlepnud pdeng ka jingrwai sngewbha !
Pyrdah ki shong ki ri jillop, bat skhem—
Jong pha baroh te em.

6. Ha pha u jingieit ka kynthei u la sep,
Jur ha khlieh lynshop ka jiwai bata iong,
Lor shniuh lung samla bad kopar phuh bhabriew ;
Pha'n sa sngew ka ktien "Am noh ki nongiap."
Pyrthei 'n sa pan ba kor kynsai tam na pha,
"Am nongiap ko duriaw"

Mrs Hemans.

XIII
KA JINGIAM BRIEW HA LUM JINGTEP INGMANE

1. Ka baje la tied ba la sep ka sngi,
Suki ha rudnong iaid ia pah ki jingri,
La poi nonglur thait kyndoi sh'la ing katta,
U ieh pyrthei sha jingdum bad sha nga.

2. Nanglip jingiewbih ka pyrthei mariang,
Bad baroh ka suin shu jar kynjah jlang.
Tang ba pasiang u ngap bu' her kynwor thoi,
Bad jai ka iongrein samthiah ka kynoi.

3. Tang tai na jrong kynroh kut niut phyrngop.
Ka dkhoh ka ujor jam shai h'u bnai thop,
Kat kito ba wir shajan, ioh ki wan
Lushia ia i khet bakynjah jong ka.

4, Hapoh 'tai ki kain bad syrngiew 'seh blei,
Shibun bah ki kynton lyngstong la tei,
Baroh ha thliew khim jiwnom la buh khnang
Ba'n thiah khop ki kthaw tymmen jong ka shnong.

5, Ka lyer betassi iwbih thiang step ruh,
Ka lyntait her suh na l'u skum langñiuh,
U siar kynih jlud, ne ka song jam riw
Ki'm lah kyrsiew ia ki nongthiah ram-ew.

6, Ia ki ka dpei ka'm klang ding kynbur shuh,
Ka tnga ka'm sumar khuslai mynmiet shuh;
Ki khun ki'm phet ba'n shaw i'u kypa ba wan,
Ne kiew ha ki khohsiew ban knieh doh tan.

7, Por ot, ha ki rashi jong ki pliah lin,
Dang lur maki ka dewksang ka lyko bin;
Ki trei lyngkha ih kumba lehkai sting,
Wei pom maki khmih, ba kyllon kai ki dieng!

8, Wat beiñ ho, Bakhraw, ka matti riewpoh,
L'i jingkmen la ing, l'i nusip lyngngoh;
Ko Riewspah, wat sngap da ki skhor sngewbtai
Ka awad uba duk lyngkot bad ba shai.

9. Ka sarong khrawjaid jingiphieng ka bor,
Baroh ba jingkhraw bad spah ki kyrsei,
Ki'm banse ba'n hap ha kawei ka por;—
Phar lynti burom sha jingtep ki lam sor.

10 Hei me, ko Sarong Plak, wat tei pop stet,
'Da Jingkynmaw ka'm buh dak tep tohmet;
Ba na ki shakiar jrong ki khilon mong
Riew sur jam ka jingrwai iaroh kyrsong.

11. Lah ma u khiew jadu 'u bula ba im
Ki'n wallam pat ia b'la phet ka mynsiem?
Lah Burom'n kynteit ia ka dew kuman
Ne ktien roh'n khroh ia Jingiap Kyilut r'ben?

12. Lehse h'ine jaka kyndong la buh khnang
Dohnud u ei ro b'la pun ding bneng teng;
Ki kti ba'n rah dieng synshar hima siim,
Ne lyngngai ngiah tem duitara ba im.

13. Hynrei ka Jingstad la ka Bui khraw bah
Ha ki khmat jong ki ka'm shym la pliet lah;
Jingthngan ka khang noh bitar ding ihtriem
Daitthah sngar jur juri bah ka mynsiem.

14. Bun mawlynnai ba tyngshain tam khlir khlir
Poh krem iong dum ka duriaw bah ngir ngir;
Bun ki syntiew phuh kyllai khlem ihpaw
Phriang bijai l'i jingthiang ha ka lyer ri khlaw.

15. Don ki Hampden nongrit ba iaw mynsiem
Ieng pyrshah madan jingrunar u Slim,
Ki Milton khrawnam pohsah leh hangne thiah
Ki Kromwel khuid pop na snam la ka ri.

16. Badonbor pynrisa nongsngap ka dorbar
Bym khein snep ia jot ne byrngem bitar
Ba'n phriang jingkyrkhu kyrhai ha ka ri,
B'u paitbah'n pule ia ka nam jong ki.

17. La khang dam ka nusip, kam khang kyrpang
Tang ia ki ki hok, ki pop jong ki la khang;
Khang ba ki'n jngi sha ka khet na snam briew
Bad bon khak ka khyrdop jingsuk u bynriew.

18. Ka jingkun ka hok b'la tip ba'n buhrieh,
Ba'n pynlip kyrang lehrain burom phrieh,
Ne tei ka duwan Suk-sain bad Sarong,
Bad jingiewbih thang ha ding u Dken.

19. Jngai sha ka kaw-kaw daw daw khlemrain ki briew,
Ki bapli ki'm put huspai makia ngiew,
Lyngba ka them pjah long ghas ka jingim
Kynjing jir ki iaid jar jar lynti khim.

20. Toi 'lor kine shieng ka hormot ba'n da,
Ki la buh jingkynmaw malu mala,
Ia ki maw khlem dur bad jingthoh bymbeit
Ba'n khrong shi pynhiar mynsiem n'u nongleit.

21. Ki kyrteng bad snem b'la spel u Dken anna,
Mih pli ka nam bad jingiam briew paka.
Bun ki dkhot kyntang khuid sawdong la ibein,
Ba'n hikai kumno riewhok u'n iap kein.

22. Uei ha kti ka jingiap kuman klet,
Ia ka jingim ieit sangsot ba ju bred,
Ba'n iehnoh ka pyrthei sngi syaid kyrhien,
Bym kum kyrtiang bynnud liaw shadien ?

23. Ha shadem suk ka mynsiem ka la thiah,
Khyndiat jaw riewblei khmat khapbrip ki [illegible] ;
Wat napoh jingtep ka Marian ka pyrta,
Wat napoh peisih im rhei l'i ding rnga.

24. Mame ba nap ia ki iap bymburom,
Ha kine ki lain haw iathuh parom ;
Tyndi tynda ka Puson ka'n lam de
I'u riewkhraw ador ban thohkit ia me :—

25. Haleh u tymmen niuhlieh shnong u'n ong,
'Bunsien ng'la ih i'u dang phngoh ka sngi ngeng
'B'u symphut umjer da ki kjat jhieh um,
'Ba'n tan ia ka sngi sha ki madan lum.

26. 'Hangto ha trai 'tei diengngan pangah trong
'Ba swiang la dyngkhong kulong rim najrong,
'U thiah jyrtieng sammut l'ter shiteng sngi,
Shlip u peit i'i wah ba kyrshoh hajan hi.

27. 'Syndah 'tei ka khlaw ba iphuh sammeng,
'Blom blom la ka kren marwein jiw klang
'Tai dem kyrngung kumba [illegible],
'Ne shem lanot, ne diaw ihbha makna.

28. 'Shi step nga'm ih shuh h'i lum ba ju ih,
Ha lum pliah, ha ka dieng tngen b'u jiw rich,
'Wan s'd'u wei pat. Shirud ki wah duid ruh,
'Sha madan lum, sha khlaw ruh um don shuh.

29. 'Halai ha krong la iaid bah iam briew ter.
'Suki ha lynti lum jingtep ki hiar,
'Poi tiap pule me'n shem ka khanatang
'Ha trai u dieng, ha u maw jlih la khlong'.

KA JINGTHOH MAWJINGTEP.

30. Hangne u bsuh la ka khlieh ha jingpun ka pyrthei
Samla by'm put tip Nusib, Nam eiei.
I'u bapli ka Kian bhabriew kam peit dom,
Kam ei ka Lanot ia u kum I'u jong.

31. U sbun than kyrhai, ka mynsiem ka sngur,
Kylliang u Bneng de U siew nong jynsur
Ka ram sngewsih u bujai da ka iam,
Syrtok ka mynsiem b'u la ioh lok i'U Bneng

32. Ym pajih shuh khat-ei la hok b'u'n phlei,
Ki let ki lait kyndong kynshrod b'u'n sei.
Kita kumjuh ki thiah smiej kyrmen khop,
Ka shadem U Kpa bad I'u jong U Blei.

XIV

"U BOIRAKI KA RI THEM"

1. "To phai, Boiraki ka ri them,
Kdew lynti blaw marwei,
Sh'i tai i ding phyrnai hadum,
I ding ih shngain synei."

2. "Ba hangne tmang sakma nga iaid,
Ba pang kjat jam suki ;
Kane lawbah phriang lynter taid,
Katba nangiaid nangjngai."

3. "Ahma ! khun" ong u Boiraki,
"Me'n poi sha dum lanot,
Tai dei u ksuid shukor me ih
U'n lam sha ba men jot"

4. "Hangne i'u khun raitong khlem ing,
Rynghang jingkhang nga plie,
Jat duk sa khwar, lut khait nga'n khlieng,
Nga ai mon sngewbha hi".

5. Te 'le mynta ka miet, leh trai
Katba don ei ha sem;
Palong japung, bam duk janai,
Ka suk ka thiah ka dem".

6. "Ngam don ha lum langbrot bamphlang,
Ba'n pyniap bam mangi
Kum Blei ihsynei ia nga, nga nang,
Ba'n ihsynei lem ia ki."

7. "Hynrei na sharing lum langniuh
Nga ioh ka bam lait-sang;
Shi byrkhew jhur bad soh, nga bsuh,
Nga dih umpohliew bang".

8. "Alle, pukir, wat khuslai seh,
Khuslai 'nohei me'n shem;
Briew'n ioh hangne, tang khyndiat eh,
'Ta khyndiat ruh ym slem".

9. Jailyjai kumba shoh umjer bheng,
U shu hiar mynsiem jrut,
'Pli nongwei pyndem khlieh kyrngung.
U bud rung sha ing lut.

10. Jngai ha ka ri khlaw bah ngit ngit
I ing marwei la shna ;
Jaka rieh i'u ba duk barit,
Bad nongwei wir sakma.

11. 'Mdon mar hapoh jingsop baduk,
Ba'n shna salia u trai;
Tang ñiat dieng khang phrak pyrda khrok,
Plie wang, ki rung suk jai.

12. Te katba ki nongthait shitom,
Ki shong jahthait mynmiet,
Boiraki u sliew ding byrhem
Ban syllok shngain shibit.

13. U khar l'u jhur u jhep hakhmat,
U kynto bam iarykhie;
Ba nang thuh-tang biria tynnad,
Lngaid por tyngngai ngiah hi.

14. Sawdong ka jingkmen sngewbha lang,
Sied kyrtoh s'i khun miaw,
Pah sharait dongpei kyllut ngang,
Byrthen ding her kliaw kliaw.

15. 'Nrei jingsngewbha ka'm lah tyllep
Ka jinjar u nongwei ;
Ba ka mynsiem ka khuslai jlep,
Ummat sdang tuid byrshlei.

16. Jinjar la ih u Boiraki
Jinjar bym nang ong shuh,
"Balei, samla," u la kylli,
Mynsiem jong me ka pluh ?"

17. "La beh bein mo, na ing na sem,
Ba me phet wir tyrma ?"
Ne sngewsih lok bym lah r shem,
Ne me ihbha makna?"

18. "Ah ki jingkmen ba ai ka hok
Ki rit, ki pyut noh hi ;
Kiba ñiewkor khutia syllok,
Kham khutia tam ma ki"

19. "Ei jingialok, tang ka kyrteng.
Ka jadu samthiah ieng,
Ka syrngiew tynneng spah, bad nam
Ka ieh papun u'n iam ?"

20. "Jingieit man rnong thylli sawa,
Ka samla shet shukor ;
Khlem ia iohih, shem tang kynsha,
Ba'n kdup u skum lyngdkhur."

21. "Jiw, ko samla, wat khuslai shuh,
Ka samla bred" u ong.
Katb'u nangkren, paw khmat ha phuh
Kum ka baieit la jong !

22. Kyndit, u peit ka jingbhabriew
Shu kylla khlak ka khmat,
Kum ka rong stem ha suin kyntiew,
Kem phyrnai khrek ka shat.

23. Ka shadem kiew, ka peit lehrain.
Iapom ki jingkyndit,
Iengjoit nongwei phla shai kynsan,
Ka samla bhabriew sat.

24. "Ah ! map ka nongwei khlem akor,
Nga pop rati" ka ong ;
"Kiew kjat bymkhuid jong nga ne por
Ba B'ei bad phi ia shong."

25. "Ah ! ka samla phi'n is'nei lem
Ba shet phon ka jingieit,
Ka wad jah thait, shem bym-kyrmen
Ka lek lynti ia-iaid."

26. "I Pa I shong harud wah Tyne,
U Jamindar khraw spah,
Ka spah baroh ha ngi ka'n wan,
Ka khun mai wei ba sah.'

27. "Ba'n shim la nga na kti jong u,
Nongkylli'm lah niew shuh;
Kiba iaroh jingbhabriew phieng
Ba kren roh pynnang ding."

28. "Khlem kut wan poi nongphah kylli,
Kylli thong spah trait trait,
Nalor kita dem Edwin hi,
Toi u'm da ong b'u ieit"

29. "U riam ka kup ka sem mapik,
U'm don spah, bor ei ei.
Jingstad bad hok don katta thik,
Nga katta nga'n-naidei."

30. "Haba syndah bad nga ha them,
U ruai jingieit khynraw,
Kem lewbih hir ka lyer bajem,
Sawa sawdong ka khlaw."

31. "Syntiew baphuh kyrhui mynsngi,
Syrpai ka umjer bneng,
Jingsngur dohnud phim lah shem hi,
Bad u ba'n ia pyrshang."

32. "Ki umjer bad ki syntiew dieng,
Ki phyrnai kylla rong ;
Kordit, ia nga, ha u la biang,
Ha nga tyngkrein sah lang."

33. "Ba nga dem pyrshang laiphew buit,
Phrak takda lehnohei ;
Tang paw b'u shitom ha nga bluit,
Nga jop syndon te ei."

34. "Tad u sngewsih nga la ihbein,
U phet nongwei bak, lei iap kein,
U ieh nga'n sarong plak ;
Sha rieh ba kynjah jak.

35. "Jong nga ka pop nga khuslai sat,
Jingim kylliang nga'n shah ;
Ngan wad jaka kynjah b'u'wad,
Nga'n thiah haba u thiah."

36. "Ta marwei nga'n rieh jinduh khop,
Nga'n pynbeit toin nga'n iap ;
Kum b'U Edwin leh ia nga thop.
Ngan de nga'n pynbud lap."

37. "Waw Bneng !" lynniar u Boiraki
U kynthup snoh piam khop ;
Ka 'pli lyngngoh, phai, mai, kynshi,
Nga kein U Edwin pop".

38. "To phai, Angelina baieit !"
Ko baieit, phai, to khmih
I'U Edwin jahslem jongphi soit,
Ba'n ieit biang pat u mih".

39. "Mynta nga'n bat skhem ieit jynduh,
Iehnoh ap ot jinjar ;
Bad ngi'n ym khlad, num iakhlad shuh.
Ma nga bad jongnga phar.".

40. Em, 'duh mynta ngi'm khlad shuh pat,
Ngin shong ieit tam bare ;
Ka pait dohnud, phi pait, un pait
U Edwin jongphi de.

XV

KYRPANG SHAPHANG KANE KA POETRY KABA KYRTENG KA "VIRGINIA"

Nga kyrpad ban ong hangne ba ngam lah khlem da pynmngewsih ia phi ki nongpule baroh ba, haba nga pynmih ia kane ka drama na ki poetry ba don ha ki kot ki sla jong I pa jong nga I Rev. Morkha Joseph, ka lah ban wallam ha phi iwei pa iwei ia ki jingmut ba pher ba pher ; hynrei ngan ong hangne ba ym don jingmut bakla ei ei, lait tang kane,—ba nga kwah ban pynmih lut ia baroh ki jingrwai kiba don ha ki kot ki sla jong I. Kumta wat la ha kane ka jingrwai ka 'VIRGINIA' kat kumba la shon hangne, ph'n iohi ba bun ki lain ki bym don ktien shuh, ka long kumta ruh ba ki jingthoh jingtar ba bun ki la dam la jot bad la dkhaw da ka jingrim eh ki manuscripts.

Kan shu pynmyllen ia phi ki nongpule shipor bad pynbyrngia sngewbha kum ka jingialehkai chess ban khan ia ka jopthma. Toi nga kwah ban pyndap ia ki kyntien ba la jah noh lada ka long kaba lah ia nga ban leh kumta. Hynrei nga iehnoh ha ka jingstad jong phi ki nongpule baieit, ban pyndap ia ki jingduna baroh jong kane ka drama.

2. 5. 66. **H. JAMES THAM**

KA VIRGINIA

Ko bakhraw, ko para raj bad ka jingieit ba sngur,
Ba ieng synrap ba synshar bad ki Tribute bashlur
Le, tawiar ieng sawdong ia nga, sngap bha ngan thuh khana.
B'la jia shiwat ha Rom, ha Rom halai pat leh kan jia
Kam dei ka puriskam ki Grik ia ki umpohliew wain,
Ia ki maji ba kylla sniang ki thei pankhyllong bsein
Hangne hi ha ka Furum, ha mar shiteng ka sngi,
Shinna ka khmat u paitbah hi ka kam phlei snam la
Ki 'men shanduh b'la ih ka sngi kine bad ngi ki peit
Snem hinniew phew hinniew dang synshar ki Shiphew

Ka kyrteng ki Shiphew Runar ki briew ki da meitang
Na ki Shiphew Runar, U Appios Klaudios da sniew tam
U iaid lyngba ka Forum kum u Siem Tarkwin sa
Khadarwait ki bud ia u, hynriew hynriew shiliang
Ki shnong ki ran sha diang sha mon ki peit kyn-a
Ka khmut ka ran, ka shyntur khwai, ih kum b'u sieng syr
'Ta kopar shun 'ta shintur bein thoh dak baroh shijaid
Bym man da don Klaudios thaw bha tang ba um sniew
u pait :
Syndah pynshep l'u nongbud, ba bud ha tdong ha tdong,
Ka tmoh shyntum, ka jam kynshur U Markos u iaid
kdiap.
U panpoh syngkai ba'n phet stet kat sha ba phah jingphah,
Tang kren ei ei tiak u kynrad thaba samrkhie ka khmat,
Kum 'ta apot thaw roh nap nong hapdeng ki Griik shu-
Kum 'ta apot ki jam dang kren U Lisinios ba shlur. (kor;
Wei la theh hien ia ka umngap, ki skain wung wung ki'n
rap,
Shano maphi pashat dohpyut, kynkaw jam ka tyngap ;
'Da kie dohpyut ha Tiber i'u pike jiawnguid phin ih ;
Kum ba long u kynrad kumta'n lyngkhuh bad u shakri.
Mar kumta, kumba phngain shipor ka miet iong synnia
khnai,
Mihpaw khiek ka khynnah bha briew kumba tynshain
lurshai
La kot ka rah ha la ka kti, ka pla ha ki tyrpeng,
Ka sied khongjong na skul sha ing, kam phohsniew rain
ne tieng.
Pallat blait ia ki nongrah wait ka mareh suk khlem tieng,
La khmat hok bym put tip lehrain ba nang peit shin u
briew
Aitet ka Phyllaw Shnong Kyntang kat ka nang kyrtoh
shad,
Ka kynud pynbyrngia lade jingrwai rim sngewtynnad:
U Lisino pynher kulai ki siim na len ban leh biria,
Ki shem sad khlieh ka Lukris bad sharak shiteng synnia
Rwai ka khynnah kum shakyrlia ban sa her pein sha suin
Na la i skum ban tan ka sngi synrai ba mih byrhuin
Sngew U Appios i ryndang thiang, la ih ka khmat bha
briew
U ihbha trait ihbha khlemrain, ka jaid anipot sniew,

Lynter artat ka Phorum bad ka Phyllaw Shnong Kyntang
U pynbud khmat pukni kito ki kjat rit sied phalang.

Halor ki lum Alban mynstep kynjat ka sngi sawhem,
Halor ki tnum ki Hynniew Lum kiew ki Lyngkyrwiang tdem
Ki khyrdop shnong la plie rynghang, Forum kyrhai la dap.
Da ki nongthied bad ki nongdie ba kyn-ur kum u ngap;
'U nongtrei shnong trei dieng la sngew sawa kyntuk kyntak
Bad la ki shang ka khynnah iew ka rwai kynud shalak
Bad na la ing ka Virginia mih phuh-mat donburom
Ah! dur lanot! ka Virginia ka 'thei thiang tam ha Forum
La ki kot rit ha la ka kti, ka sleit ha ka tyrpeng
Ka sied kyrtoh ban leit sha skul, kam phohsniew
Ka sied lyngba ka Forum ihtynnad kyrdan.
Poi tiap hamar ine jaka nga ieng mynta ka sngi,
Shu ngong wan U Markos pohia, ym kum roh shikatta
U kdiap markjat u kynrad, u wiat rykhie pynsngewbha;
U tur pynran shalangmat roit bad ka khamkti armat;
U bud pyrshah ka Virginia na syngkai u kem ñiat,
Kyrthat sheptieng that ka khynnah, ki lynniar peit lyngoh,
Tang sngew ia ka na d ang na mon ia beh ki briew baroh;
U Krispos khajainshi u wan, l'u ñiuh-lih stang khrik khrik,
Bad U Hanno na ingiew ba phyrnai ki khiew Punik,
U Muraena kamar bakhlain, la u nar luun thaw wait,
U Valero nongshohdoh, la ka wait-shain-doh bat trait.
Baroh ki wan beh bittar, ba baroh ki tynnad ih,
Kat ka nangiaid arsien shi sngi, ki doh ia la ki kti.
Syn ther u Muraena ba khlain i'U Markos tangon phak,
U thap baiong lai kynjat bak. ka briew u pyllait dak.
U kren byrngem kyihuh bha urr! U peit bittar sawdong.
Manga te me, ngan ioh ia ka, nga wad ia la ka jong,
Ka mraw jong nga ba kha ha ing, la tuh la die mynta.
U snem ba nga pang jam ka dang khadar kynta kyrta.
Myn ha u September jinjar, u bnai iam-ing sheptieng.
Arngut nongkhein ki shim mynstep; iap
Ap manga i'U Appios Kladios, i'u kyp
Hei kat uba lehbein ia nga jingbitar sn ha
Baroh la triem sngap jak jar, kren kumta Markos

Triem u paitbah tang sngew sawa kyrteng Appios
Ba mynkata put don Basan ban kren ka ktien
Ba pynkhynniuh ia u riewspoh, i'u baduk ba'n sa
Ym don Lisinios ba shlur shuh, ym don Sextios ho
Ia ki Shiphew Runar ki shnong ki tieng bad ki koh
Shiwa pat b'U Markos khlemrain u'n shim ia ka
Ba snoh iam lynniar pan iarap rytan ia u Muraena
Mih bluit u samla Isilios n'u paitbah nongk
U kyrdem trait, tar la ka jain, u thap la ka
U kynud ruai, syn sied thar, hu paia u ryngka
Ba tawah lai tupia nar rim, lai ki talwar sara
U kohnguh khlieh ia u paitbah, bad ka ktien pliah tien ty
U kren mehding kynsan thehsei b'u bymman un phrih
Mynta ha jan jingthiah ki khun, jan kpep ki kpa non
Shinrang mynta, hei Quiritis, ne to shong mraw jinduh
Ban kumne mo thaw ain Seios ; Phlei snam ha Lakris
ka pkut bah jaid Tarkwin apot sniew ?
U in shet kylla sawhain kawait u kpa ?
Ku ng ei ha ding ka kti u Skaibola ?
tieng myrsiang thliew mo ia ka jaid kynrang krem sing ?
h'u wei ngim lah shah, ngin par ha ki Shiphew itieng ?
ka mynsiem hyndai ba khun ka mon ka Dorbar lang
i ingjain hyndai ba pynlieh shaid U Lum Kyntang
Ki sngi shlur ki kpa ki ieng skhem synrap riang ;
ha kulmar u Marshios ; ki kjor Phabios sarong ;
i'u Kuingshios runar tam ryngkang par bak na Rom
ah sha ing bad ki wait khein i'U Klaudios sarong tam
nsyep jong ki sngi la ioh ngi bred than lamwir hi :
ba ih hynniew phew snem u jillop tang shi sngi.
en noh phi. ki kpa sarong Jingialeh jur la wai.
d burom makna—sepei ; ban lait luid—lehnohei
ta khnang tang i'u wei u'm ther i'u pait u shang ;
a ka rangli juki ym don Tribune ha phrang.
jong ngi, b'la kynrong joit ngam ngop ha kjat jong phi
ra, khyndew bad bor-phi ioh-tyngkai sha phi.
Tyngkai la ki tupia kyntang ; tyngkai ki saw
Ki wait, gali, ka palong, khet bad ka pansnglat
Pynbor ba ngi'n borti shipai, bad tang shu kut thma
Phylliew ki thiar na ki khyndew ba jliah ka wait jong ngi

Waw! kum u niangpur bam dkoh, bym lah 'tah dawai shuh,
Ka sut khlemrain jong phi myhta i'u ba duk ka bam 'duh.
Ki nongkit ram ki kit khaishah na ki kpa khlem kut trai;
Ai ki krem set soja 'jong phi kin' Win kum mynhyndai;
Khlem ding 'ba thah ka Tiber,' khlem lyer' ba shit tyrkhong;
Buh lpa ki dieng sympat diengsong i'u khun binong bishong.
Pynkhia bha ngangki nar pyndait, pynskhem ki nar byndi;
Lyngngon ngi shah kum i langbrot jingshun runar jong phi
'Nrei, da ki dken hapoh 'jong ngi, bad da ki blei 'halor.
Wat bynrap ha ka shun runar da ka jingieit tunar!
Phim don ki thei bhabriew kynjai ki khun ba khraw kynsai
Jong ki Lyngskhor, ki Pontiff bad ki S'im Alban hyndai?
'Thei samla bashia-ba'n biah ki kjat ha lynti shnong,
Kiba na jrong kali i'ti pait lynghgoh peit bein sarong.
Kiba peit khmih samrykhie rymmuin ha ki iit khmih Korinth
Ki iwbih ator Kapua, ki tyngshain ka ksiar Spain?
bapli l'i jingieit thep mynsiem—
Kh baieit thiang l'i para bad ka tnga,
ba khuslai syrpai jalijaum jong ki,
jing n, b'u klet shiteng ka lyngkor khia jong phi.
ba bhabriew ka khun ai ba u kpa u'n at shadem;
ong leit kurim u'n kynthup ka thei sotti ba tlem.
kai ka sang ka jah burom, khlemrain bymnang ong shuh.
yn long khawpud dohnud nar, ka snam jaituh ban pluh,
tat ngi duh jingkyrmen tdot, phi mad ka sat jong ngi.
da lamwir, katno ngi shlan, hangta phin sa iohih"

Ia ka ialam u Virginios pajih khyndiat kyrpang
Shajan ingdoh ba tdem ding, ba kynton snih bad ki reng
Hajan itai i khilon, ha ba shlei ka wah basaw,
Ha kato ka pung sboh ba khraw ryngkoh ka wah snam shaw.
Halor lyntang u nongshohdoh u pynthiah ka shuri
Shim niat u Virginios ia ka, u bsuh hapoh sopti.
Ki khmat ki la dum iongid tiaw, u pdo
Bad da ka ktien kru kru u kren."

Katno nga ieit ia phi ! ko khun ! la nga kren
Ia phi, phi tip, ngam long kumta, uei ban dang
Katno ka khun ka ieit ia nga ! katno ka iap ap s.
Ba'n angew nga jam ha nengpei, nga wan phai ka
Katno ka shad sngewbha ban ih ka pansngiat shno
Ka shim talwar jong nga, ka wah, bad ka wallam s
Mynta kine baroh la dier-hoid, ki rukom tynnad
Ka suh ka thain, ka kren dohthaid, ka kem sur jingr
'M don shuh ban diaw ba nga mih soit, ne rkhie ha nga w
Ba'n ap ha jingthiah u tymmen, ne ha jingtep ban iam.
Ka ing ka ong kaba suk tam hapoh kynroh Roman.
Ka ing bym jiw ihkwah ka spah Kapua mawlieh dolan
Mynta ha ka jingrkhie tyngshain nga'n ioh ka dum tyndep
Bad ha ka sur ktien thiang jong phi, jingkynjah ka jingtep,
La poi ka por ! Khmih ba u kdew shane ka kti ka lam !
U peit ha jinjar jong phi kum ka khlieng kynrup jingbam
Ia baroh phar ; u'm niewkor shuh, u la bred la isih
r tang kawei ka synrang triem ban rih
ka kti nga bat kaba lah pyllait thiaw
a ka shoh ka mai, ka bynta jong ka mraw :—
ia ka shoh ka mai, laiphewjaid ki jingsniew :—
in sang ba phim jiw tip, kaba phim jiw phohsniew.
p ka ryndang nga shisien, ai doh shisien pat de ;
a, "Ko thei, ! ko khun baieit, ym don lad tang kane"
ta rah joit shaneng ka wait, tynrah na ka krung thrait,
la ka snam ka kyllon kram, tang shi kynsok iap soit.
hiphang bah, jar u paitbah, u kan mynsiem u sngap
roh shi khrum ka Phorum kynjah kum ka jingiap
it shiphang, la khynwin jlang, u paidbah baroh lang
Ka jinglynniar kumba wan ki Volsian ha kynroh shnong
Kiwei kiwei ki la shoptieng sha ing ki phet synrat ;
Kiwei ki phet ban khot doktor, kiwei ki khyllie bat
Kiwei tba thied shyntur thied kti, ioh dang shu don jingim,
Kiwei ki tar la ki jain kup, ban set ka snam itriem;
'Nohei ka phet, ka tba, ka set, 'don ba kthang kti kat u
Ka kti kamon ka thma Volsian ba ksaw ban pjiar snam
brIew,

Tang ih Klaudios kane ka kam, u khunniu
U taplup khop la ka saia hadien khyndit
Shibit, shiphang, U Virginios ki khmat sawding
U ieng ha khmat jingshong bishar, u rah shuri

"Ko nongshong ha ka dum mapik, ki nongiap nongwad kpu
Da kane snam baieit nga kyang, leh hok ia ngi arngut ;
Kum ba leh u Klaudios ia nga bad ia ka khun jong nga
Leh lem h'U Appios Klaudios, ha ka jaid bad ka'kynja"
Kumta kren u nongpyniap khun, u phai u leit noh bak
Nyngkong u peit mat liaw shiwa ha kaba thiah ka met ;
U Kyan, kyrhuh, kyrhuh sngewtriem, sa jam jat bah pynste
U jam pyngkhat ka jaka iew sha ka Phyllaw Kyntang
Kynhied train u Appios Klaudios, "Kem im, kem iap ia u"
Shiphew hajar pound tama ba wallam ka khlieh jong u"
U khmih ha la ki nongbud, ym don ba kohnguh shuh,
U khmih ha la ki palwan ruh, ki sngap jar ki khynniuh.
Bad kat b'U Virginios u iaid, ka lynti ka lait hi.
Ba u paitbah sha diang sha mon u ran pyllait lynti
Bad u sa poi beit sha la ing, ka ing lanot sangsot,
Pynher sha len ki'n tip ba ha Rom jia kane ka sat
Hamar kane wan shlei u pait baroh sawdong saw kun,
shaong da ka jiwar bah khyllun
g ka met ki ia don ki briew ba ap,
n, ba ia ieit tam jong ka nongiap.
krong bad ki tawah bun pansngiat syntiew,
n buh ia ka ha krong biang biang ki rah kyntiew,
mat U Appios Klaudios long ka khmat ba tla ihbein,
a ka sur kren khraw u kren " Phi ia boi aiuh kein ?"
uid, palwan, ka jaka iew, ia ka met iap shim noh.
kane ka ktien sngewsih bitar ka'm put winjam ;
ñiaw u paitbah baroh tang hapoh ka shu ngam.
m ba win kynbur ka suin ha khmat ka langthari,
m ba ud u ksew runar, ba kyndit rot dangkhie.
oh hukum ki palwan, ki riewkhlain riew jrong bah,
ki wait ksah ding bynrap, ki hiar sha u paitbah
tymmen ki bla iohi ka sngi ka pop jinjar.
Ba kim jiw ih ha Phorum kat kata ka win kulmar
Ka iam lynñiar, ka tim ka tla, kyrhuh sngewsih bad shun,
Sngew haduh lynded Lum Pinnian, lynded khyrdop Latin,
Hynrei khroi sawdong ka met ki iadon ki briew ba ap,
Kita ba iam tam, ba ieit tam jong ka nongiap,

SECOND EDITION

XVI

KYRPANG SHAPHANG KANE KA POETRY KABA KYRTENG "KA VIRGINIA"

Naduh ba la phah shon nyngkong ia ka "Ryngkap" I Pa im shym la hun satia ia ka jingjah noh ki katto katne ki ktien na kane ka Poetry "Virginia" ia kaba la pynkylla sha ka ktien Khasi da i Parad. Kumta i la iai pyrshang ban pyndap ia ki, bad ia kane ka kam i la lah ban pyndep tad haduh ba in da ioh ia ka "Lays of Ancient Rome" u Lord Macaulay ha ka 17. 5. 68 na u Rev. T.B. Phillips, B.A., B.D., u Missionary jong ka Balang Presbyterian na Ri Wales uba la wan trei kum u Missionary ha Ri Khasi. Ym tang ba i la pyndap ia ki ktien kiba la jah noh jong ka Poetry hynrei i la pynwan ruh sha ka ktien khasi ia ka ktien lamphrang jong katei ka poetry bad la shon ruh ia ka ha kane ka Second Edition ha ka lynnong XVII.

BARLOW M. LYNGDOH
29.3.78

KA VIRGINIA

Ko bakhraw, ko para raj bad ka jingieit basngur,
Ba ieng synrap ba synshar bad ki Tribune bashlur,
'Le tawiar ieng sawdong ia nga, sngapbha nga'n 'thuh khana,
B'la jia shiwat ha Rom, ha Rom halai pat leh ka'n jia.
Ka'm dei ka puriskam ki Griik ia ki umpohliew wain,
Ia ki maji ba kylla sniang, ki 'thei pankhyllong bsein,
Hangne hi ha ka Forum, hamar shiteng ka sngi,
Shinna ha khmat u paitbah hi, ka kam phleisnam la leh
Ki 'men shanduh b'la ih ka sngi kine bad ngi ki peit,
Snem hynniewphew hynniew dang synshar ki Shiphew Runar, 10

Ka kyrteng ki Shiphew Runar ki briew ki da meitang,
Na ki Shiphew Runar, U Appios Klaudius da sniew tam.
U laid lyngba ka Forum kum u sim Tarkwin sarong ;
Khadar wait ki bud ia u hynriew hynriew shilliang dong ;
Ki shnong ki ran sha diang sha mon, ki peir kynriang khleh tieng,
Ka khmut ka ran ka shintur khwai, iuh kum b'u sieng synriah ;
'Ta kopar shun, 'ta shintur bein, thoh dak baroh shi jaid;
Bym man da don Klaudius thawbha tangba u'n sniew u pait :
Syndah pynshep l'u nongbud ba bud ha tdong ha tdong.
Ka tmoh syntum, ka jam kynshur U Markos u iaid kdiap,
U panpoh syngkai ba'n phet sted, kat sha ba phah jingphah
Tang kren ei ei tiak u kynrad thaba samrkhie ka khmat,
Kum 'ta apot thawroh nap nong ha pdeng ki Griik shukor;
Kum 'ta apot ki jam dang kren U Lisinios bashlur.
Wei la theh hien ia ka um ngap, ki skain wung wung kin rap ;
Shano ma phi pashat dohpyut, kynkaw jam ka tyngap :
Da kie dohpyut ha Tiber i'u pike jlaw nguid phi'n ih
Kumba long u kynrad kumta'n lyngkhuh bad u shakri.
Mar kumta, kumta phngain shipoi ka miet iong synnia khnai,
Mihpaw khrek ka khynnah bhabriew kumba tyngshain 'lurshai,

Ka kot ka rah ha la ka kti, ka pla ha ki tyrpeng,
Ka sied khongjong na skul sha ing, kam phohsniew rain ne tieng ;
Pallat blait ia ki nongrahwait ka mareh suk khlem tieng,
La khmat hok bym put tip lehrain ba dang peit shin u briew:
Artet ka Phyllaw Shnong Kyntang kat ka nang kyrtoh shad,
Ka kynud pynbyrngia lade jingrwai rim sngewtynnad,
Kumno pynher kulai ki sim na len ba'n leh biria,
Ki shem sad khlieh ka Lukris bad shanak shiteng synnia.

Ruai ka khynnah kum shakyrlia, b'in sa her poin sha suin,
Na la ka skum b'an tan ka sngi Synrai ba mih byrhain;
Sngew U Appios i ryndang thiang, la ih ka khmat bhabriew,

U ihbha trait ihbha khlemrain ka jaid anipot sniew,
Lynter arted ka Forum, bad ka Phyllaw Shnong Kyntang
U pynbud khmat pukni kito ki kjat rit sied phalang.
Halor ki lum Alban mynstep kynjat ka sngi sawhem ;
Halor ki tnum ki Hynniew Lum kiew ki lyngkyrwiang tdem :
Ki khyrdop shnong la plie rynghang, Forum kyrhai la dap.
Da ki nongthied bad ki nongdie ba kynur kum u ngap :
U nongtrei-rnong treidieng la sngew sawa kyntuk kyntak,
Bad la ki shang ka khynnah iew ka rwai kynud shalak,
Bad na la ing ka Virginia mih phuhmat donburom :
Ah ! dur lanot ! ka Virginia ka 'thei thiang-tam ha Rom :
La ki kot rit ha la ka kti, ka sleit ha ki tyrpeng.
Ka sied kyrtoh ba'n leit sha skul, kam phohsniew rain ne tieng,
Ka sied lyngba ka Forum itynnad kyrdan lynti,
Poitiap hamar ine jaka nga ieng mynta ka sngi,
Shu ngong wan U Markos pohia, ym kum 'roh shikatta,
U kdiap markjat u kynrad, u wiatrkhie pynsngewbha :
U tur pynran shalangmat roit, bad ka khamkti atmat
U bud pyrshah ka Virginia, na syngkai u kem niat.
Kyrthat sheptieng that ka khynnah, ka lynniar peit lyngoh;
Tang sngew ia ka na diang na mon, iabeh ki briew baroh;
U Krispos khajainshi u wan, l'u niuhlieh stang khrik khrik
Bad U Hanno na ingiew ba phyrnai ki khiew Punik,
U Muraena kamar bakhlain, la u nar lunn thaw wait,
U Valero nongshohdoh, la ka wait-shaindoh bat trait.
Baroh ki wan beh bitar ; ba baroh ki tynnad ih ;
Kat ka nangiaid arsien shisngi, ki doh ia la ka kti,
Syn ther U Muraena bakhlain i'U Markos tangon phak,
U thapbaiong lai kynjat bak, ka briew u pyllait dak.
U kren byrngem kyrhuh bha urr! U peit bittar sawdong,
'Manga te me, ngan ioh ia ka, nga wad ia la ka jong;
Ka mraw jong nga ba kha ha ing latuh ladie mynta,
Ka snem ba nga pangjam ka dang khadar kynta kyrta.
Myn ha u September jinjar, u bnai iam ing sheptieng.
Arngut nongkhein ki shim mynstep, lap wei Consul jaitmiet ;

Ap manga i'u Appios Klaudius, i'u kpa ap manga hi,
Hei kat uba lehbein ianga jingbitar shla ka ri,!
Baroh la triem sngap jak jar, kren kumta Markos pohia,
Triem u paitbah tang sngew sawa kyrteng Appios Klaudius.
Ba mynkata put don Basan ban kren ka ktien donbor,
Ba pynkhynniuh ia u riewspah, i'u baduk ba'n niewkor.
Ym don Lisinio's bashlur shuh, ym don Sextios hok ruh ;
Ia ki Shiphew Runar ki shnong ki tieng bad ki kohnguh.
Shiwa pat b'U Markos khlemrain un shim ia ka khynnah,
Ba, snoh iam lynniar pan iarap rtan ia U Muraena,
Mih bluit u samla Isilios n'u paitbah nongkhmihkai,
U kyrdem trait, tar la ka jain, u thap la ka shadem,
U kynud ruai, syn sied thar, h'u paia u ryngkang thiaw,
Ba tawah lai tupia nar rim, lai ki talwar sarang.
U kohnguh khlieh ia u paitbah, bad ka ktien pliah tien shlur,
U kren mehding kynsan thehsei b'u bymman u'n phrih nger :-
"Mynta hajan jingthiah ki khun, jan kpep ki kypa nongbuh,
Shinrang mynta, hei Quiritis, ne to shongmraw jinduh!
Ban kumne mo thaw ain Serbios ? Phleisnam ka Lukris briew ?
Kumne pynhiar da ka kput bah, jaid Tarkwin apot sniew ?
Kumne ki khun ki'n shetkylla sawhain ka wait u kypa ?
Kumne shu thanging ei ha ding ka kti U Skaibola ?
Ki'n tieng ki myrsiangthliew mo ia ka jaid kynrang krem sing ?
Tang h'u wei ngi'm lahshah, ngin par ha ki Shiphew ihtieng ?
Ah ka mynsiem hyndai ba khun ka bor ka Dorbar lang !
Ah ki ingjain hyndai ba pynlieh shaid u Lum Kyntang !
Riewkhlain ha ki sngi shlur ki kypa ki lengskhem:
Ki mih ha kulmar U Marshios, ki kjor Phabios sarong,

Ki beh i'U Kwingshios runar tam ryngkangpar bak sha Rom ;
Ki phâh sha ing bad ki wait khein i'u Klaudius sarong tam,
Ka umsyep jong ki ngi la ioh ngi bred than lamwir hi:
U soh ba ih hynriewphew snem u jillop tang shi sngi.
To keinnoh phi, ki kypa sarong ! Jingialeh jur lawai.
Ngi wad burom makna sepei ; ba'n laitluid lehnohei.

U nongpyrta khnang tang i'u wei um ther i'u pait u shang :
Ba'n da ia ka rangli juki ym don Tribune ha phrang.
Dohnud jong ngi b'la kynrong joit, ngam ngop ha kjat jong phi.
Spah bad khajna, khyndew bad bor-phi ioh-tyngkai sha phi.
Tyngkai ia li tupia kyntang ; tyngkai ki sawang jrong.
Ki wait, gali, ka palong, khet bad pansngiat stembyriong ;
Pynbor ba ng'in bhorti shipai, bad, tang shu kut thma hi,
Phylliew ki thiar na ki khyndew ba jliah ka wait jong ngi.
Wow ! kum u niangpur bamdkoh, bym lah tah dawai shuh,
Ka sut khlemrain jong phi mỳnta i'u baduh ka bam duh.
Ki nongkitram ki kit khaishan na ki kypa khlem kut trai ;
Ai ki krem set saja jong phi kin win kum mynhyndai ;
Khlem ding 'ba thah ka Tiber : khlem lyer 'ba shit tyrkhong.
Buh lypa ki dieng-sympat diengsong, i'u khun binong bishong.
Pynkhia bha ngan ki nar pyndait ; pynskhem ki nar byndi ;
Lyngngon ngi shah kum i langbrot jingshun runar jong phi.
'Nrei da ki dken hapoh jong ngi, bad da ki blei halor,
Wat bynrap ha ka shun runar da ka jingieit runar !

Phi'm don ki 'thei bhabriew kynjai, ki khun bakhraw kynsai
Jong ki Lyngskor, ki Pontiff bad ki sim Alban hyndai ?
'Thei samla bashia ba'n buh ki kjat ha ki lynti shnong,
Kiba na jrong gali i'u pait lyngngoh peit bein sarong,
Kiba peit khmih samrykhie rymmuin ha ki it khmih Korinth,
Ki iwbih ator Kapua, ki tyngshain ka ksiar Spain ?
Ki rhah ki'n ioh paitbhur bapli l'i jingieit thep mynsiem-
Khun kynthei baieitthiang, l'i para bad ka tnga,
Ktien ba pynjem khuslai syrpai jali ja-um jong ki,
Ki jingdohieit b'u klet shiteng ka lyngkor khia jong phi
Khmat ba bhabriew ka khun ai ba u kypa u'n at shadem ;
Ai nongleit kurim u'n kynthup ka thei sotti batlem.
Tyngkai ka sang ka jahburom, khlemrain b'ym nangong shuh,
Ba pynlong khawpud dohnud nar, ka snam jaituh ba'n pluh,
Ioh tad ngi duh jingkyrmen tdot, phi mad ka sat jong ngi'
Ynda lamwir katno ngi shlan, hangta phi'n sa iohi.
Ia ka ialam U Virginios pajih khyndiat kyrpang,
Shajan ingdoh batdemding, ba kynton snih bad ki reng,
Hajan itai i khilon, ha ba shlei, ka wah basaw,
Ha kato ka pungsboh bakhraw, ryngkoh ka wah snam shaw.
Halor, lyntang u nongshohdoh u pynthiah ka shuri ;
Shim niat U Virginios ia ka, u bsuh hapoh sopti.
Ki khmat ki la dum iongngit tiaw, u pdot la set sara,
Bad da ka ktien kru kru u kren, "Khublei ! baieit jong nga !
Katno nga ieit ia phi! ko khun! la nga kren bitar shla,
Ia phi, phi tip, nga'm long kumta, u ei ba'n dang nud tam ?
Katno ka khun ka ieit ia nga ! Katno ka iai ap slem

Ban sngew nga jam ha nengpei, nga wan phai ka thma shem snem !
Katno ka shad sngewbha ban' ih ka pansngiat shong ha kti,
Ka shim talwar jong nga, ka wah, bad ka wallam sopti !
Mynta kine baroh ladier—hooid ki rukom tynnad,
Ka suh, ka thain, ka kren dohthaid, ka kem sur jingrwai rim
'Mdon shuh ba'n diaw ha nga mih soit, ne rykhie haba nga wan,
Ba'n ap ha jingthiah u tymmen, ne ha jingtep ban iam,
Ka ing ba long kaba suk tam hapoh kynroh Roman,
Ka ing by'm ju ikwah ka spah Kapua mawlein dolan,
Mynta ha ka jingrykhie tyngshain ; ngan ioh ka dum iongjlep,
Bad ha ka sur ktien thiang jong phi, jingkynjah ka jingtep.
La poi ka por ! Khmih ba u kdew shane ka kti ka lam !
U peit ha jinjar jong phi, kum u khlieng kynrup jingbam !
Ia baroh phar, um niewkor shuh, u la bret la isih
Ha lanot i pa tang kawei ka synrang triem ba'n rieh.
Um ih ba ha ka kti nga bat kaba lah pyllait thiaw
'Thei ba lait na ka shoh ka mai, ka bynta jong ka mraw ;
Ruh ym tang ia ka shoh ka mai, laiphewjaid ka Jingsniew.
Jinglehbein sang ba phi'm ju tip, kaba phi'm ju phohsniew.
Te kdup ka ryndang nga shisien, ai doh shisien pat de ;
Mynta ko 'thei ko khun baieit, ym don lad tang kane."
Kumta rah joit shaneng ka wait, tynrah na ka krung thrait,
Ha la ka snam ka kyllon kram, tang shi kynsok iap soit,

Te, shiphang bah, jar u paitbah, u kan mynsiem u sngap ;
Bad baroh shi'khrum ka Forum kynjah kum ka jingiap ;
Shibit shiphang la khynwin jlang, u paitlang baroh lang
Ka jinglynniar kumba wan ki Volsian ha kynroh shnong.

Kiwei kiwei kiba sheptieng sha ing ki phet synrat ;
Kiwei ki phet ba'n khot doktor ; kiwei ki khyllie bat ;
Kiwei tba thied shyntur thied kti, ioh dang shu don jingim ;
Kiwei ki tar la ki jainkup, ban set ka snam ihtriem.
'Nohei ka phet, ka tba, ka set ; don ba kthangkti kat u,
Ka kti kamon ha thma Volsian ba ksaw ban pjar snam briew.

Tangih Klaudius kane ka kam, u khynniuh peitmatlieh,
U taplup khop la ka saia hadien shipor u rieh,
Ki khmat U Virginios kiew snam, u kyrbam trait u shur,
U rah ka wait sha jrong ha khmat, jingshong-bishar u tur.
"Ko nongshong ha ka dum dujok, ki nongiap nongwadkput,
Da kane snam baieit nga kyang, leh hok ia ngi arngut;
Kumba leh u Klaudios ia nga bad ia ka khun jong nga.
Leh lem h'U Appios Klaudios ha ka jaid ka kynja !"
Kumta kren u nongpyniap-khun, u phai, u leit noh bak ;
Nyngkong u peitmatliaw shua ha kaba thiah ka met ;
U kyan, kyrhuh, kyrhuh sngewtriem, sa jam jat bah pynstet,
U jam pyngkhat ka jaka iew sha ka Phyllaw Kyntang.
Kynhied thrain U Appios Klaudios : "Kem im, kem iap ia u !
Shiphew hajar pound tama ba wallam ka khlieh jong u"
U khmih ha la ki nongbud ; ym don ba kohnguh shuh.
U khmih ha la ki palwan ruh, ki sngap jar, ki khynniuh.
Bad kat b' U Virginios u iaid, ka lynti ka laid hi,
Ba u paitbah sha diang sha mon u ran pyllait lynti.
Bad u la poi beit sha la ing ka ing lanot sangsot,
Pynher sha len ki'n tip ba ha Rom jia kane ka sat.

Hamar kane wan shlei u pait baroh 'lawdong lawkun.
Na surok bah bad lynti shnong da jiwar bah khyllun;
Khroi sawdong jong ka met ki ia don ki briew ba ap
Kita ba jan taw ba-ieit tam jong ka nongiap.
Ki wallam ka krong, bad ki tawah 'bun pangsngiat syntiew,
Mian ki khyllie ia ka, bad biang biang ki rah kyntiew.
Ka khmat Appios Klaudius long ka khmat ba tla ihbein,
Da ka sur kren khraw u kren. "Phi ia boi alu kein?
  Ki'm ia don jingtrei ha ing ba ki wan makia shane?
  Pynkhuid! palwan ka jaka iew, ia ka metiap shimnoh!"
Ka sur kane ka ktien sngewsih bittar kam put win jam;
Hynrei ka bynniaw u paidbah tang hapoh ka shu ngam,
La kumba win kynbur ka suin hakhmat ka 'langthari,
Ne kumba ud u ksew runar ba kynditrot dang khie.
Kumta ioh hukum ki palwan, ki riewtrei jrong bad ksah,
Bad la ki wait ksah ding bynrap, ki hiar sha u paidbah
Ki 'riewtymmen ki bl'a iohih ka sngi ka pop jinjar,
Ba kim iiw ih ha Forum kat kata ka win kulmar.
Ki iam lynniar, ka tim ka tla, kyrhuh sngewsih bad shun
Sngew haduh lum Pincian, lynded Khyrdop Latin.
Hynrei khroi sawdong ka met, ki ia don ki briew ba ap
Kita bajan tam baieit tam jong ka nongiap,
Ym don ba iam, tang ka daitbniat, pasiaw bad pynran khmat
Tang ka lynthaw pynkhein ben, ka kyndong jain artat.
Donbok ba palwan ki'm lah phrung shaduh bathiah ka 'thei
Hynrei te baroh ki khadar la lyngkhot lyngkhai ei.
Bha ba ki la kynran dien, bad snam ba tuid na khlich,
La sdie la wait lyngkhot lyngkhai, jain nep tuma tuma.
Appios Klaudios u kyrmit bniat, na-ngiap ka snam la ryben;
Laisien u khawoit da ka ktı, laisien u kyrda kren;
Laisien Forum ka shad lyngshung, sngew shyrkhei ka jingilew;
"Peit, peit, ka dum! ka lei, ka da 'rapjot ha nurok ksew!
Me ba wad mraw da ki kynthei shim shua da ki rangbah.

Tribune ! Hurre Tribune ! ki Shiphew Runar shua ktah !"

Te niaj, la khah, kumba hap phria, sawa jingsiaw na suin,
Maw it bad maw, bad sawa palt, sawdong ka shuki siem:
Bad la U Appios Klaudios jingtieng khynniuh la kem ;
Namar Appios um ju khaweit lait tang ia ka niamrem.
La ki ing khraw kim leit ia ngi, leh hok, ia ki ngi dei,
Ba ki ing khraw la kit hok ha thma, shu lait noh tang kawei.
I'U Caios nong Carioli, jingjop ne jingbakla,
Ia jingkput, jingmap jong u, ngin iai rwai tamasa.
Lor ryndang Gaul bad Tuscan, lyngkor Furios kan iai shong ;
Bad Rom kan iai thungsiem ia u, jong u hi ka sngew-krong.
Hinrei lynter ha madan thma Klaudios u khynniuh rieh,
U kylla rong kum 'thei samla tang ih ka wait bad stieh.
Ki risa kmen jop thma Klaudios ki tang hapoh la shnong;
Lyngkor Klaudios nongwei kam shlan ka ban tang la ki jong.
Cossos, u rynsied beit tang na khmat, kum u miaw-wa
Fabios, u tur kum kwang pyrshah nongbehmrad ba kynha ;
Hinrei Klaudios buit tuh, u mynleh-dom-iapeit-matlieh,
U phet n'u ba iakhun, i'u ba phet ba kynha shrieh.
Kumta ka jia i'U Appios, tang her ki maw na jrong,
U Kiuh, u par, u kyrjiaw kti, u thap ia la lbong.
'Nongbud basbun, palwan bahok, yn dkhat lyngkhot ia nga ?
Phet sha ing ! Na ba jan, synran bha ia nga mynta.'
Kaiba u kren bad peit sawdong matlieh da jingsngew-triem,
Saw palwan khlain pynshah ryndang hapoh ka shuki siem,
Phraphew nongbud sha kamon, bad phraphew sha kadiang,
Kyndong kti ban ialeh, la wait bad diengduh synrap riang.

Hynrei la khlem diengduh ne wait bittar shla jong u pait,
Da buit bad bor ki lam l'u siem, u lait ruh da ka suid.
Paitbhur khadar sien tur sha u, sansien ioh tan sopti ;
Shu lait tyrma un ioh khie khlieh, shisien ki ioh kmah kti:
Khamjur shuh ka kawang maw, khamjur ka pyrta shla—
"Tribune ! ngin trei ki Tribune !"....Nunglam ka jingpyrta ;

Bad ka shuki pangah kum mustul bad ki lama kad,
Ba Adriatic napoh 'eriong mihngi ka kyndiad:
Haba gad Calabria ki jah, hapoh lyoh thmam una,
Bad Thunder-Cape khraw la tap, jingkah khmat ba jong jingum

Shi maw dei i'U Appios na shyntur, shi maw na trai shnong;
Bad shua b'un poi lum Palatine, da pangnieng u iwait dor.
U khi-lai-nuid, ba ju pynieng khlieh da ka jingsngew-mong,
Mynta, kum buaid, nguh ngun, u padat kyrngung kyrngong ;

Bad haba shakri khlain ki wallam ia u ha tyngki
Khmut khmat jong u kum lyngkhot doh da snam b'la det b'la mong.
Kum Appios ha kata ka sngi, h'u ksiew jong u kumjuh
Blei phah ha Rom kane apot, shah ngan lei ioh ih ruh

* * * *

LYNNONG XVII

VIRGINIA

Ka jingkhung ka bym kynthup lang bad ki jingrwai thma kan ai ka jingmut ka bym jahai ne ba bakla ia ka mynsiem ka ballad (jingrwai poitri) barim na ka ktien

Latin. Ki Patricia ha ki shispah snem tam hadien ka jingpynhiarkhet ia ki siem ki la bat ia ki kyrdan ba ha khlieh duh ha ka kam shipai. U Plibeian, wat la, kum U Lucius Siccius, la burom kyrpang ia u namar ka jingshlur bad ka jingtbit ha ka thma, u lah ban shakri tang ha ki kyrdan ba kham poh. U nongtem nongrwai, namarkata, ba kwah ban kynmow burom ia ka jingrisa jingjop myndai mynthai kari jong u. u lah da kaba eh ban pyndonkam da *kiwei-kiwei pat lait na ki riewshlur Patricia*. Ki riewthma ba la shon ha ki artylli ki jingrwai ba sha khmat, U Horatius, U Larsius, U Herminius, U Aulos Posthumus, U Aebutius Elba, U Sempronius Atratinus, U Valerius Paplicola, ki long baroh na ka lain ki nongsynshar ; bad u poet ne u nongthaw-jingrwai, uba rwai ki jingrwai iaroh ia ki, la ka jingsngew jong u shaphang ka kam-sain pyrthei ka lah ban long kaba kumno-kumno, na ka jinglong tyniai hi un kiar katlah katiai na kaba ktah mat iong ia ka jaid bynriew ha kaba kita ki don bad na kaba pynphalang ia ki rukom pynjaid kam kiba la kyntiew ia kiba kum kita ki briew ha khlieh jong u pait jong ka Jingsynshar-lang.

Hynrei don ki rukom thaw jingrwai ha kaba ia ki ing baheh-bahain, khlem da pynpoh, la leh ne kren don akor katta katta. Ym don ki bynta jong ki jingiathuh-khana barim ka Rome kiba long khambang khamthiang da ki rong sur jingiwai ban ia kito kiba la iathuh ia ki jingialeh ba jlan hapdeng ki ing ba la ailad ai kabu bad u pait-bhur. U pait nong-hongshnong jong ka Rome ka la long, naduh ki por mynhyndai ba la pynsaphred da ki rukom hiarpateng ki jaid kiba da shisha, da kaba suk la pyniasoh lang pat haba dei ban ialeh pyrshah ia u nongshun uba na bar la ka ri, hynrei kiba buh ing-tyrkhong uwei ia uwei pat haduh bun snem. Hapdeng kito ki jaid, don ka jingpyniapher kaba kham dunaber ban ia kata kaba ha Venice. Ka la pyniapher ia ki dkhot ka Dorbar Bakhraw (Great Council) na u pait u hajar ka ri. Ha ki katto katne bynta, shisha u lain uba pyniapher ia U Icilius lane u Duitius na U Posthumus ne u Fabius u kham paw shai ban ia uta uba pyniapher la u maswa ka lieng kynda na u pilot ka

jhaj thma. Ha Venice ka jingiapher ka shu long riewdum bad riewshai. Ha Rome ka long barobor riewdum-riewshai bad ka niam ka rukom.

Don lai tylli ki daw kiba kongsan eh ba ki Plibeians ki ud bad kita ki long :—

(a) Kim lah ban kiew sha ka kam bishar ba hakhlieh eh ;

(b) Kim lah ban ia don bynta ha ka khyndew ka shyiap u khun u hajar :

(c) La khein khyndew thala ia ki ha ka liang ka jingiakut iateh ba dei ia ki tyngka pisa.

Ka khun ka khet ka bishna ha Rome ki dei ki khuu ka lak ka putit ; bed ki shna bad bud ia ka ain tang na ka bynta la ka jong ka jingbit. Kumto ka jingiadei hapdeng u nongai bad u nongshimshah la shu jhulum da ka jingiadei hapdeng u nongjop bad u nongshahjop. Ki riewkhraw ki bat ia u ba bun u ba lang da kaba aisut ha ka sut kaba heh. Ka ain jong ka ram ba la shna da u nongairam, na ka bynta ban iada ia u nongairam, ka long kaba shyrkhei ia kaba la tip hapdeng ki briew. Ka jinglaitluid bad wat ka jingim jong u nongkitram ki long ha ka jingisynei jong ki nongkhaii tyngka Patricia. Ki khun ki kylla long ki mraw namar ka nusip sniew ki kmie ki kpa jong ki. Ia u nongkitram la set along, ym ha ka phatok paitbah bad hapoh ka jingsumar bym da niew shilliangkhmat jong ka sorkar, hynrei ha ki ing ba kyrpang jong u nongairam. Ki jingiathuhkhana ba sang-sot la iathuh shaphang kine ki slung. La ong ba ka jingpynshitom bein ba kynja mrad ka kynrei eh ; ki diengsong, u kynjri bakhia, ka jingbam ba shidana la pyndonkam ban pynshitom bein, ym namar ka pap ei-ei, hynrei namar ka jingkyrduh ; bad ba ia ki shipai bashlur, ia ki shadem jong ki, ba la tap da ki sohkhliang dien wait badonburom, la tap shuh shuh na ki budlum jong ki da ki dien sympat bajylliew jong ki jingaisut baheh bahain.

Ki Plibeians la katta ruh, kim long eh khlem hok shuh hapoh ki ain jong ka ri. Naduh ki por barim bajah la shah ia ki ban ia don bynta katto katne, ha ka kam sain pyrthei. La kyntiew kyi teng ia ki ha la ki spah snem, la shah ruh ba kin ioh bynta shibun wat la ym kat kum ka jingbun pait jong ki ha kaba pyndep ia kito ki kam badonburom na kiba ia ki hi la khanglad, kumta ka kyrdan jong ki la sriem eh bad ka jong ki Irish Catholics hapdeng ki snem 1792-1829. Ki Plibeians ki don ruh ka kabu ban thung rangbah man ka snem ia kiba ki khot ki Tribunes, ki bym da don eh ka jingiadei ba iajan bad ka sorkar jong ka Spah-ba iadei-Lang (Commonwealth), hynrei kiba da ka jingiadei jingkiew kyrdan, ki la ioh ka bor kaba palat kat ban long ki Consul bad Dictator ba skhem jingmut katta katta. la U Tribune ym lah ban pynbha, u lah pat haman la ki kam ban long diengpyngkiang.

Haduh pallat shispah snem hadien bala pynlong ia ka riti ka jinglong Tribune, ka Jingsynshar-lang (Commons) ka la ialeh kat ba lah ban pynduh ia ki jingud jingkhnium kiba don hapdeng jong ki, bad hadien jong ki jingiatan-sai-tyllai ba bun, ki la iohdong pynban ban pynjem khyndiat-pa-khyndiat na ka jingsynshar ki khraw jaid baeh ryndang (aristocracy). Ha kaba khadduh, ha ka snem 378 jong ka nongbah, baroh ar ki seng ki la ia sei lut la ka buit ka bor ha ka jingialeh iakut-iawai (desperate conflict). U Tribune ba pawkhmat eh, U Gaius Licinius, u la tyrwa lai tylli ki ain ba sah kynmaw ia kiba la khot da ka kyrteng jong u, bad ia kiba la thmu ban pynduh ia ki lai tylli ki jingsniew kiba ki Plibeians ki ud. La kyrshan ia u da u paralok ba stad, baskhem, bad bakhlain jong u, U Lucius Sextius. Ka jingialeh ka la long kaba shyrkhei tam ban khmih lyntu ba kan shu kut ha kano kano ka jaid-bynriew khlem da ieng da ka stieh ka wait. Lada kum kata ka jingialeh ka la shla ha kano kano ka nongbah Griik, ia ki surok baroh yn tap da ka snam. Hynrei wat ha ka jingkhiebhur ka jingiapait, u Roman u bat ia la ka jingtipbriew, ban burom la ka ain, ka jingjem mynsiem jong u na ka bynta ka jingim la ki para ri. Man ka snem ia u Licinius bad U Sextius

la jied biang kum ki Tribune. Man ka snem lada dei ban shaniah ia ka jingiathuhkhana kaba hiar pateng sha ngi ki iai sei katba don ka bor, ia ki lad ban pynsangeh ia ka atiar trei kam ka sorkar. Ym lah ban jied nongbishar ban shong ha ka khet, ym lah ban pynlong jingniew ia u phud u pyrton. Ngi tip tang khyndiat eh ia ka hima Rome ha kito ki sngi tang kat ban shu tharai kumno, ba ha kito ki por ka jinglong ba khlemain ba slem eh, ka jinglong jai-jai ka la synshar bad ia ka hok babiang la pyndep hapdeng u briew bad u briew. Ka jingiashunthlongmluh thlongsying ka la long pallat hapdeng kine ar tylli ki seng. Ka jingpynkhih shongshit, ngi lah ban tharai, kan jin da la long khluit kham pallat ha ka jingiajied Tribune thymmai kaba man ka snem. Ha kiba kum kine ki jingjia ngin ym da artatien eh ba ki jait bahch bakhraw kin leh kat badon ki lad baroh, da ka jingpyntieng bad ki jingkhroh ban pynpra ia ka jingialong kawei ki Plibeians. La kumno kumno, la shem ba ia ka jingiatylli ym lah ban pynpra. Ha kaba khadduh ka hok ka la ieng rasong. La jop ki ain U Licinius. U Lucinius, U Lucius Sextius u la long u Plibeian u ba nyngkong ban long Consul (Nongsynshar Rangbah), bad U Gaius Licinius u la long uba lai.

U soh jong kane ka jingkylla u la long ka jingsuk bad jingkmen. Ar tylli ki spah snem jong ka jingdap kyrhai, ka jingiasngewthuh jingmut bad ka jingjop thiaw ki la bud hadien ka jingiapynabeit jong ka jingpyniasuk pat. Ki briew kiba kynmaw ia ka Rome ba ka don hapdeng ki thma-rit thma-ria kiba dang lah ban iohi ia ka Capital (Ka Iingdorbar ka Parliament) ki la im kein ban iohi ia ka kynrad jong ka Italy. Katba ki jingtlot jong ki Plibeians ki nang bteng, maka pat da kaba eh ka lah ban ieng skhem, pyrshah ia ki Volcians bad ki Hernicans. Katba ia kito ki jingtlot jong ka la nang weng noh, kloi katta hi ruh ba ka la nang tlot ban iaieh wat bad ka Carthage bad ka Macedon ruh.

Hamar ka jingialeh bajur jong U Licinius, ki poet jong ki Plibeians khlem artatien kim shym la sngap nòh jar, wat ha ki por mynta ki phawar kim shym la long khlem

ka bor ha ki kam paitbah; bad ngi lah namar kata bak ringnia ba, ha ka seng ka bym shym la tip ia ka thoh ka tar, bad ha kaba wad ki kot ruh ki niar eh, ki phawar danda biria 'bad ba ring jingmut kin jin da la pynmih ki soh kiba kum kita katba ngi lah ba la pynsham jingmut ruh byrngut byrnget. Ka long kaba shisha ba ki poetry kynthoh ki long jyllei eh ha Rome naduh ki por barim bajah. U nongkyndong ba im sha jngai na ka jingsynshar ka sorkar, bad u bym da ia don bynta shibun ha ka jingiaiengliang, u pynshong ia ka jingiashun ingmakhir jong u tang ha ki kyntien khor U Fescennine. Ki phawar pharshi jong ka nongbah, khlem artatien kiba da pallat eh hi kein; bad ia ka sni jong ki la shem la sngew da ki riewdonburom. Namar ha ki Khadar Miej, naduh shuwa ki ain Licinian. la rai pynshitom jur ia u traishnong uba shna ne uba phawar ei ei kaba siat ia uwei pat. * Ka jingrwai pharshi ka long shisha tang kane kein ka jingthawktien ha kaba ki poet Latin na kiba ki jingthoh jongki ki la wan sha ngi kim long tang ki nongtynneng ia ki rukom nongwei; ka long namarkata tang kane ka rukom jingthaw ktien ka bym don ba nang bad ia knieh buit. Kan long namarkata kum ki jingiathuhkhana sngewtriem jong ki, ka jingiathuhkhana biria, ki jingrwai jopthma bad ki jingrwai marangthing kiba long kum ki jingthung ha ki iing thung jingthung ba la pynsyaid, ba, namar ka jingtrei minot bad buit bad bor, ka ai pynban da ki soh kiba khyndiat bad bymbha. Ka long kaba btet bad ba dap da ka umrmiew, bad na baroh ki kynja umsoh ba ka lah ban pynmih lah ban sngewthuh ia ka jingiapher ka ingmad jong ka sboh Ausonia. Ka 'jingrwai pharshi' ong U Quinctilian da kaba sngewsarong 'baroh ka dei ka jong ngi'. Ka jingrwai pharshi ka mih, ha ka jingshisha, na tynrai ka jingpynlong ia ka sorkar Roman bad na ka mynsiem u nong-Rome. U Licilius u la long u nongrwai pharshi uba rim tam uba ia ki jingthoh jong u la burom ha ki por jong ki Kaiser. Hynrei bun snem shwa ban kha ia U Liciliur, ia U Neabius la bret shapoh phatok, bad la ap ia u hangta da ki jingpyrkhing kham khyllah na ka bynta ki lain ba kthang da kiba u la ktah ia ka iing Caecilian

---

* Tusc. iv-2

badonburom, Ka sap bad ka mynsiem jong u nongrwai pharshi nong-Rome ka la pynkhie im pat ia ka jinglaitluid ka ri jong ki bad ym shym la pynduh thiaw ia ki da ka jingsynshar lah duh ki patsha Rome. U Julian bad u Fabian. U poet uba la iathuh ia ka jingiathuhkhana ka khasnad Domitian, u la long u nonghiar-pateng hok jong kito ki nongrwai iatcm-iaput (minstrel) ba la klet noh bad ki jingrwai jong u ki la pynkhie im pat ia ka Jingsynshar Paitbah badang lung.

Kine ki nongtem nongrwai kumba la kynthoh U Nieburh, ki ihmat kumba ki iaid ha ka liang u paitbah. Ngim lah ban bakla shibun ban tharai ba ha ki khep ba eh jong ka thma u shnong u thaw, ki pyndonkam ialade ban thoh ia ki jingkren ba khor bad basniew jong ki Tribune, bad ha kaba kynton ka jingkrenbein ia ki nongialam jong ki jaidbakhraw batri. Man la ki jingduna ha ka jinglong-briew, man la ka jingkren thad lad, man la ka nam sniew ban pynjahburom ia ki baheh-bahain, katba don ka lad yn pynsngew paitbah bad yn nangpynheh shuh shuh. U khlieh ba donnam jong ki jait ba khraw, U Marcus Furius Camillus, u lah lehse ban long shiteng shiliang, ba la iada da ka burom u niuhlieh jong u bad da ka jingkynmaw burom ia ki kam bakhraw jong u ha ka hima. Hynrei U Appius Klaudius Crassus um shym don kum kata ka kabu. U long ba la hiar pateng na ka lain babun bajrong ki kpa tymmen ba pawnam ha ka liang ka jingsngewmeng bad da ka jingehryndang ha kaba ki la ieng ialeh pyrshah ia baroh ki jingdawa jong ka lain ki Plibeians (ki baduk ba-suk bad ba hap shong mraw). Katba ka kam sain pyrthei bad ka rukom leh rukom iaid jong ki Claudian baheh ba hain ka la wallam halor jong ki ia ka jingiashun paitbah ba shyrkhei, lapynrem ba ki don ka jingduna, lada ki dei ban iaroh ia ka jingiathuhkhana ka Rome myndai, ba ki duna ha ka jinglongbabha kaba lada dei ha ka por ka jingsynshar ka ain shipai, kan biang ban da na shibun ki jingleh palat. Ki khlieh jong ka ing ki imat kumba ki long pnah ktien, kiba la mlien ha ka kam shnong kam thaw, kiba la nang la stad katba kum ka juk jong ki hi, hynrei ha ka thma kim paw eiei ba ki tbit ne ba ki shlur. Katto

katne na ki ki imat kumba ki sngewthuh hangno ka jingtlot jong ki ka shong, kiba haba ki shim ia ki kam ba ha khlieh tam eh, ki shim ia ka jingsynshar poh ing kum ka bynta jong ka jingsynshar paitbah u shnong u thaw bad ki iehnoh ia ka kam kynteit shipai ha ki paralok jong ki. Ja uwei na ki la pynshet bad ka kam shipai hynrei u la rem jahburom artat thiaw. Ym don uwei na ki ia uba la pyndonburom da ka jinglehrisa. Uwei ruh na ki um shym la ioh leit hiarthma, kum kito da kiba U Lucius Quinctius Cincinnatus, U Titus Quinctius Capitolinus, U Aulus Cornelius Cossus, bad nalor baroh U Camillus bakhraw, ki la thied ia ka dohnud u paitbah ban burom ia ki.

Hamar ba dang shit bha ka thma Lincinian, U Appius Claudius Crassus u la pynpaw khmat ia lade da ka jinglah bad jingjur da kaba u la kren paitbah pyrshah ja ki arngut ki nongialeh-pyrshah jong u. Uba kum uta namarkata un long ka skum ba bit eh ia ki nongrwaipharshi Plibeian, lym kumta kin nym da la ioh dong ban nishan ia u.

U kparad jong u ba la kyrteng kum ma u hi, Appius Claudius u la pynsah ka nam ba sngewjli kum uta U Sextus Tarquinius. Une U Appius tynmen u la long Consul (Nongsynshar rangbah ki Rome hyndai) pallat 70 snem shua ban shna ia ki ain Licinian. Ham.r ka khim khait ka jingsngew paitbah u la pynioh ia lade ka jingmynjur lang ki Commons (ki ingdorbar paitbah) ban pynduh noh ia ka jinglong Tribune, bad u la long u khlieh jong ka dorbar ki shiphew ha kiba ia ka jingpyniaid ia ka hima baroh kawei la shaniah. H.dien khyndiat bnai ka jingsynshar jong u ka la kylla isih khait.

La rong noh ia ka da ka jingbitar shla bym lah pynjem shuh jong u paitbah, bad ka jingkynmaw ia ka ka la iai pynsngew-ingkhong ia ka nongbah baroh kawei. Ka daw jong ka jingkyllon kloi lan jong kane ka jingsynshar ba ijli la ong, ka long na ka jingpyrshang U Appius Claudius ban pynjot ia ka jinglongsotti ka khynnah ba bhabriew na ka ing baduk-basuk. Ka jingiathuh-

khana ka ong ba U Decembir (u wei na ki 10 ngut ki nongsynshar) ynda haba um lah da kaba pynbam tyngka ne da kaba khroh ieit, u la sdang da ka kam lehbor. U khraw pohjaid ka jaid Claudian u dawa ba kata ka 'theisamla ka dei ka mraw jong u. Ia kane ka mukotduma la wallam ha khmat ka kachari U Appius U nongbishar ba bymman, da kaba bein pyrshah ia ki sakhi bashai bha kdar, u la rai pynksan pynban ia uue u nong-dawa. Hynrei u kpa jong kane ka khynnah, u shipai bashlur, u la pyllait ia ka na ka jinglongmraw bad ka jahburom da kaba tynrah tari ia ka namar u klongsnam hakhmat ka Forum hi baroh kawei. Kata ka apot sniew ka la long ka dak jong ka jingbthei ia kaba u paitbah u lapun. Ki shipai bad u nongsor baroh ki la ieng shi syndon, ia ki shiphew lapynkhein noh; ia ka jinglong Tribune la seng thymmai bad U Appius u la iohlait na ka kti jong u jyllad (executioner) tang da ka jingpyniap jubor ialade.

Lah da kaba eh ban artatien ia ka jingiathuhkhana kaba dei iaroh eh kaba iahap jingmut ia baroh ar ia u nongthaw jingrwai bad u nongialam jong u paitkar, yn ioh knieh pynban da ki nongtem-nongrwai (minstrels) kiba la shun ingkhong pyrshah ia ka ain Patricia, pyrshah ia ka kur ka jaid Claudian bad khamtam eh pyrshah ia u khun u ksiew bad ia uba la shu sin kyrteng kumta uba budnam eh U Decembir.

Khnang ba u nongpule u lah ban thew ha ka pylla bahok ia kine ki lyngkhot lyngkhai jong ka jingrwai ka Virginia, u dei ia lade ban mut ba u dei U Plibeian u ba dang shu lah ai la ka jingjied ha ka kynti kaba ar ban jied ia u Sextius bad ia U Licinius. Ia baroh ka bor jong ki Patricia la sei lut ban pynkyllon ia kine arngut ki khlawait jong ki Ing-Dorbar Paitbah. Man uba kyrshan Posthumius, Aemilius bad Cornelius ki la ia ksaid dohiap ban pynmih ia la ka bor. Ia ki nongkitram la pyllait noh na ki ing byndi tang ban ioh vote pyrshah ia ki briew ba kyrshan paitbah; la pynap ki nongkynshi kyniiw ban pynthut ia ki nongialeh (Candidates) ba mon eh u paitbah; U Appius Claudius Crassus u la nang kham kren pnah

da kaba tyngeh; hynrei baroh ka long lehnohei; ka la long ka kynti kaba san da U Licinius bad U Sextius ki la ring lut ia u paid; ki kam ki jam ki sahngeh; la wan ka jingiajied: ki Plibeians ki la bah halor ki tyrpeng jong ki ia ki arngut ki khlawait ka jinglaitluid lyngba ka Forum.

Hamar kane ka khyllipmat la pynbna ba u nongthaw jingrwai (poet) ba pawkhmat u nongkyrshan ba shitrhem jong ki Tribune u la thaw ka jingrwai ba thymmai, ka ban dung lyngba ka dohnud ka jaid ba khraw-batri ki Claudian. U paidbah u la ia lum sawdong ia u bad ki la phah ia u ban pule ia ka. U ruh u la kiew halor ita i jaka ha iba, katba kum ka jingiathuh pateng, ia ka Virginia, pallat ia ka hynniew phew snem mynshuwa la kem da ka kutni u Appius bad u sa sdang la ka khanatang.

———

XVIII

U SIERLAPLANG (4 Lines)

Ia kane ka poetry I pa jong ngi I la publish shisien ha u bnai December 1891 ha ka kot khubor Khasi kaba kyrteng "U NONGKIT KHUBOR." Ka kyrta jong kane ka poetry namarkata ka la long 75 snem.

H. JAMES THAM.
2.5.66.

'U SIRLAPALANG'

1. Katno ka jingpangnud ka kymi !
Katno ka dohnud ka pang !
Haba l'u khun baieit phrangsngi,
Jia nusip U Sirlapalang.

2. Jingiam ka kymi jong u 'hyndai
Ki sawa ha ryngngi "Shillong",
Bad ki ummat ksiar khlem kut trai;
Ki la tlot ha "Khyndai Umtong",

3. Tang ki ktin pait dohnud jong ka,
Ki dang sah ha u khun bynriw;
Ia ki pateng-la-pateng la iathuh khana
La buh niam buh rukom iam-briew.

4, Na lum-sha-lum, na-them-sha-shem,
Ka Sir ka ialam 'la i khun;
Ka wad u 'langlung, ka wad u 'langjem
Da shyrkhei de ia ki nongshun.

5. Bunsin shalor lum ka ialam;
Bunsin sha ki wah bad ki nur,
Ka 'lam na rai-eh ka 'lam na rai-dam,
Ban iehnoh hi marwei kam hun.

6. Hateng la i khun ka pynthiah
H'i jaka ba la wad shitom;
Pynban la kynjah k'am lah b'an shaniah
Ioh nongshun bym iohi u don.

7. Hateng ha ki jaka dymmiw,
Ha ki phlang ba jyrngam bad ba ni,
Ha bymdon dinjat mrad, ne briew;
Ha rih ha bym don ba lah iohi.

8. Hajan ba thaw skum u Lyngtriang,
Haba phuh bha u 'tiw japang;
Na kaba iohi hajar wiang-ing
Harud um bashang u risang.

9. Hangta la tyngen la s'hngain shisha,
Lym imat ryngkat sniw shibun
Hir-hir ka syir ioh kin poi ki jingma
Ka pynthiah sahnud la i khun.

10. Sumar ho khun mynta kynmaw
Jingsneng ka kymi jong phi to sngap
Ha ka shi-hajar sngi phi lait mynsaw
Hynrei ha ka shisngi ban iap.

11. U khla u don ki bniat ban dait
U mynth'na u don ki reng;
Hynrei ha u khraw bor nga'm lah lait,
Nga pynshah beit la ka ryndang.

12. Mynta te bud ia nga to bud,
Ngan ialam shano wat kylli,
La sha lyngngam kynsha dum bad bymnud
Nga la tip hi ma nga ka kymi.

13. La biang ka jingsumar ka kymi,
Na dang rit haduh ba'n da san;
Ma ka ba la bysa pynsan bad la ri
Ma ka ba la ialam hajan.

14. Hadin-hadin ynda bun ki sngi,
Ka khymih 'lu khun ka i shyngaìn,
Ba la poi ki sngi ba un sa sumar plì
Ba un da ruh ia ka na ka rain.

15. Na ri sangam ki la kynriah
Ki la kiw sha rilum ban ioh shong
Ba i'u 'langkhain u 'langniuh ki la ngiah;
Ki wan kiw sha "Khyndai Umtong"

16. Ha sngap mei ki pyrta nga sngew
Ba khynwin sharum bad shaneng,
Kita ki ksew ki kyrkait leh ki iw,
Ia ka din mynta ba ngi ieng,

17. Shisha ko khun nga iohi ki sum,
Ba thaba sha-kadiang sha-ka-mon;
Nga ih kitai briw ryntih bad khnam;
Iaphet iap nangne shi syndon.

18. Ki leit ba'n wad i'u khun marwei,
Hangta u khun ka iuh jiutang ;
Ban wad ia ka kyput ka dum ba la raì,
Da ka hukum ki 'lei Shillong.

19. "To khang" "to khang", ki ong ho lok ;
Ngi la lap hangne hei la biang ;
Haba la pynnoh u 'namblei ka hok
La kyllon U Sirlapalang.

20. Lashai mynstep kam shem l'u khun,
Ka shem tang syrwet bad ka snam,
Ka lynniar kthang hangno u la don
Ka i utai la bah ha rynsan.

21. Nadin ka bud ia u paitbah,
Ba risa kynhoi bad ka kymen ;
Ka iohi l'u khun halor ki la bah ;
Ka shongkhop ban iam bad ban kren.

22. "Ko Sirlapalang ba nga ieit
'Ko Sirlapalang to wan phai;
Sha la ka kymi kaba ap tangshibit
Tang ban syrpai ki kti to ai",

23. La ieng lyngngoh u paid byllin,
Haba iohsngew ia ka ba iam;
Kim nang jam la ki kyjat, la kyrtiangdin
Ki bynshet noh ka rynsan kram.

24. "U la bam sa u 'nam sarang;
Ka la bam sa ka 'tih pongdeng;
Hangne ha ka muluk nongwei shiphang,
Phi wan bret ei ia la ka rynieng,

25. Shano phi la leit mynta khun?
Hangno phi la shem jaka?
Phi iehnoh la ka kymi pukir phi hun,
Hangne ha ka jinjar suda?

26. Nga la ong to bam da u khah u lyngnai;
Ynnai u jangew u jathang;
Phi ong shaba dem ka mon wat khuslai!
Ia kiw sha ryngngi Shillong,

27. La rai u Pasoh u mawsir-blei
Ha phi Sirlapalang ki ong;
Me la iuh ia ka dum ka shi-pung kti;
Wat kiw shuh ha ryngngi Shillong.

28. Nga ong khun wei ki ong kumta,
Ynnai kaba bam bang kaba thiang,
Iaphet na kane ka muluk mynta,
To ngin kynriah noh shilliang,

29. Phi ngeit 'tin sneng jong nga ka kymi,
Phi la iehnoh ka ri kaba eh;
Ngi la bam da ka lung ka pashor hi,
Bad da u 'langkhain u langniuh.

30. Dap shemsnem phi kylla jiwtang ;
Nga ong phi bijar aiuh khun ?
Phi ong ka palung ka pashor nga'm bang ;
Ngan syllad I hormot ka dum,

31. Ki la sei u 'nam sarang khun
Ha ka synjuk u s'im Kamar
Ba la bam ka pomai ka jong ka dum
Phi la kyllon ha ka bishar.

32. Mynta ki jingkyrmen bathiang
Jingkuah sliang kane ka jingim .
Bad ki khyrdop jingsuk jong nga la khang,
Lait sa tang ban pynhiar mynsim,

33. Ong shi kyntin hangno phi don
Khubor ha ka khlieng ka tyngab ?
Nga'n her shi khyllip ka khmat nga'n sa wan,
Nga'n beh kat haba nga'n ioh lap.

34. Naduh ka sngi ba phi dang buin,
Haduh ka sngi ba shaiong hynnin,
Nga dang kynthup ha la ka shadem ko khun,
Hynrei phi kynthet noh dadin.

35. Nga lah pat ma ban iashem bad phi,
Lada ngan da iaiwad shitom ?
Lane lada ngan ioh tyba da kine ki kti
Hynrei tang da kine ki shkor ngan ioh sngew ?

36. Ah hangno uba stad ba nang,
Ban iathuh khana shi kyntin,
Ban syrpai ka dohnud jong nga kaba pang
Ban dang iashem pat hadin ?

37. I'u tiw japang bad i'u tiw hattem ;
Bad i u 'tiew la-lyngngi-pep-shad ;
Shiphang ka pyrthei ia ki ka iam
Hynrei ki ummat dang ryngad.

38. Ah suk kita kiba kyrmen,
Sa shisin ban iashem pat,
Bad ia kiba leit bathoh nasla ing
Bad kiba ngi la shong ryngkat,

39. Kein noh kito ki sngi khein-nar,
Kiba nga la khein tap khlem myntoi
Kein noh ki jingkyrmen duh ei la war,
Ka sngi ba jinjar ka la poi.

40. Kito ki sngi khuslai jong nga
Kiba nga iohi ngan jngai noh
Kito ki jingkyrmen thewei thala
Kiba dang hynnin nga dang ioh?

41. La dir ia ki baroh shisha,
la ki nadong shadong la dir
Ngan sa lum ia ki baroh khoit mynta,
Ban lei ngam bred kum ka synrum.

42. Nga ih ki sngi jingsuk la kitai
Ki iakhlad lem bad phi kumjuh
Nga kyrtiang dia la ki khmat nga U Khublei
Baroh kein noh nga'm donkam shuh.

43. Ngan wir sha lum sha wah ko khun,
Ngan wir sha rai-eh sha rai-dam,
Khyllait ka khymat jong phi karta dep,
Dur ngan shang sha ki khlaw ngan iam.

44. Balei ba ki snem kin tyllep ia nga,
Kin sait ram ki ummat umpung?
Ban klet ia ka don ka rynieng jong phi,
Haba ryngkat bad phi ngam ioh shong.

45. Ngan phai nangne ban leit sha la Ing.
Ban ieh noh ia kine ki lum,
Ba'n phai sha ki khlaw berim nga'n sa ieng;
Hynrei ym bad phi pat ko khun.

46. Slem ngi la shong lem nga kynmaw,
'Nrei ah jingkynmaw stet mynta;
Kumba bayka leilih shai pher dum tiaw
Nga ioh khymih la u khun jong nga.

47. Nga phohsniew mynmiet nga iohi
Ka rynieng ba bhabriew jong me,
La nga twad oh ngam ioh nga kyndit noh,
Nga kylla din wan iam hangne.

48. Nga kiw sha ki lum ba jerong,
Nga ring ka lyer ba pyngngad,
Nga pynmar mynsiem ba hangta phim long
Hajan ruh lem bad nga ryngkat.

49. Nangta nga khymih kylleng ka ri
Ud jilliw da jingpang dohnud
Tad ynda la dum ki khmat ngam iohih
Da jingkah u mynsiem kiba tuid.

50. Ban lei ki pyndatia ia nga
Ki synrum kane ka pyrthei !
La dei na kut sha kut barobh shisha
Jingkynmaw barobh lehnohei.

51. Ynda la thait kane ka shyntur
Bad kine ki khymat ruh la dum
Ynda ngiah dohnud da ka jingkhuslai jur,
Nga'n iai ud ruh junom junom.

LYNNONG XIX

Ka Lyngkha ka ri Wales.

1. Dang bym tip Blei jindei ngi ki Khasi,
Ba dang dum mynbarim,
Na Wales ki wan khot synei ei ia ngi
Shu Jisu Khrist U Trai.

Chorus— Ngi nguh, ngi nguh ia phi ko nonghikai,
Khublei shibun khublei.
Ngi pan U Blei bashlei ka spah kyrhai,
Kylliang U'n siw ha phi,
Bad U'n ym klet la ka jingihsynei,
Ka ri Khasi jong ngi.

2. Yn kot pyrkhat shuh ka dohnud jong ngi
Ba'n nguh kylliang ia phi,
Ai jingsawa ki lum Khasi baroh
Ki'n siw ka jingiaroh.

3. Ih-phylla ka jingieit bym thait shuh,
Ka nang iai paw byllin.
Ah Trai ka dohnud maw da jingsngewnguh,
To ai ka'n um noh hin.

4. Kito ki ksangkti kiba ieit bakhlain,
B'la kynthup slem ia ngi.
Bad ka jinghok jingrangbah ka mynsiem,
Kin' bit tyngeh ha ngi.

5. Ba'n ioh jingkylladur ngi ia dwai
Ha u Mynsiem jong u.
Bad ka jingkhlain ka bor napoh u'n ai
Ka nongrim bym khieh shuh.

6. Ba'n ihthuh ia ki Mynsiem bashukor,
Ha ki jainkup riewkhuid,
Ngi pan U Blei u'n tei ka buit ka bor
B'u'n hap pyrkup u Ksuid.

7. Kito ki nongshun kiba runar sat,
Kin ngat sha diang sha mon,
Tang ba U Trai u'n ai ka bor ryngkat,
Ngi'n tur ngi'n ym kyllon.

8. Ngi ieit nongrim hikai jingiaid riewblei,
Ba kynjing don akor.
Ngi bud dienjat tynnad ki nonghikai,
Ka burom ka ri Wales.

9. Haba ngi'n ioh ki jingkyrkhu kyrhai,
Na neng ha ngi ba theh,
Ja ka burom ryngkat ki nonghikai,
Kan kiew tam eh ha khlich.

Rev. MORKHA JOSEPH.

LYNNONG XX.

THANDIANI SHNONG PYNGAD

1. Thandiani dei I shnong pyngad
   Halor ki lum tap ior,
   Shatei na sor Abottabad,
   Ba ngi leit poi mynnor.

2. Ban leit survey ha ki por thma
   Ia ki tei ki lum thah,
   Ha trai u lum ha Dak Bangla,
   Artaiew ne nga sah.

3. Ki ju ialap hongleit hongwan
   Ia I Shnong Thandiani ;
   Ngam ju pynsngew ngam ju leit jan.
   La tang armail lynti.

4. Halor une u lum bajrong
   Ngan iathuh kai iaphi,
   Ha kliar I don ita I shnong
   Ba kyrteng Thandiani.

5. Da jingbakla nga poi hangtei
   Hamar ba noh ka sngi,
   Mynba nga mut ngan leit shawei,
   Nga kum bakla lynti.

6. Ba khang rai eh ba khang raidam
   Nga pynher nga syllad,
   Ban iaid surok, lait riat lait ram,
   Nga trei ban dep artad.

7. Kynjah jar jar ngih ngih ngah ngah
   Nga bud surok sangam,
   Nga mut lehse sha ba nga kwah
   Ka surok kan ialam.

8. Lai mail saw mail kynriang kynriang
   U juh u riat nga kiew ;
   La shi baje la thngan la sliang,
   Shongthait ha umpohliew.

9. Ban rai pyrkhat hangta nga shong,
Tang ia kawei nga jied,
Ban iaid shaphrang nga ban jasong,
Kloi kloi ioh lap ka miet.

10. Nangta nga ieng ha u kompad
Nga thew shakhmat shaid shaid
Ban survey ia ki lum pyngad
Ka at ka them ban lait.

11. Nga shem sa kumba shi kynta
Ha lyntang ki dur ktij
Ba kdew sha birhan pass nangta,
Shi mail sha Thandiani.

12. Ngam put ioh nga bna ka num
Ia i shnong Thandiani
Ban leit peit ka nga kein ka kam
Ban poi ruh dang sah sngi.

13. Shi mail nga iaid khyrwiang khyrwiang
Law ksoh bad them soh shan;
Shi khyllipmat ban mad nga sdang
Kata ka Ri Kanaan.

14. Naba kynjah ki khlaw ki btap
Ter! Ter! Ki ing bangla
Katba nang jan mynsiem nang dap
Nangshlei da jingsngewbha.

15. Shiphang nga poit lyngngoh i shnong
Kum nga ngan rung hangtei?
Ha iing paki dulan ba shong
Ki syiem ki Mahadeu?

16. To ai kam long katba ka long
Ioh lap ba sep ka sngi
Nga wan survey ia ki ngan ong
Lada dum ba kylli.

17. Nga lyngngoh pat hangta ban shem
Ki Bangla sah iing jah
Kitei ha lum ki thie ha them
Ym don ba shong ba sah.

18. Ha syntai lum sa shi pda maw
Ban peit bishar nga kiew
Ki lum ki wah B'U Blei U thaw
Iphylla ha u briew.

19. Tang poi ha maw marok nga shong
Ban peit da sngew phylla
Ba katno khraw U Blei U long
Kat kine B'U la shna.

20. Shathie shiphang nga peit lyngngoh
Them Taxila B'la kah
B'la tap tdem khyndew kum u Lyoh
Ban pynslem ruh ngam kwah.

21. Lum thah lum ior lai dong ki tap
Nga phai ka khmat sha ki
Ah! ban da don kata ka sap
Ha phi ruh ban pyni.

22. Sepngi ki black mountains itriem
Da ior balieh ki phong
Tang ki Pathan riewnar mynsiem
Kito ki thain ki shong.

23. Ki thain ba kham donnam dang sah
Kat kita ym don shuh
Nangno ngan ioh thylliej ba pnah
Ha khmat jong phi ban buh.

24. Mihngi kum ksiar da ior bad thah
Khraw burom ki lum jrong
Kine ki wan hajan ki shah
B'la ring da iit tyndong.

25. Ki Lum rukom rukom ki dur
Ym lah ban sin kyrteng
Ban kiew ia ki ym don riewshlur
Hapoh khrum jong ka bneng.

26. Ka kit na Balakot ka jem
Ka lyer pyngad hir hir
Na sanphew mail lynter ka them
Naduh ka Ri Kashmir.

27. Shatei kylleng ka Ri Russia
Ka khuid ka shynna bha
Naduh ki pud ka Ri Persia
Haduh Kanchinjunga.

28. Shwa sha la Ri ka sngi kan leit
Shiteng kynta nga ioh
Ka Ri shatei khadduh ban peit
Ban khublei ban leit noh.

29. Ri ba ithiang ha khmat u briew
Dohnud rangbah ruh um
Ha pha don soh ma bad syntiew ?
Jingshai ruh khlem jingdum ?

30. Tip kam long ma kumba nga I
Ka Ri ba Suk kynjai
Kein noh, ngam ngeit ka khmat ba ih
Bad dohnud ba sngew brai.

H. James Tham
Abottabad
August 28, 1946.

LYNNONG XXI

OOTACAMOND

NE

OOTY (Kynnoh Uti)

1. Tang sah kynmaw khyndiat ngan thoh,
Jingleit ri Nilgiri
Jia ryngkhat phi phin poi leit jngoh
Ia phi ngan kdew lynti.

2. Katba ha Bangalore nga trei
Ha ka snem sawphewlai
Nangne nga leit shathie shatei ;
Kylleng shane shatai.

3. Ka Bangalore shnong ba pyngngad,
Baroh ki saw samoi,
Ka spah ka burom bad jingstad
Na kylleng ki wan poi.

4. La kyllep ngain ka khmat ngam ih
Ri bun rukom ban mad,
La sanphew snem ngam poi iohih,
Na dohnud kan nym blad.

5. Khyndai baje na Bangalore
Nga mih da ka gali
Shaphang sepngi sha shwa Mysore
Shwa ki lum Nilgiri,

6. Surok don nam phim put iohi
Kat ka phim shem satia
Shatei, shathie, mihngi sepngi
Ha kylleng ri India.

7. Haman ba surok ki iapom
La shna kum lyngkyrwiang
La stet mareh kali ki them,
Ki her shaphang kadiang.

8. Surok don nam ki siem ka long
Ka sdang naduh Mysore
Khyndai-phew-hynniew mail ka jrong
Ka kut ha Bangalore.

9. Kum lyer paswut kali ka her,
Ki pynnoh ki pynkiew,
Shi khyllip mat shu ih ki kper
Ki soh bad ki syntiew.

10. Na Irwin Canal sha khmat
Ka madan heh lynghai
Hangne ka thma ki siem ka sdang
Ha ki por mynhyndai.

11. Ka Fort u siem Tippu ka neh
Haduh mynta ka nam,
Hangne mynshwa ki ju ialeh,
Ha Seringapatam.

12. Ha Seringapatam phin shem
Sha kadiang Dak Bangla
Sha kamon pat phin ih ka krem
Ba don ki jingphylla.

13. Kum History hangne ngin shem
Ki dak haneng harum
Mei-ram-ew hi ka phlei na krem
Napoh ka rngai badum.

14. Tasam, takut, nongri, nongra,
Ka ksiar ka ksah byllai
Ka sah kynmaw ki jingphylla
Ka matti riewmyndai.

15. Nongiaid pyrthei ki pynlut spah
Hangne ruh ban wan khmih
Ban ih ki dak barim bajah
Ki um jingstad ban dih.

16. Arpnad ka pait ka Cavery
    Ka thaw ka dewlynnong
    Baroh arliang ka Battery
    U siem hapdeng u shong.

17. La biang mynta ngan ieh noh shwa
    La katto nga la lam
    Ha mon jongphi ban peit sngewbha
    Ka Seringapatam.

18. Sa hynniew mail ngin leit sha khmat
    Ngin ih ka ing u siem
    Ki kor ki bor ba itynnat
    Ki jingtei ba itriem.

19. Ka ri Mysore hangne ka buh
    La u pyrton u phud
    Kam shah nongwei kin ioh wan juh
    Hapoh l'u jong u pud.

20. Ngan kham pynlut hangne ka por,
    Ban dup ioh leit peitkai
    Ngan pynsangeh shwa ka motor
    Ha Dak Bangla hangtai.

21. Da iap la biang ba kum hangne
    Ban ioh peitkai nga wan
    Ka shnong Mysore kaba khuid tam
    Na ki shnong ri madan.

22. Na ki shnong madan baroh phar
    Kat sha kiba phin leit
    Kylleng sawdong ki thain ri dkhar,
    Ki shnong sor ban leit peit.

23. Jingitynnad, jingkhuid ka shnong
    Jingsngewbha ba phi mon
    Ban ia nujor nadong shadong
    Kat ka Mysore ym don.

24. Surok ka sor ba khim ba iar
Ki ing bakhraw batri
Phim shem jakhlia hapoh habar
Tang ka jingkhuid phin i.

25. Syntiew iewbih baroh arliang
Ki ing bakhraw batri
Shatei, shathie, kamon, kadiang
Bad kat shaba phi rung.

26. Ka ing u syiem kum pansngiat ksiar
Kynshreng iohi katai
Ka lama jong ka ri ha kliar
Na man ki dong ka shai.

27. Ki ar khyrdop ha man barung
La tei ityunad eh,
Ki shipai la syngkhien ki thung;
Ki tiar ka jingialeh.

28. Shaphang mihngi lada phin leit,
Ki pung donnam phin i,
Ki briew bakhraw ki ju leit peit
Na sawdong jong ka ri.

29. Ki tyndong nar ba kynshait um,
Ki synreit ia ki khiew,
Ki rong simpyllieng phar rumphum
Ki hap halor syntiew.

30. Shimail shiteng shaphang shathie,
N'u lum bajrong ngi i,
Nongap Garot nangta ki ieng
Ka sor ban ap sentri,

31. Electrik ruh ha kliar ba shad.
Ha kliar temple u Siem
Ki dak ki shynriahti riewstad
Ki sah na mynbarim,

32. Kjat sngi bamih napoh jongka,
Ki shat ha bun ki rong.
Kawei hadien kawei ka ba ..
Ka Sor baroh sawdong.

33. Ha phyllaw ka temple phin shem,
Lymphien u 'Si tama,
Ban ktha arsien l'u phlang u dem,
Jylliep u mat sngewbha,

34. Lada phin thew na khlieh ha tdong,
Na shadem ha syntai,
Arphewwei la khadsaw u jrong,
Ha ka pruh riewmyndai,

35. Sa tang shi khyllipmat to peit,
Sawdong shwa ban leit noh
Dang bun ki jaka ba phin leit,
Balei phin ieng lyngngoh ? ;

36. Ah pyrthei sngi, ki rong katne,
Nga mad jingbang jongpha ;
Lashai ngan mih ngan ieh hangne,
Dienjat hadien jong nga.

37. Byrngut byrnget ki lum ki shai,
Sha shwa ka Rangja-ud,
Ri Nilgiri ka dei ka tai,
Ban poi noh sngewdaitnud.

38. Ka poi sakma dohnud iaid wir,
Ki raidam ki raieh,
Ka ih ki ri pyngngad hir-hir,
Ka kyndeh ka shu beh.

39. Ban pyndep ia ka mjet synnia,
Ngan peit kai ia ka Sor,
Ha iew ha hat ha sinema
Kat ba dang don ka por,

40. Tang shai mynstep nga thew ka khmat
Kham shatai, kham sha shwa,
Ngam niew ngan niad la ki ummat,
Ban klet ki jingsngewbha.

41. Kum khnam ka her ka kali nar,
Ia ki surok bajlan
Ym don ba ih napoh jar jar;
Na trai ki dieng banian.

42. Ka her ka dohnud tang shakhmat,
Ban nang ih jingphylla;
Jingthaw jingtei bunrong ba shat,
Syntiew ba pynsngewbha.

43. Nga klet ka thngan nga klet la sliang,
Nga muja nga peit-kai,
Ki syrtiew khlaw baroh arliang,
Ki soh hangne hangtai.

44. La phet langiah, lajngai lynti,
Dohnud pat shu ym biang,
Nang leit nangbang, nangkwah ioh-i
Ka pyrthei ka mariang.

45. Ki ri madan hangne ki wai
Ka sngi ruh sdang ban sep;
Ha 'law kyntang katba dang shai,
Ngan sher la i ing trep.

46. Ki tham hangne ki jur u slap,
La shisha mynta rang,
Ki ud ki um ha khlaw ha btap,
Ha ki jaka ki lang.

47. Nga wad ki jaka rkhiang ban shem,
La i ing jain ban sher,
Ban ioh jah thait, ngan ioh ban dem,
Ban lait ka slap ka lyer.

48. Kumta ki por ki her stet eh,
Namar ka sngi la sep,
Mynta ngan kein noh ngan sangeh,
Ban sher la i ing trep.

49. Kynjah jar jar ki khlaw ki btap.
Tad ynda lait ki riat,
Haba lait lum, haneng nga lap,
I jaka rkhiang khyndiat.

50. Hangne nga p'iar la i ing jain,
Harud ka surok bah,
Hamar I jaka ba kyllain,
Hapoh khlaw ba kynjah.

51. Shiteng kynta jingshai ka sah,
Shwa ba ka miet kan lap,
Jingdum baiong rben bakynjah,
Ia ka pyrthei ban tap.

52. Ka mariang hi hangne ka ai,
Ia nga ka um basngur;
Narud surok na 'liewkharai,
Ka um slap ha ki nar.

53. Hamar kane ka por, katba,
Ka sha ki sdang ban shet,
Hangne hangtai nga iaid sngewbha,
Ki jingkhuslai ban klet.

54. Ka iongrein ruh ka tap syndon,
Shwa ba ka khmat kan hun,
Ban peit ki lum Ootacamond,
Bad pyrthei ba pyllun.

55. Katba khmat shatei ka lam,
Sha ki lum Nilgiri,
La sanphewmail, itynnad tam,
Ha kliar, ka shnong Ooty,

56. Hamar kane ka por ki mih,
Ki electrik ar lain,
Synrap synrap kum khlur ki khih,
Kum jingkieng ba tyngshain.

57. Ki sdang, ki mih natrai u lum,
Ki kdew ka riat rynnieng,
Ki ngam shaduh u lyoh pum pum.,
Ki jah shapoh suin bneng.

58. Ka jingphylla kattai ban i,
Dohnud ruh kam lah shah,
Katta lei lei ka shnong Ooty,
Shapoh ki lyoh ba kah,

59. La biang katto mynta ban ong,
Kane ka sngi lawai;
La thait ka iaid ka ieng, ka shong
Ngan sa peit pat lashai.

60. Ngan sngap ha la jingthiah lyngngai,
Ki ktien ki riewhyndai,
Tang khap ki khmat ngan thiah kynjai,
Haduh ba kan da shai.

61. Lashai mynstep kumba ju long,
Nga khreh la ka jingleit,
La sha la dud bad la jasong.
Ha lynti ban iaid beit.

62. Hynniew baje tang lah dih sha,
Nga pynher ka kali,
Ah wow! ko mei ka tamasa,
Kat ka ngam ju iohi-i

63. Na khrum ki kjat ka ud engine
Ka khmat paswut ka lyer,
La them la at shu tuid hin hin
Ka kali ba ka her.

64. Dang shiteng mail ba shu antad,
Kat ka por hiar lyngkha;
Kine harud surok ki mrad,
Ki sier bad ki mynthna.

65. Sa kham ha khmat khyndiat ki ieng,
Kynrem ki sier thohsbai,
Ki peïr lyngngah ki ktha teng teng
La u prut u lyngnai.

66. Katba nang jngai nang ngam shapoh,
Shaduh ki 'lap kyntang,
Katta nangbrai nangkwah ban jongoh,
Ki mrad ba ki bam phlang.

67. Hamar ki lad harud lynti,
Hangta lathoh kumne :-
"Here is the wild beast sanctuary"
Ym bit siat mrad hangne,

68. Sa khyndiat mail nangta ska khmat,
Ka law sangam bajur,
Khadduh khadwai ka shai artat,
Tang poi ha Guadlur.

69. Hangne ha Gudalur phi lah,
Bad sah miet lada mon,
Na iew phin ioh katba phi kwae,
Ka Dak Bangla ruh don.

70. Nangne ngan khmiet ki khmat shatei,
Lane sha kliar ngan poi?
Ban kiew ki riat ba i shyrkhei,
Ban lait noh ka ri Bhoi.

71. La kyrwat bah katne ki jlan,
Ki khmat ruh i ngut nget
Sa shisien ieng kine khim shan,
Da ka kali ba stet.

72. Nangne ka kiew khadwei kyrwat,
    Ia ka ranab sepsngi,
Ha tduh ka khun, ka phai artad,
    Ka shim ka riat mihngi.

73. Nangne kyndit ha khmat ka shah
    Rumphum wah Pykara (Paikara)
Ki lum ki khlaw ki ranap bah,
    Kum ka panorama.

74. Hangne ka um dohnud u briew,
    Ka thynneh kam pyllait,
Ki maw demkhlieng kine, khlem kiew,
    Tang shipor ban shongthait.

75. Nangne shikhyllipmat tang peit,
    Kylleng ki lum ki wah,
Ki khlaw ki btap, ki ing, ki sem,
    Ka brai dohnud kam shah.

76. Tang ar minit te jar ngan sngap,
    Ban burom la ka ri,
Ba kylleng kum kine ngin lap,
    Ha ki lum ri Khasi.

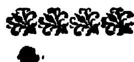
77. Sa shipor pat hangne ngan kiew
    Ha ki kper Sinkhona,
Lynter ki wah ruh saw syntiew,
    Harud ki kper slasha.

78. Ha kliar ki lum te khadsan mer,
    Ia kiew ia hiar kylla,
Hangne nga mad jingbang ka lyer,
    Kum ri i mei i pa.

79. Jingim bajot ha sleit b'la thoh,
   Jingim ka ri Khasi,
Ban thoh thymmai ngan pyndam noh,
   Ha ki lum Nilgiri.

80. Ka kali nar ka tuid hin hin,
   Ban peit lyngngoh kam ap,
Hamar sdang rung ki dieng tyrphin
   Ka shnong Ooty phin lap.

H. James Tham
Kurseong
October, 1947

U SIER LAPALANG

Tune : By J. Sareiah Tham (1936)

Words : Extracts from MS of the Late Rev. Morkha Joseph (1891)

Harmony : By Victor G. Bareh (1966)

Key C.

```
:s  |l  :— .l  |l  :l  |l  :l  |l  :— .s  |l  :t  |l  :— .s
:d  |d  :— .d  |d  :d  |d  :d  |d  :— .t, |d  :r  |d  :— .t,
:m  |f  :— .f  |f  :f  |f  :f  |f  :— .m  |f  :s  |m  :— .r
:d  |f, :— .f, |f, :f, |f, :f, |f, :— .s, |f, :r, |m, :— .s,
```

1. Ko khun joag nga, Sier La-pa-lang, Ko khun bha briew, ko

```
|l  :s  |s :— |— :s |s :— .m  |m  :r  |r  :r  |r  :— .m  |s  :—
|d  :d  |d :— |— :d |d :— .t, |t, :t, |t, :t, |t, :— .t, |t, :—
|f  :m  |m :— |— :m |m :— .s  |s  :f  |f  :f  |f  :— .s  |s  :—
|d  :d  |d :— |— :d |d :— .m, |m, :f, |f, :f, |f, :— .m, |r, :—
```

khun lamphrang. Hangno phi don kynrad ka mei; Hangno

```
.m  |r  :— .l, |d  :d  |d  :— |— :— |— : ||
.t, |l, :— .m, |s, :s, |s, :— |— :— |— : ||
.s  |r  :— .d  |m  :m  |m  :— |— :— |— : ||
.s, |f, :— .m, |d, :d, |d, :— |— :— |— : ||
```

phin ieh l'i mei marwei.

Chorus :

```
:d  :— .r  |m :— .m |m :m |m :— .f  |m  :s
:d  :— .t, |d :— .d |d :d |d :— .t, |d  :d
:m  :— .f, |s :— .s |s :s |s :— .f  |m  :m
:s, :— .s, |d :— .d |d :d |d :— .f, |l, :s,
```

Wow! la shet ka tieh pong-deng, la ka ryn

m :—.r | r :r	r :— | s :— .f	m :— .m | m :m	m :—.d | r
d :—.t_1 | t_1 :t_1	t_1 :— | t_1 :— .d	t_1 :— .t_1 | t_1 :t_1	t_1 :—.s_1 | l_1
s :—.s | f :f	f :— | m :— .f	s :— .s | s :s	s :—.s | r
d :—.s_1 | s_1 :s_1	s_1 :— | t_1 :— .l_1	s_1 :— .s_1 | s_1 :s_1	s_1 :—.m_1 | f_1

leng u Kynrem reng, Wow! la kjit u nam sarang ia ka

:m	d :— .l_1 | d :d	d :— | — :—	— :	
:t_1	s_1 :— .l_1 | s_1 :s_1	s_1 :— | — :—	— :	
:s	m :— .d | m :m	m :— | — :—	— :	
:m_1	s_1 :— .m_1 | d_1 :d_1	d_1 :— | — :—	— :	

myn-siem u La - pa - lang.

2. Naduh dang kha nga ri kyndong
Ha kaba iaid ba thiah ba shong ;
Kylleng nga bud ha kti ha kjat.
Ba mynsaw ia phi kan ym ngat.

3. Sha RI Khasi phi kwah leit kiew,
Jangew jathang ban mad ban iew ;
Phi ong ki lok ki ong 'u bang.,
Bad ki sha lum ban kai phi thrang.

4. Phi ong u don langniuh langkhain,
U bym ju don ha la ki thain ;
Ka 'erbatesi batemon,
Hangto ka beh, hangne kam don.

5 Nga la ong, "khun yn nai leit kiew.
Sha lum Khasi sha Ri ki briew :
Shong khop ha la khap Ri lum ri thor,
Bam la u khah, bam la u nor."

6. U briew b'la leng ka ksaw ka kpong.
U risa ha ryng-ngi Shyllong ;
U phawar sier artad lynti,
Ba ia phi ka la sep ka sngi.

7. Haba kumne seh khun mynta,
La dum ka bneng khyndew ia nga ;
Dohnud ka kmie la pait arliang,
Hadien ki briew kin iathuh tang.

U SIER LAPALANG

Tune : By J. Sereiah Tham (1936)

Words : Extracts from MS of the Late Rev. Morkha Joseph (1891)

Harmony : By Victor G. Bareh (1966)

Key C.

:s |l :— .l |l :l |l :l |l :— .s |l :t |l :— .s
:d |d :— .d |d :d |d :d |d :— .t_1 |d :r |d :— .t_1
:m |f :— .f |f :f |f :f |f :— .m |f :s |m :— .r
:d |f_1 :— .f_1 |f_1 :f_1 |f_1 :f_1 |f_1 :— .s_1 |f_1 :r_1 |m_1 :— .s_1

1. Ko khun jong nga, Sier La-pa-lang, Ko khun bha briew, ko

|l :s |s :— |— :s |s :— .m |m :r |r :r |r :— .m |s :—
|d :d |d :— |— :d |d :— .t_1 |t_1 :t_1 |t_1 :t_1 |t_1 :— .t_1 |t_1 :—
|f :m |m :— |— :m |m :— .s |s :f |f :f |f :— .s |s :—
|d :d |d :— |— :d |d :— .m_1 |m_1 :f_1 |f_1 :f_1 |f_1 :— .m_1 |r_1 :—

khun lamphrang. Hangno phi don kynrad ka mei; Hangno

.m |r :— .l_1 |d :d |d :— |— :— |— :
.t_1 |l_1 :— .m_1 |s_1 :s_1 |s_1 :— |— :— |— :
.s |r :— .d |m :m |m :— |— :— |— :
.s_1 |f_1 :— .m_1 |d_1 :d_1 |d_1 :— |— :— |— :

phin ieh i'i mei marwei.

Chorus :

:d :— .r |m :— .m |m :m |m :— .r |m :s
:d :— .t_1 |d :— .d |d :d |d :— .t_1 |d :d
:m :— .f |s :— .s |s :s |s :— .f |m :m
:s_1 :— .s_1 |d :— .d |d :d |d :— .f_1 |l_1 :s_1

Wow! la shet ka tieh pong-deng, la ka ryn-

m :—.r	|r :r	|r :—	|s :— .f	|m :— .m	|m :m	|m :—.d |r							
d :—.t,	|t, :t,	|t, :—	|t, :— .d	|t, :— .t,	|t, :t,	|t, :—.s, |l,							
s :—.s	|f :f	|f :—	|m :— .f	|s :— .s	|s :s	|s :—.s |r							
d :—.s,	|s, :s,	|s, :—	|t, :— .l,	|s, :— .s,	|s, :s,	|s, :—.m, |f,							

ieng u Kynrem reng, Wow ! la kjit u nam sarang ia ka

:m	|d :— .l,	|d :d	|d :—	|— :—	|— :	
:t,	|s, :— .l,	|s, :s,	|s, :—	|— :—	|— :	
:s	|m :— .d	|m :m	|m :—	|— :—	|— :	
:m,	|s, :— .m,	|d, :d,	|d, :—	|— :—	|— :	

myn-siem u La - pa - lang.

2. Naduh dang kha nga ri kyndong
Ha kaba iaid ba thiah ba shong ;
Kylleng nga bud ha kti ha kjat,
Ba mynsaw ia phi kan ym ngat.

3. Sha Ri Khasi phi kwah leit kiew,
Jangew jathang ban mad ban iew ;
Phi ong ki lok ki ong 'u bang,,
Bad ki sha lum ban kai phi thrang.

4. Phi ong u don langniuh langkhain,
U bym ju don ha la ki thain ;
Ka 'erbatesi batemon,
Hangto ka beh, hangne kam don.

5 Nga la ong, "khun yn nai leit kiew,
Sha lum Khasi sha Ri ki briew ;
Shong khop ha la khap Ri lum ri thor,
Bam la u khah, bam la u nor."

6. U briew b'la leng ka ksaw ka kpong,
U risa ha ryng-ngi Shyllong ;
U phawar sier artad lynti,
Ba ia phi ka la sep ka sngi.

7. Haba kumne seh khun mynta,
La dum ka bneng khyndew la nga ;
Dohnud ka kmie la pait arliang,
Hadien ki briew kin iathuh tang.

